

**Міністерство освіти і науки України
Хмельницький університет управління та права**

Молодь в університетській науці

***Збірник тез
щорічної наукової конференції студентів
Хмельницького університету
управління та права
(м. Хмельницький, 23 квітня 2016 року)***

**Хмельницький
2016**

УДК33+34
ББК65+67
М75

М75 **Молодь в університетській науці** : збірник тез щорічної наукової конференції студентів Хмельницького університету управління та права (м. Хмельницький, 23 квітня 2016 року). – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2016. – 68 с.

ISBN978-617-7169-87-0

У збірнику представлені тези кращих доповідей, які були оприлюднені на щорічній науковій конференції студентів Хмельницького університету управління та права, яка відбулась 23 квітня 2016 року.

Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямків: «Теорія та історія держави і права», «Конституційне, адміністративне та фінансове право», «Цивільне право та процес», «Кримінальний процес та криміналістика», «Кримінальне право, кримінально-виконавче право, кримінологія», «Трудове, екологічне, господарське право», «Аграрне, земельне право», «Міжнародне право та порівняльне правознавство», «Проблеми економіки та управління регіональним розвитком», «Управління підприємницькою діяльністю та її фінансове забезпечення», «Математика та статистика», «Загальногуманітарні науки», «Мовознавство».

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів та аспірантів, практичних працівників і широкий читацький загал.

Організаційний комітет щорічної наукової конференції студентів Хмельницького університету управління та права не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережені орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи університету, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК33+34
ББК65+67

©Колектив авторів, 2016
©Хмельницький університет управління та права, 2016

ISBN978-617-7169-87-0

ПРАВОЗНАВСТВО

*Андрушко Юлія,
студентка 2 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права*

ВІДМІННІ ОЗНАКИ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ ТА ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Право на працю є конституційним правом людини і громадянина, реалізація якого здійснюється не лише у межах трудового законодавства шляхом укладення трудового договору, а й межах цивільного законодавства через укладення договору підряду, предметом якого є результат праці людини.

Різним аспектам підрядних договорів приділяли увагу фахівці в галузі цивільного права, зокрема В.В. Луць, Р.А. Майданик, Є.О. Харитонов, Я.М. Шевченко, а працю, як предмет трудового договору, досліджували вчені-трудовики В.Я. Бурак, В.В. Жернаков, П.Д. Пилипенко, В.І. Прокопенко, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишева та інші.

Посилення наукового інтересу до порушеної проблеми з однієї сторони актуалізується прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» від 28 грудня 2014 року № 77–VIII [1], що набрав чинності 1 січня 2015 року, відповідно до якого у разі фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), юридичні та фізичні особи – підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу тридцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати. З іншої сторони, на ринку праці посилюється необхідність повноцінного розвитку та самореалізації громадян через сферу договірної права, зокрема шляхом укладення підрядних договорів, що, відповідно, потребує чіткого відмежування норм трудового і цивільного законодавства.

Відповідно до ст.837 ЦК України [2] за договором підряду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу. У свою чергу відповідно до ст. 21 КЗпП України [3] трудовий договір є угодою між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін. Істотним і спільним є те, що і трудовий договір і договір підряду є консенсуальними договорами, тобто вважаються укладеними з моменту досягнення згоди між сторонами по всіх суттєвих умовах. Проте відмінні ознаки між ними вказують на особливості правового регулювання і полягають у наступному. Так, працівник, при прийнятті на роботу має обов'язково подати заяву, а роботодавець видати наказ та зареєструвати його у відповідному територіальному органі Державної фіскальної служби до початку роботи працівника за укладеним трудовим договором. До трудової книжки працівника має бути внесений запис про прийняття на роботу за конкретною посадою. Для договору підряду здійснення таких дій не передбачено, робота за цивільно-правовим договором не зараховується до стажу роботи зі спеціальності, не конкретизується посада, спеціальність, трудова книжка роботодавцем не ведеться.

Трудовий договір на відміну від договору підряду має індивідуальний характер, це означає, що робота, яка є предметом договору має виконуватися тільки працівником особисто. У свою чергу за договором підряду підрядчик може виконувати роботу як особисто, так і передоручити її субпідряднику. За трудовим законодавством роботодавець визначає поря-

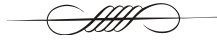
док виконання роботи, режим робочого часу та часу відпочинку, святкові, неробочі дні, надурочну роботу. Крім того, за невиконання або неналежне виконання працівником своїх трудових обов'язків він може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності аж до звільнення з роботи, а за цивільним законодавством підрядчика цікавить лише строки виконання роботи та її результат, дисциплінарних санкцій до порушника у вигляді догани і звільнення він не застосовує. Існує також різниця і в оплаті праці, зокрема за трудовим законодавством мають бути дотримані мінімальні державні гарантії її розміру не нижче встановленого мінімуму, строки та форми виплати, за договором підряду підрядчик отримує за виконану роботу винагороду, розмір і порядок виплати якої визначається сторонами у договорі за взаємною згодою.

Наступною відмінною ознакою цих договорів є підстави їх зміни та припинення. Працівник, який працює за трудовим договором може бути переведений чи переміщений на іншу роботу (посаду), також виконувана ним робота може бути суміщена з іншими видами робіт у того ж чи іншого роботодавця. Договір підряду не оперує такими поняттями як переведення, переміщення, сумісництво чи суміщення виконуваних робіт. Трудовий договір припиняється лише з підстав, передбачених ст.36,38,40,41 КЗпП України. У деяких випадках при розірванні трудового договору з ініціативи роботодавця необхідна згода профспілкового органу підприємства, установи чи організації. Договір підряду укладається щодо виконання певної роботи і припиняється з виконанням цієї роботи, жодний уповноважений орган не може давати свою згоду /незгоду щодо його розірвання.

Отже, цивільний договір підряду і трудовий договір є самостійними не пов'язаними між собою договорами. Встановлення відмінних ознаки договору підряду і трудового договору свідчать про їх різну правову природу, сферу укладення, зміни і припинення, що безумовно необхідно для їх однозначного тлумачення з метою уникнення необґрунтованих спорів між сторонами. Зрозуміло, що укладаючи трудовий договір працівник стає соціально захищеним, на нього поширюються державні соціальні гарантії та компенсації. Укладення договору підряду дозволяє замовникові досягти бажаного результату у договірній сфері і забезпечується самостійним правовим регулюванням.

Використані джерела:

- 1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці: Закон України від 28 грудня 2014 року № 77–VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/77-19>.*
- 2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.*
- 3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322–VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.*

Бажан Ольга,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ ЯК ОЗНАКА УМИСНОГО ТЯЖКОГО ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ

Як визначено в статті 3 Конституції України «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Але належний захист, як показує практика, надається не кожному життю. Предметом даного дослідження є аналіз уваги кримінального права до життя ненародженої дитини.

Завданням кримінального права є покарати винного в міру його вини, тобто відповідно до ступеня тяжкості вчиненого діяння і наслідків які йому слідували. Ми зосереджуємо увагу виключно на ст. 121 ККУ «Умисне тяжке тілесне ушкодження». Дана норма в ч. 1 передбачає серед ознак умисного тяжкого тілесного ушкодження таку як спричинення переривання вагітності та на кваліфікацію не впливає термін вагітності. Справа в тому, що ще ненароджена дитина все рівно є живою і з 24 тижня вагітності вона мислить, в неї сформовані всі органи. Тож чи належно мірою буде відповідати злочинець, якщо суд при призначенні покарання врахує таку обставину як обтяжуючу, хочу в даному діянні на нашу думку наявне вбивство.

Така практика вже застосовується в багатьох державах. Наприклад, Кримінальний кодекс штату Нью-Йорк в § 125.00 під вбивством визначає спричинення смерті “еще не родившemuся ребенку, которим женщина была беременна в течении 24 недель...” [4, с. 13]. Це свідчить про те, що на відміну від національного законодавства, законодавство США, ставить під охорону Кримінального закону життя ще ненародженої дитини і охороняє його в повній мірі, як і життя матері цієї дитини.

Фактично законодавство України в цьому питанні є недосконалим. **Новонароджений-живонароджена дитина, яка народилася або вилучена з організму матері після повного 22-го тижня вагітності (з 154 доби від першого дня останнього нормального менструального циклу)** [6].

Тобто фактично дана норма позбавляє прав таку ж дитина яка просто ще не відділилась від матері. Загальна декларація прав людини визначила, що матері й діти мають право на особливе піклування й допомогу [2].

Женевська Декларація прав дитини 1924 р. вперше наголосила на тому, що діти внаслідок їх фізичної та розумової незрілості потребують спеціальної охорони та піклування, включаючи і відповідний правовий захист, як до, так і після народження [9]. Пізніше, право дитини на життя було закріплено в Загальній декларації прав людини, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року (стаття 3) та Декларації прав дитини, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року. Однак, найбільш повним нормативно правовим актом в сфері захисту прав дітей, в тому числі захисту їх життя та здоров'я, стала Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року, яку Україна ратифікувала 27 лютого 1991 року. В статті 6 цієї Конвенції проголошено невід'ємне право кожної дитини на життя, а також виживання і здоровий розвиток.

Дійсно ускладнює дане питання визначення з якого ж терміну дитину в утробі матері вже можна вважати сформованим організмом. Більшість науковців додержуються точки зору, що життя і здоров'я особи стають об'єктом кримінально-правової охорони з моменту початку фізіологічних пологів. Існує й інша думка щодо початкового моменту кримінально-правової охорони життя і здоров'я особи: вказані об'єкти повинні бути поставлені під охорону Кримінального Закону вже з моменту перебування дитини в утробі матері (з моменту за-

пліднення, на певних строках вагітності). На сьогоднішній день існує лише один міжнародний правовий акт, який підтверджує дану точку зору, – Американська конвенція про права людини, стаття 4 якої проголошує право на повагу до життя людини з моменту зачаття [8,с.143].

Ми пропонуємо вказану обтяжуючу обставину виокремити в окрему норму, яка б нормативно закріпила відповідальність за «Умисне вбивство ще ненародженої дитини» в окремому п.15 ч.2 ст.115 ККУ. Дана норма буде характеризуватись з суб'єктивної сторони як умислом так і необережною формою вини. В усіх випадках кваліфікація буде відбуватися за сукупністю злочинів (ст. 121 і можливо п.15 ч.2 ст. 115 ККУ). Зрозуміло, що буде спеціальний потерпілий – ненароджена дитина та вагітна жінка. Щодо суб'єкта, то в складі даного злочину це буде фізична, осудна особа, яка досягла 16 років.

Використані джерела:

1. Конституція України /Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
2. Загальна декларація прав людини /ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948
3. Кримінальний кодекс України /Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III.
4. Боров С. Проблемы определения начала жизни человека в уголовном праве // Уголовное право. – 2004. – № 4. – С. 13-14.
5. Г.Миронова. Право людини на життя // Право України. – 2006. – № 9. – С.52-55.
6. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III // ВВР. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року/ За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Кантон, 2001. – 1104с.
8. Права человека. Сборник универсальных и региональных международных документов. – М. – 1990., С. 143.
9. Женевська Декларація прав дитини 1924 р.
10. Конвенція “Про права дитини” від 20 листопада 1989 р. (Рат. 27.02.1991).- Відомості Верховної Ради України. 1991 р. - № 13

Блова Вікторія,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Випускники вищих навчальних закладів, яким присвоєно кваліфікацію фахівця з вищою освітою різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і які працевлаштовані на підставі направлення на роботу, вважаються молодими фахівцями протягом трьох років з моменту укладення ними трудового договору із замовником [1].

Працевлаштування молоді вважається однією з гострих соціально-економічних проблем, пов'язаних з тим, що ринок праці та ринок освітніх послуг, так як і товарний ринок, розвивається за законами попиту і пропозиції.

Ми виокремлюємо наступні найважливіші проблеми щодо працевлаштування молодих спеціалістів :

1) відсутність вільних вакантних робочих місць (цьому також сприяє тіньова зайнятість, за підрахунками Міжнародної організації праці рівень тіньової зайнятості в Україні становить близько 9% зайнятого населення);

2) відсутність стажу, який вимагається при прийомі на роботу;

3) велика конкуренція самих молодих спеціалістів у певних групах суспільно-професійних відносин;

4) перехід до ринкової системи ще не відбувся до кінця у цій галузі, адже немає процесів оптимізації, що мають бути спрямовані на підвищення ефективності економіки в загальному;

5) згідно даним галузевої політики молодіжної зайнятості, сучасності ринку праці притаманний нерівномірний розподіл (кожний 4-й зайнятий є молодою людиною, то в охороні здоров'я, освіті, науці зайнятий кожний третій, у торгівлі більше 28 %, у промисловості і будівництві у 2-3 рази менше середньої межі молодих спеціалістів, у сільському господарстві, транспорті, житлово-комунальному обслуговуванні – найнижчий показник;

б) відсутність відповідних знань та навичок і самовизначення на ринку праці самих молодих працівників;

7) відсутність чітко сформованої трудової мотивації випускників, які віддають перевагу високооплачуваній роботі.

Якщо проаналізувати вищеперераховані проблеми, то можна комплексно визначити шляхи їх вирішення. Зокрема якщо держава не має змоги в повній мірі виконувати державне замовлення і працевлаштовувати випускників вищих навчальних закладів, то правильним буде зменшити це державне замовлення до розмірів, які будуть реально виконуватись і з часом збільшувати їх кількість. Також необхідно зацікавлювати молодих людей заохоченнями та можливостями у тій сфері трудової діяльності, яка є не популярною аби вирівняти зайнятість на ринку праці. Щодо тіньової зайнятості населення держава повинна зробити максимально сприятливі умови для роботодавця, який би міг вивести всю свою тіньову політику на реальний ринок праці. Першим кроком до розв'язання цієї проблеми повинно стати зменшення податків, які сплачує роботодавець за кожного свого працівника (наприклад, єдиний соціальний внесок або податок на доходи фізичних осіб). Окремо підкреслимо, що стаж роботи є також глобальною проблемою для молоді, адже кожний роботодавець хоче взяти на роботу кваліфікованого працівника, а не «вчорашнього студента», тому держава має посприяти тому, щоб випускники вищих навчальних закладів влаштовуючись на роботу проходили належну, оплачену державою підготовку. Необхідно також активізувати роботу щодо покращення рівня співпраці органів виконавчої влади та молодіжних організацій з проблем молодіжної зайнятості, надавати консультативну допомогу молоді з питань організації та розвитку молодіжного підприємництва, сприяти тимчасовій зайнятості молоді у вільний від навчання час [2].

Особливої уваги потребує забезпечення механізму гарантування першого робочого місця молодій людині, що вступає у трудову діяльність та удосконалення структури професійного навчання, забезпечення чітких гарантій щодо фінансування державних програм зайнятості молоді, покращення системи перепідготовки і перекваліфікації кадрів, удосконалення системи безперервної освіти, підвищення оперативності і інформативності роботи служби зайнятості [3].

На основі цих проблем варто активізувати певні чинники, які сприяли б розширенню можливостей молоді для реалізації права на працю. Оскільки однією з головних причин безробіття молоді є неможливість працевлаштуватися після навчання, то державна молодіжна політика має формуватись з урахуванням інформації щодо прогнозу пропозиції робочої сили згідно з потребами роботодавців [4, с.279].

Отже, проблем з працевлаштуванням молодих спеціалістів в нашій країні багато, тому потрібно сприяти збільшенню шляхів їх вирішення з урахуванням соціально-економічної ситуації у державі та євроінтеграційними прагненнями.

Використані джерела:

1. Державний комітет статистики – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Заходи, щодо поліпшення ситуації у сфері зайнятості населення – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada-uzgorod.gov.ua>.
3. Анішина Н., Верба Д. Вдосконалення державного регулювання зайнятості молоді // Україна : аспекти праці. – 2003 - №4. – С.14-22.
4. Сошенко В.М. Проблеми працевлаштування молодих спеціалістів на сучасному ринку праці – 2011 – С.276-280

Ващук Юлія,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, СТИПЕНДІЇ, ПЕНСІЇ ЧИ ІНШИХ УСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОМ ВИПЛАТ

Фінансове благополуччя особи є одним з пріоритетних напрямків діяльності держави. Гарантоване право на отримання громадянами заробітної плати визначено основним законом нашої держави - Конституцією України, а саме у частині 7 статті 43, яка передбачає, що кожен має право на працю, що включає можливість своєчасного одержання винагороди за працю [1]. Це право поставлено під захист Кримінальним кодексом України (ККУ), який у статті 175 передбачає кримінальну відповідальність за безпідставну не виплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої установленої законом виплати громадянам більш як за один місяць, вчинена умисно керівником підприємства, установи або організації незалежно від форми власності чи громадянином - суб'єктом підприємницької діяльності.

На нашу думку, при аналізі цієї статті слід враховувати теоретичні положення та практичне застосування.

Якщо розглядати ст.175 ККУ з теоретичної сторони, то *об'єктом злочину* є конституційне право людини на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом, і на своєчасне її отримання, а також право на соціальний захист, у т.ч. право на отримання пенсій та інших видів соціальних виплат[3].

Досить цікавою є позиція Європейського суду з прав людини з цього питання, який розуміє неможливість працівника отримати заробітну плату, на яку він має право, як втручання у його право на мирне володіння майном у сенсі першої частини статті 1-ї Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Судом було також зазначено, що економічні труднощі або відсутність коштів не можуть виправдати порушення цього права. Таким чином, розуміння Європейського суду з прав людини дає нам змогу стверджувати, що об'єктом посягання, в цьому випадку, є і відносини власності.

Щодо об'єктивної сторони складу цього злочину, то виражається у безпідставній не виплаті заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої установленої законом виплати громадянам більше ніж за один місяць.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується лише умисною формою вини.

Суб'єкт злочину – спеціальний. Ним може бути керівник підприємства, установи чи організації незалежно від форм власності [3].

На наш погляд, потрібно удосконалити ст.175 ККУ, доповнивши ч.1 диспозиції цієї статті, а саме викласти в такій редакції: «Безпідставна не виплата **або неповна чи несвоєчасна виплата** заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої установленої законом виплати громадянам більш як за один місяць, вчинена умисно керівником підприємства, установи або

організації незалежно від форми власності чи громадянином - суб'єктом підприємницької діяльності». Це дасть змогу законодавчо охопити всі випадки, що стосуються заробітних плат та інших соціальних виплат і як наслідок точніше вкаже на дії або бездіяльність керівника підприємства, установи або організації незалежно від форми власності чи громадянина - суб'єкта підприємницької діяльності, за які може настати кримінальна відповідальність.

Аналізуючи судову практику застосування у Хмельницькій області ст.175 ККУ, можна стверджувати, що кількість справ є незначною. За останні 5 років постановлено вироків:

• **2011р.** – Славутський міськрайонний суд визнав підсудного винним і призначити йому покарання за ст. 175 ч.1 ККУ у виді сплати на користь держави 8500 гривень штрафу із застосуванням 69 КК України в частині додаткової міри покарання без позбавлення права займати посади пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків;

• **2012р.** – Красилівський районний суд визнав винним у вчиненні злочину, передбаченого за ст. 175 ч.1 ККУ з застосуванням ст.69 ККУ у виді штрафу в розмірі 2000 (дві тисячі) гривень з позбавленням права обіймати на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків строком на 1 (один) рік;

Нетішинський міський суд визнав винним у скоєнні злочину передбаченого ст.175 ч.1 ККУ, звільнив від кримінальної відповідальності за ст.175 ч. 1 ККУ відповідно до вимог ч. 3 ст.175 КК України та виправдав особу;

• **2013р.** – Городоцький районний суд визнав винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст.175 ККУ, та призначив покарання із застосуванням ст.69 ККУ у виді штрафу в розмірі сто п'ятдесят неоподаткованих мінімумів доходів громадян - 2550 (дві тисячі п'ятсот п'ятдесят) гривень з позбавленням права обіймати посади, пов'язані із здійсненням адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих функцій у юридичних особах - суб'єктах господарської діяльності строком на 1 (один) рік;

• **2014р.** – Красилівський районний суд постановив: обвинувачену особу у вчиненні злочинів, передбачених ч.1ст.172, ч.1 ст.175 ККУ виправдати;

• **2015р.** – не постановлено жодного вироку [2].

На нашу думку, невелика кількість постановлених вироків свідчить про те, що, з однієї сторони – вчасно і в повному обсязі здійснюються виплати передбачені в диспозиції статті, а з іншої – коли порушується конституційне право громадян, то вони не бажають звертатися до суду з різних особистих причин (за браком часу; очікують, що все ж таки будуть здійснені належні їм виплати і т.д.).

Вважаємо, що диспозиція ч.1 ст. 175 ККУ порушує права осіб, що не є громадянами України, адже вона не охоплює випадків притягнення до кримінальної відповідальності за несвоєчасну виплату або безпідставну невиклату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших встановлених законом виплат іноземцям або особам без громадянства. Зважаючи на це, вважаємо цілком виправданим доповнити перелік потерпілих шляхом зазначення у диспозиції статті окрім громадян також і іноземців та осіб без громадянства або замінити назви всіх зазначених суб'єктів на узагальнюючу категорію – «особи».

Важливим також є посилення відповідальності роботодавців та уповноважених ними осіб, відповідальних за виплати заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої установленної законом виплати шляхом зазначення у санкції статті можливості застосування до винної особи покарання у вигляді позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю як обов'язкового додаткового покарання.

Таким чином, конституційна норма про забезпечення права на фінансове благополуччя, поставлене під охорону Кримінального кодексу України є, безсумнівно, позитивним явищем у вітчизняному законодавстві. Проте, існують певні недоліки, котрі потребують виправлення з метою всебічної охорони прав людини.

Використані джерела:

1. Конституція України. – 96с., - Алерта, 2011р.
2. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. К82 В.Я. Тацій, В.П. Плюшки, В.І Борисова, В.І Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013

Гнатенко Анастасія,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ

Стаття 370 КК формулює поняття злочину провокація підкупу і санкції за нього [1]. Термін «провокація» походить відлатинського слова «provocatio», що означає збудження, схиляння, заклик до обурення. У сучасній українській мові провокація означає зрадницьку поведінку, підбурювання кого-небудь до таких дій, які здатні потягнути за собою тяжкі для нього наслідки [2;78]. Вчені наголошують, що «лише при досягненні згоди службовцемприйняти хабар провокатор повідомляє про це у правоохоронні органи; за відсутності згоди відсутнім є склад одержання хабара, відповідно відсутній і привід звернення в органи влади...». Відповідно, і в науці кримінального права провокація злочину традиційно розглядається в межах дослідження видів співучасті у злочині. Провокація водночас можеполягати і в опосередкованому впливі на особу шляхом створення обставинчи умов, що не є підбурюванням. Отже, аналізовані поняття не є тотожними за змістом, адже для підбурювання (як і співучасті загалом) обов'язковою є наявність двосторонньогосуб'єктивного зв'язку. У випадку ж впливу на оточуючу обстановку, зокрема, залишення грошей в кабінеті, підкиданняїх в автомобіль без відома і згоди особи, відсутньою є ознака спільності. Провокація, за якої особа дістаємно, шляхом створення таких умов і обставин, що викликають в іншій особі намір вчинити надання чи одержання неправомірної вигоди, не містить двостороннього психологічногозв'язку. У зв'язку з цим слід згадати ще про один аспект аналізованого складу злочину – суб'єкта провокації підкупу. Не заглиблюючись у цю проблему, зауважимо, що визначення суб'єкта провокації підкупу законодавцем як виключно службової особи викликає обґрунтовані заперечення. Чи не може загальнийсуб'єкт створити умови для одержання службовою особою неправомірної вигоди (як у наведеному вище прикладі)? Слід погодитись із вченими, які ствердно відповідають на це питання. О. М. Грудзур на підтвердження своєї позиції наводить аналогічні норми законодавства зарубіжних країн, де суб'єктцього злочину визнано загальним [3; с.260]. Отже, діяння, що передбачене у ст. 370 КК, за своєю структурою та змістом сформульовано таким чином, що залежно від форми вираження може мати двояку юридичну природу, а отже різну кримінально-правову оцінку.

1. Провокація підкупу з об'єктивної сторонни полягає у створенні обставини, що зумовлює давання чи одержання неправомірної вигоди. У свою чергу, створення такої обставини можев чинятися не тільки шляхом дії, але й шляхом бездіяльності.

2. Сама ж обставина визначається як явище, подія, факт, особли-вість реальної дійсності, щозумовлює (є причиною) формування у провокованої особи умислу на давання або одержання підкупу.

3. Порядіцим, створена провокатором обставина повинна зумовлювати давання чи одержання неправомірної вигоди, тобто бути причиною їх вчинення, а точніше причиною формування умислу провокованої особи на вчинення цих злочинів.

4. Провокація підкупу є злочином мізформальним складом і вважається закінченою із моменту створення обставини, що зумовлює давання або одержання неправомірної вигоди. При цьому, не важливо чи було вчинене саме давання або одержання.

Зважаючи на попередні висновки, пропонуємо виокремлення двох видів провокацій, одна з яких – схилення службової особи до надання неправомірної вигоди одержання такої вигоди (за юридичною природою подібна до співучасті, а саме – підбурювання), друга – свідоме створення обставин і умов, що зумовлюють надання неправомірної вигоди або одержання такої вигоди (опосередкований вплив за відсутності ознак співучасті. Свідоме створення обставин і умов, що зумовлюють пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду.

Використані джерела:

1. *Кримінальний кодекс України / Верховна Рада України – Відомості Верховної Ради України 2001. - .478 с.*
2. *Дудоров О.О. Кримінально-правові аспекти провокації підкупу // юридичний науковий електронний журнал. – 2016 –№1*
3. *Грудзур О.М. Об'єктивна сторона провокації підкупу// Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2010. – 456 с.*

Єсенчук Анастасія,
*студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права*

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та країнами Європейського Союзу, а також створення в рамках цієї Угоди Зони вільної торгівлі - є важливими чинниками розвитку аграрної галузі, які відкривають для України перспективи поступового освоєння ринку країн Європейського Союзу вітчизняними компаніями, підвищення рівня якості, безпечності, екологічних характеристик української продукції агропромислового комплексу, покращення стану продовольчої безпеки держави. Тому одним з основних завдань сьогодні є вироблення механізмів державної політики щодо підвищення ефективності використання наявного потенціалу аграрного сектору економіки, його адаптації до нових умов [1, с.3].

В умовах євроінтеграції невідкладним стає питання гармонізації національного законодавства до вимог Європейського Союзу у галузі сприяння розвитку сільського господарства та активізації розвитку сільських територій. У 2005 році було прийнято ЗУ «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» [2]. В цьому законі викладено мету, пріоритети та шляхи реалізації державної аграрної політики, а також сформульовано функції, завдання держави та самоврядних регіональних структур. Проте наразі про вказаний закон відзиваються як про нежиттєздатний, пояснюючи це тим, що більшість суб'єктів, уповноважених на його виконання, - ігнорували його. Наприклад, державними управлінськими структурами не було здійснено на належному рівні аналізу реалізації закону, а нормативно-правові акти, прийняті згодом, часто суперечили фундаментальним положенням закону [3, с.23].

В Україні сьогодні діє Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 806-р від 17 жовтня 2013 року [4]. Згідно з положеннями стратегії аграрний сектор України є визначальним у національній економіці, так як формує засади збереження суверенності держави - продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій. Також визначаються проблеми розвитку аграрної сфери, серед яких: нерівномірність розвитку різних форм господарювання з одночасним послабленням позицій середніх сільськогосподарських товаровиробників; відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських товаровиробників; нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках; низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва [4].

Головною метою земельної політики, зокрема в аграрній сфері, є ефективність функціонування сільськогосподарського землекористування, що спрямована на вирішення питань продовольчої безпеки та досягнення добробуту сільських громад. Актуальною залишається розробка та прийняття Загальнодержавної програми використання та охорони земель, а також затвердження Національної програми охорони родючості ґрунтів, розробленої Міністерством аграрної політики та продовольства України спільно з Національною академією аграрних наук України, у якій передбачено виділення коштів на компенсацію заходів, що спрямовуються агроформуваннями на збереження і підвищення родючості ґрунтів, боротьбу з ерозійними процесами, консервацію деградованих та малопродуктивних земель [1, с.124-129].

Визначальною складовою в розбудові аграрного сектору економіки України є комплексний розвиток сільських територій. Для розробки в Україні ефективної політики розвитку села важливо враховувати досвід реформ Спільної аграрної політики Європейського Союзу, основні принципи функціонування якої були закріплені в Римській угоді 1956 року. Спільна аграрна політика – це комплекс норм і правил, що регулює сферу виробництва та торгівлі сільськогосподарською продукцією країн Європейського Союзу [5]. У Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, яку було затверджено Кабінетом Міністрів України у вересні 2007 року, основна увага традиційно зосереджується на заходах з поліпшення соціально-культурного й побутового обслуговування сільського населення і розвитку соціальної інфраструктури села, тоді як реальні способи подолання занепаду села не були сформовані [6].

Важливою умовою підвищення соціально-економічної результативності аграрних перетворень є державна підтримка сільськогосподарського виробництва та окремих товаровиробників. Така підтримка передбачає: цінове регулювання продажу основних видів сільськогосподарської продукції через запровадження мінімальних закупівельних цін; субсидіювання та надання дотацій на виробництво і придбання ресурсів; податкове стимулювання у формі фіксованого сільськогосподарського податку [7].

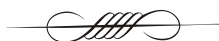
Близько 60% сільськогосподарської продукції повсякденного споживання виробляється в особистих селянських і фермерських господарствах та фізичними особами – сільськогосподарськими товаровиробниками, які не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції. В більшості випадків таке виробництво стає збитковим внаслідок впливу сукупності факторів: підвищення цін на енергоресурси, сільськогосподарську техніку, добрива та корми, низький рівень закупівельних цін. У той же час у країнах-членах Європейського Союзу аграрні товаровиробники через сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи реалізують 70% виробленої продукції, чим вирішується проблема збуту продукції, виробленої фермерами, які є головними виробниками сільськогосподарської продукції [1, с.135].

Усі вищезазначені аспекти українського аграрного сектору мають стати пріоритетними при формуванні національної аграрної політики та вибору інструментів регулювання, що дозволить у встановленні міжнародними угодами строки подолати неузгодженості та отримати перші вигоди євроінтеграції [8]. Звичайно, процеси адаптації вітчизняної аграрної галузі

до умов Європейського Союзу передусім слід здійснювати з урахуванням національних складових. Тому на нашу думку, позитивним є високий потенціал виробництва аграрного сектору, який навіть перевищує потреби внутрішнього ринку, а тому спроможний внести вагомий внесок у розв'язання світової проблеми голоду, і відповідно на забезпечення розвитку інших галузей національної економіки. У зв'язку із викладеним пріоритетним напрямом внутрішньої політики країни є державна аграрна політика, наслідком реалізації якої має стати належне постійне продовольче забезпечення населення.

Використані джерела:

1. *Державна аграрна політика України: проблема правового забезпечення : монографія / О. В. Білінська, В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, Т. В. Курман; ред.: В. Ю. Уркевич, М. В. Шульга; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. - Київ : О.М. Ешке, 2014. - 265, [2] с. - укр.*
2. *Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10. 2005 р. // ВВР. – 2006. - №1. – ст.17.*
3. *Хорунжий М.Й. Завдання національної аграрної політики на сучасному етапі / М. Й. Хорунжий // Економіка АПК. - 2014. - № 2. - С. 22-29.*
4. *Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 806-р від 17.10.2013 р. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.*
5. *Ціхановська В. М. Стратегічні пріоритети розвитку аграрної галузі України в контексті спільної аграрної політики ЄС /В.М.Ціхановська //Ефективна економіка.— 2015 р.— № 12.*
6. *Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України № 1158 від 19.09.2007 р. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>*
7. *Запіша Г.М. Державна аграрна політика як передумова підвищення соціально-економічної результативності аграрних перетворень в Україні / Г. М. Запіша // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. - 2014. - № 3. - С. 141-151.*
8. *Смолій Л.В. Пріоритети розвитку аграрного сектору України в умовах адаптації до вимог ЄС // Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні питання сучасної економіки», 24 грудня 2015 р. – Умань: Видавець «Сочінський», 2015. – Ч. 1. – С. 125–127.*

Ковальчук Юлія,
*студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ ТА США

Фермерське господарство є важливою складовою сільськогосподарського виробництва для будь-якої країни. Саме фермерські господарства у багатьох країнах світу є універсальною, високоефективною і стабільною системою забезпечення населення продуктами харчування. Однак правовий статус фермерських господарств, їх державна підтримка суттєво відрізняються в різних країнах.

Зародження інституту фермерства в Україні почалося у 2003 році, після прийняття Закону України „Про фермерське господарство”. До цього діяв Закон України „Про селянське (фермерське) господарство” який суттєво відрізнявся від сучасних фермерських господарств і особистих селянських господарств.

Якщо інститут фермерських господарств в Україні є досить молодим, то практика фермерства в США започаткувалася понад 210 років тому.

Аграрне законодавство США є дуже обширним. Воно нараховує понад 2000 статей і викладено переважно в систематизованому Зібранні законів США у титулі 7 під спеціальною рубрикою "Сільське господарство". [1; с.159]

Фермерським господарством в США вважається сільськогосподарське підприємство, яке реалізує або може реалізувати протягом року продукції на 1000 або більше доларів США. Так у США нараховується близько 2 млн 70 тис. фермерських господарств, а в Україні 44 тис. фермерських господарств. [2; с.24]

Сільське господарство США виробляє найбільші у світі обсяги продукції. Сільське господарство США посідає друге місце за виробництвом зерна і м'яса (після Китаю). Частка США на світовому продовольчому ринку становить 15%. США постачає на світовий ринок 50% кукурудзи, 20% яловичини, третину пшениці.

Аграрний сектор економіки США історично асоціюється зі становленням і функціонуванням у ньому фермерського укладу. Успіхам сільського господарства США значною мірою сприяє те, що фермера вважають опорою суспільства. Аграрне законодавство дає фермерові-власнику широкий діапазон державного захисту його прав і одночасно повну свободу дій.

Сільське господарство США цілком індустріалізоване, технічно оснащене й має високу продуктивність. Науково-технічний прогрес проникає досить успішно в цю сферу американської економіки; втілюються здобутки біотехнології, новітня сільськогосподарська техніка, прогресивні методи господарювання.

У США можуть утворюватися і функціонувати фермерські господарства двох видів:

- ✓ фермерські господарства з правом юридичної особи (їх називають сімейні ферми);
- ✓ фермерські господарства без права юридичної особи.

Фермерське господарство в Україні є юридичною особою, майно якої відокремлено від майна голови (засновника) та членів цього господарства.

Українські фермерські господарства реєструються Міністерством юстиції та його територіальними органами відповідно до Закону України „Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань”. [3; с.263]

Між фермерськими господарствами України та сімейними фермерськими господарствами США є багато спільного. І в Україні, і в США фермерське господарство є юридичною особою, реєструється та сплачує податки. Також в обох типах фермерських господарств майнові та трудові відносини, а також прийняття рішень здійснюється на родинній основі. Як у фермерських господарствах з правом юридичної особи в США, так і в фермерських госпо-

дарствах України, члени фермерського господарства обов'язково повинні перебувати в родинних відносинах з головою фермерського господарства.

Відповідальність голови та членів фермерських господарств в Україні обмежується їх особистим внеском в статутний фонд. Аналогічною є ситуація і у фермерських господарствах США з правами юридичної особи, де відповідальність акціонера також обмежується його особистим внеском.

Однак, між фермерськими господарствами України та США існує ряд відмінностей.

Фермерські господарства США можуть здійснювати випуск власних цінних паперів. В Україні цим правом наділені господарські і акціонерні товариства.

Джерелами доходів фермерських господарств в Україні є особисті внески голови (засновника) та членів цих господарств. В США джерелами доходів фермерських господарств, окрім особистих внесків засновників та членів фермерських господарств виступають ще кредити, внески майна здійснені акціонерами в обмін на акції, продаж акцій та цінних паперів. У США фермерські господарства знаходяться під потужним контролем уряду, особливо коли справа стосується збереження родючості землі.

За законодавством України, прийняття рішень здійснюється головою (засновником) та членами фермерського господарства спільно та не потребує голосування. [4;с.464] . Стосовно фермерських господарств, які мають права юридичної особи в США, то прийняття рішень такими фермерськими господарствами потребують голосування, яке відбувається пропорційно до кількості акцій.

У зв'язку з прийняттям нових змін і доповнень до Закону України "Про фермерське господарство", від 31.03.2016 року, який ще не набрав чинності, вирішено надати право створювати сімейні фермерські господарства, які відповідно до закону засновуються членами однієї сім'ї, що спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. [6,с.8]

У своїй діяльності сімейне фермерське господарство повинно використовувати виключно працю членів однієї сім'ї, та управляється членами цієї сім'ї.

Для виконання сезонних та окремих робіт, які потребують спеціальних знань чи навичок, та які безпосередньо пов'язані із основною діяльністю, сімейне фермерське господарство має право залучати необхідних фахівців та сезонних працівників на договірних засадах.

Господарська діяльність сімейного фермерського господарства без створення юридичної особи здійснюється на основі підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця - голови цього господарства з обов'язковим використанням праці членів своєї сім'ї за їх згодою з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Сімейне фермерське господарство без створення юридичної особи створюється на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства. Проте цей закон на сьогодні ще не вирішує такі важливі питання як надання відповідних пільг фермерським господарствам для належного забезпечення їх діяльності в Україні. Є намагання щоб ці фермерські господарства являлися підприємцями, тобто особисті селянські господарства перетворити у сімейні фермерські господарства шляхом надання їм статусу фізичної особи – підприємця як сільськогосподарського товаровиробника без прав юридичної особи, з обов'язковою участю членів сім'ї які ведуть спільне господарство.

Прибуток фермерських господарств України розподіляється серед голови та його членів. У фермерських господарствах США, які мають права юридичної особи прибуток носить характер дивідентів та розподіляється пропорційно кількості акцій.

Також у США застосовують специфічні методи ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. У США використовуються так звані «ціни підтримки», які поділяються на два види: цільові ціни й закладні ціни. Цільові ціни розглядаються як ціни гарантовані. Вони мають відшкодувати фермерам на середньому рівні витрати самофінансування й давати можливість отримати середній прибуток і розрахункову ренту. Закладні ціни використовуються в разі здачі фермерами своєї сільськогосподарської продукції в заставу. Якщо ринкові ціни будуть вищі за закладні, фермери можуть викупити свою продукцію за закладними ці-

нами й компенсувати при цьому витрати на зберігання продукції. Таким чином держава гарантує сільгоспвиробникам збут продукції і певний рівень отримання доходу від її виробництва.

Така розвинута держава як США використовуює різні заходи державної підтримки фермерського господарства: надання субсидій і кредитів сільгоспвиробникам, перевагу прогресивної системи оподаткування, за якої основна маса фермерів належить до пільгової категорії платників податків та інше.

Сучасне американське фермерське господарство – це насамперед ефективна технологія виробництва, транспортування і переробки сільськогосподарської продукції.

Саме тому досвід розвитку правового регулювання фермерства в зарубіжних країнах заслуговує на увагу в процесі перспективного розвитку фермерських відносин в Україні.

В Україні уряд повинен створювати сприятливі умови для діяльності фермерських господарств, а сам фермер зобов'язаний дотримуватися принципу отримання прибутку при збереженні й нарощуванні родючості ґрунтів, високої продуктивності земельних ресурсів, охорони земель від антропогенних і природних явищ.

На сьогодні Україна перебуває в складній політичній і соціально-економічній ситуація, але за умови відродження фермерських господарств українці можуть не тільки підвищити свою продовольчу безпеку, а й стати найбільшими постачальниками своєї продукції на зарубіжні ринки, оскільки ця продукція має високий експортний потенціал. Про це свідчить 2015 рік, коли за рахунок фермерських господарств та інших сільськогосподарських підприємств України вперше після заключення Угоди з ЄС принесено в нашу державу валюту. Інші галузі економіки України такого позитивного успіху не досягнули.

Використані джерела:

1. *Новий закон по розвитку сільського господарства США :Farm security and rural investment act,2002.- економіка АПК.- 2003.- №4 – ст.159;*
2. *Логуш Л.Е. Фермерство у США: правові аспекти: дис.канд.юрид.наук: 12.01.1996; Львівський державний університет ім. Івана Франка. – Львів, 1997.- ст.24*
3. *Закон України „Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань” –від 15 травня 2003 року №755-4//ВВРУ.- 2003- № 31-32 – ст. 263*
4. *Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф.,Уркевич В.Ю. "Фермерське господарство:правові засади створення, функціонування та припинення: Навчально-практичний посібник": ТОВ <Одісей>, 2004. – с.464 .*
5. *Закон України "Про фермерське господарство" від 19 червня 2003 року № 973-4// ВВРУ. – 2003. - № 45. – СТ.363*
6. *Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств" (реєстр №1599) від 31.03.2016р.*

Кравець Анастасія,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ЗНАЧЕННЯ ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ВІДМИВАННЯ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ НЕЗАКОННИМ ШЛЯХОМ

Формування ринкової економіки України без врахувань усіх фінансових, політичних, історичних та психологічних особливостей нашої держави доводить свою нерентабельність у відтворення форм ринкових інституцій, що розвинулись за кордоном і могли використовуватись в Україні як «зародкові проекти» реформування економічного життя держави. Неefективна політика автаркії при відсутності **економічної самостійності господарюючих суб'єктів, вільність цін без** монополізації сфер розподілу і їх лібералізація, затягненні процеси прийняття правової бази культури ведення ринкової економіки має негативний вплив на формування ринкових відносин держави і потенційно руйнує розвиток перехідної економіки. В такій ситуації завада розвитку підприємницької діяльності у формі малого та середнього бізнесу викликає появу факторів, що створюють умови для вчинення різноманітних зловживань і розвитку прогресивної злочинності.

На сьогоднішній день, є тенденція активності злочинних угруповань шляхом інвестування входжень у високорентабельні галузі промисловості, пов'язані з стратегічно важливими для держави транзитом через територію України експортних товарів (нафта, хімічні добрива, енергоносії, металопродукція та ін.), набути монополістичне становище, що збільшує її прибутки і створює потребу для виведення активів у легальні форми.

Фіктивні підприємства утворилися як універсальний інструментарій для вчинення й приховування змісту злочинної діяльності, де розвиток злочинності допомагає не тільки адаптуватися в реаліях сьогодення, а й набувати нових форм і масштабів. Використання фіктивного підприємства у сучасних схемах легалізації злочинного капіталу дає можливість лідерам злочинних угруповань та наближеним до них особам відкрито брати участь політичному та суспільному житті держави.

А. Ф. Волобуєва, фіктивне підприємництво визначає як спосіб приховання тяжких економічних злочинів, О. І. Куріцина вважає фіктивне підприємство знаряддям злочину, В. В. Лисенко – як засіб вчинення та приховання злочинної діяльності та як механізм, що дозволяє зменшити або повністю виключити сплату податків, зборів (обов'язкових платежів), В. Р. Мойсик – як спосіб шахрайського обману [2, 98].

На поширення в Україні суб'єктів підприємницької діяльності з ознаками фіктивності вплинула багаторічна практика існування юрисдикцій офшорних підприємств, що мають аналогічну мету — приховання реальних власників капіталів, реального фінансового стану бізнесу, змісту фінансово-господарських операцій, використання території з низькою чи нульовою податковою ставкою на отримані доходи, високий рівень банківської та комерційної секретності прості вимоги до ліцензування діяльності та отримання відповідних дозволів у країнах перебування тощо.

Незаконна конвертація безготівкових грошових коштів – це злочинне переведення в готівку коштів, яке вчиняється організованими злочинними угрупованнями з метою ухилення від сплати податків або легалізації злочинних доходів шляхом створення та використання фіктивних підприємств і легальних фінансово-господарських інструментів ринкової економіки.[3,с.99] Легалізації брудних коштів має трьохфазну модель відмивання грошей: *placement* (розміщення), *layering* (розгалуження) та *integration* (інтеграція), що можуть реалізуватися одночасно або з частковим накладанням одної на іншу.

На першій фазі здійснюється *placement* коштів у мобільні фінансові інструменти, територіального віддалення від місць їх походження. Через традиційні фінансові установи, шляхом: встановлення контролю над фінансовими установами; використання кореспондентських відносин між банками; утворення фальшивого паперового сліду; використання

“колективних”, транзитних рахунків, механізму гарантії позики, здійснюється смерфінг, обмінні угоди, злиття незаконних до законних фондів чи переведення їх за кордон. У *placement* може здійснюватися через нетрадиційні фінансові установи (валютні біржі, брокери цінних паперів або дорогоцінних металів, товарно-сировинні брокери, казино, організації, що надають поштові та телеграфні послуги і послуги по обміну чеків на готівку) або через установи пов’язані з індустрією розваг, автомобільним бізнесом, роздрібною торгівлею — так звані установи нефінансового сектору. Створення або придбання фінансових або нефінансових установ для виведення грошових потоків на легальну арену, являється фіктивним підприємством і має нести кримінальну відповідальність, але на практиці виявлення їх незаконності має майже нерезультативний характер, оскільки за базою створення мають законні особливості.

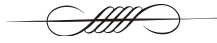
Фаза *layering* шляхом утворення фіктивного ланцюга фінансових операцій, спрямована на маскування сліду доходів шляхом переведення їх у грошові інструменти (подорожні чеки, грошові перекази і тд), де використовуються фіктивні фінансові установи на яких вже здійснено розміщення незаконних доходів. Використовується також електронний переказ фондів на рахунки інших фірм, де для анонімності власника коштів адресатами є фіктивні фірми. Часто для ще більшого маскування сліду переказів, створюються фірми-посередники, ліквідація яких перериває ланцюг розслідування переказів, фіктивні установи торгівлі, де розгалуження доходів здійснюється через придбання майна або його продаж.

На останній фазі *integration* створюється ілюзія достовірної законності джерел походження доходів через розміщення відмитих грошей у легальну економіку. Наприклад, нерухомість може бути придбана фіктивною фірмою, яка використовує незаконні гроші. Виручка від подальшого продажу цієї нерухомості вважається вже законно заробленим доходом, або придбання майже збанкрутілого підприємства, з метою імітації доходу активної роботи.

Таким чином, через свою вигідність у відмиванні злочинних доходів, з кожним роком фіктивні підприємства розвиваються у формі конвертаційних центрів, пристосовуючись до змін як законодавства так і до правоохоронної діяльності держави. Кримінальне законодавство [1] сьогодні не забезпечує можливості ефективно притягувати винних до кримінальної відповідальності. Саме тому, першочерговим завданням у сучасних умовах повинно бути вжиття необхідних заходів для усунення низки факторів, що створюють умови для вчинення різних зловживань у сфері економіки [4]. В Україні для розвитку такої «злочинної пухлини», як використання фіктивного підприємства для відмивання доходів, одержаних незаконним шляхом, існує: недосконалість норм і наявність прогалин у чинному законодавстві, що сприяє масштабним операціям щодо вилучення з легального банківського обігу коштів до незаконної вільноконвертована системи; схеми переміщення капіталів за кордон через *loro account* іноземних банків; схеми відмивання доходів через овердрафти фіктивних установ; високий рівень оподаткування фонду заробітної плати зумовлює; необхідність «чорної гілки» у формах оплати праці; ухилення від сплати податку на прибуток підприємств, на доходи фізичних осіб і на додану вартість.

Використані джерела:

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 // ВВРУ. – 2001. – № 25-26. – С.131 - ст.ст. 205, 209
2. Патик А.А. *Поняття кримінальних правопорушень, пов’язаних з фіктивним підприємництвом // Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: збірник тез. — Том.2 –2015. —С.97-99*
3. Патик Л.Л. *Поняття «конвертаційних центрів» як найскладнішої високоорганізованої форми фіктивного підприємництва // Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: збірник тез. — Том.2 –2015. —С.99-101*
4. Семчук О. В. *Фіктивне підприємництво в Україні: стан, перспективи та шляхи подолання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Pravo/61577.doc.htm.*

*Лоза Тетяна,
студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права*

ФАКТИЧНІ ПЕРЕВІРКИ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

На сьогодні Україна перебуває у складному економічному становищі, що спричинено рядом об'єктивних причин, серед яких правовий нігілізм і недотримання фізичними та юридичними особами податкових законів. Для того, щоб зменшити кількість правопорушень в податковій сфері, Верховною Радою України було передбачено ряд перевірок, які знайшли своє відображення в главі 8 Податкового кодексу України (ПКУ) [5]. Так, відповідно до ст. 75 ПКУ в Україні визнаються наступні види перевірок: камеральні, документальні (планові або позапланові, виїзні або невиїзні) та фактичні.

Фактичною є раптова перевірка, яка здійснюється без попередження платника податків (особи) за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника. Фактична перевірка повинна відповідати таким нормативам: вона повинна проводитись на підставі рішення керівника контролюючого органу, оформленого наказом; копія рішення керівника контролюючого органу, оформленого наказом вручається платнику податків або його уповноваженому представнику, або особам, які фактично проводять розрахункові операції під розписку до початку проведення такої перевірки.

Фактична перевірка може проводитись за наявності таких обставин:

– у разі коли за результатами перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про можливі порушення платником податків законодавства щодо виробництва та обігу підакцизних товарів, здійснення платником податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на контролюючі органи, та виникає необхідність перевірки таких фактів;

– у разі отримання в установленому законодавством порядку інформації від державних органів або органів місцевого самоврядування, яка свідчить про можливі порушення платником податків законодавства, контроль за яким покладено на контролюючі органи, зокрема, щодо здійснення платниками податків розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності патентів, ліцензій та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на контролюючі органи, виробництва та обігу підакцизних товарів;

– у разі письмового звернення покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій, касових операцій, патентування або ліцензування;

– неподання суб'єктом господарювання в установленій законом строк обов'язкової звітності про використання реєстраторів розрахункових операцій, розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, подання їх із нульовими показниками;

– у разі отримання в установленому законодавством порядку інформації про порушення вимог законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів та цільового використання спирту платниками податків, а також здійснення функцій, визначених законодавством у сфері виробництва і обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, пального;

– у разі отримання інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення трудових відносин та виплати роботодавцями доходів у вигляді заробітної плати без сплати податків до бюджету, а також здійснення фізичною особою підприємницької діяльності без державної реєстрації.

В теорії та практиці податкового права виникають багато суперечок щодо доцільності реформування інституту фактичних перевірок. Так, на думку Васькович І.М. та Баран М.М. терміном «фактичні перевірки» у Податковому кодексі України просто замінено термін «оперативні перевірки», який викликав значні нарікання серед правознавців та підприємців. Тому з часом постало питання про їх відміну [6, с.21].

Також варто зазначити, що підстави для проведення фактичних перевірок сформульовані так, що органам Державної фіскальної служби України (ДФС) буде досить легко віднайти потрібну, що в свою чергу підвищує можливість зловживань уповноваженими особами [2].

Особливу увагу слід звернути на те, що відповідні посадові особи можуть приступити до здійснення фактичної перевірки лише за умови пред'явлення таких документів: направлення на проведення такої перевірки; копії наказу про проведення перевірки; службового посвідчення осіб, які зазначені в направленні на проведення перевірки[5].

Нажаль, на практиці службові особи, які уповноважені на проведення фактичних перевірок доволі часто зловживають своїм службовим становищем та не завжди пред'являють вищевказані документи.

Так, 21 жовтня 2015 року, Бабушкінським районним судом міста Дніпропетровська було ухвалено Постанову, згідно якої до Бабушкінського районного суду надійшов протокол про адміністративне правопорушення відносно ОСОБА_1, згідно якого 26.08.2015 року ОСОБА_1, перебуваючи за місцем своєї роботи, не виконала законні вимоги посадових осіб органів Державної фіскальної служби, а саме: для перевірки не надано інформацію, документи і матеріали, що зафіксовано актом від 26.08.2015 року «Про недопуск до проведення перевірки ТОВ «Щедро» (код ЄДРПОУ 36094135)».

ОСОБА_1 в судовому засіданні пояснила, що посадові особи ДПІ надали їй та директору підприємства лише наказ про проведення перевірки. Вони попросили посадових осіб ДФС надати направлення на проведення перевірки, як того вимагає п.81.1 Податкового Кодексу України. Проте співробітники ДПІ відмовилися надати таке направлення, в зв'язку з чим ОСОБА_1 повідомила, що після надання необхідних документів, співробітникам ДПІ будуть надані всі документи та інформація для проведення перевірки. Проте посадові особи ДПІ так направлення на проведення перевірки не надали. Дослідивши матеріали справи, Бабушкінський районний суд вирішив закрити провадження по справі про адміністративне правопорушення через неправомірні дії службових осіб Державної фіскальної служби України [3].

Таким чином, законодавцем встановлено ряд податкових перевірок, метою яких є забезпечення дотримання законності на території України. В Податковому кодексі України доволі нечітко визначено підстави та умови проведення фактичних перевірок, що спричиняє зловживання з боку службових осіб ДФС. Аналіз вирішення спорів щодо правомірності проведення фактичних перевірок та щодо скасування податкових повідомлень-рішень вказує на те, що кожне друге повідомлення-рішення про проведення фактичних перевірок скасовується відповідними адміністративними судами. Тому, одним із пріоритетних напрямків розвитку нашої держави є достатнє та всебічне врегулювання фактичних перевірок, що дозволило б унеможливити зловживання з боку службових осіб податкових органів.

Використані джерела:

1. Pandia // Податкова система [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pandia.org/text/79/486/19057.php>
2. Адвокат Андрій Семенюк // Податкові перевірки: новели кодексу [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// asemenyuk.com/index.php/konsultatsii-ta-roz-iasnennia/28-podatkovyi-konsultant/1044-2011-11-08-08-49-52](http://asemenyuk.com/index.php/konsultatsii-ta-roz-iasnennia/28-podatkovyi-konsultant/1044-2011-11-08-08-49-52)
3. Архів Бабушкінського районного суду міста Дніпропетровська. Справа № 200/20142/15-п про притягнення до адміністративної відповідальності від 21.10.2015 року. – Арк. 3.
4. Мисник Т.Г. Податкові перевірки як основна форма податкового контролю [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Nppdaa/econ/2012/96.pdf.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 (зі зм. і доп.) // ВВРУ. - 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
6. Податкові перевірки: сучасний стан та процедури проведення / І.М. Васькович, М.М. Баран // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. - № 767. – с.104-109.

Мирослiн Наталiя,
студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТУВАННЯ (СТ. 127 КК УКРАЇНИ)

В наш час світова спільнота приділяє значну увагу забезпеченню комплексу основоположних прав і свобод людини, ключовою складовою якого є утримання від застосування катувань та іншого жорстокого чи нелюдського поводження. Явище катування відоме з найдавніших часів. Але якщо з історії стародавнього Єгипту воно було відоме як вид покарання, в державах стародавньої Європи до початку XVII ст. катування, або так звані «ордалії» були певним видом судочинства, то зараз це явище носить зовсім інший характер – протиправний.

Однією з гарантій недоторканності особи є Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 10 грудня 1984 р. (Конвенція ООН проти катувань) [1], яку ратифікували 150 держав світу. Крім цього, заборону застосування катувань і жорстокого поводження встановлює чимало інших міжнародних нормативно-правових актів (зокрема, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., Європейська конвенція про запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 р.) [2, с. 239–240].

Відповідно до міжнародних вимог, кожна окрема держава має встановити в межах власного національного законодавства відповідальність за акти жорстокого поводження з людиною і, передусім, катування (зокрема, у Кримінальному кодексі (КК) України це ст. 127 “Катування”) [3].

Відповідно до **ч.1 ст. 127 КК**, катування – це умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побойів, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб.

Катування як один з видів злочину **складає підвищену суспільну небезпеку**, яка проявляється у тому, що воно спрямовано проти життя і здоров'я особи, її фізичної та психологічної цілісності, являє собою найгірше з усіх принижень особистості.

В окремих актах Європейського суду зазначається, що до актів катування треба відносити такі дії як: позбавлення сну, харчування і води, багатогодинне стояння біля стіни, одягання капюшонів, утримання в приміщенні з постійним та голосним звуком або у підвалі, де особа ризикує наразитися на небезпеку нападу щурів, розлучення матері з немовлям, поміщення здорової людини до психічно хворих тощо; такими, що спричиняють моральні страждання людини визнаються такі дії, як виставлення оголеної людини на очі інших людей, примушування одягатися так, щоби це викликало насмішки, примушування їсти неїстівні речовини тощо.

Дослідження показують, що людина, яка пережила катування, одержує серйозні психологічні травми, які часто переходять у нервові розлади, депресію та безсоння. У процесі катування людина починає відчувати ненависть до свого тіла, тому що через нього вона переносить муки. Потерпілі від катування поступово втрачають відчуття реальності та часу [4]. Очевидно, що тілесні ушкодження, побої нанесені звичайним способом не можуть спричинити такого ефекту. У зв'язку із цим, *варто у ч. 1 ст. 127 КК вказати, що насильство при катуванні має характер мордування і застосовується з особливою жорстокістю*. Саме зазначені ознаки підвищують небезпеку катування порівняно з тілесними пошкодженнями та повинні відмежовувати його від них. Крім того, така термінологія є традиційною для національного кримінального права і узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини.

Щодо **конструкції складу злочину**, то більшість науковців визначають цей злочин як злочин з матеріальним складом і **моментом закінчення** вказують момент настання наслідків у виді заподіяння потерпілому сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання, а також причинного зв'язку між діями й наслідками.

На нашу думку, цей злочин доцільно розглядати як злочин з формальним складом, адже таким чином вчинення будь-якого діяння, передбаченого диспозицією ч.1 ст. 127 КК вже утворюватиме об'єктивну сторону складу злочину і необхідність доказування наслідків буде усунена.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується виною у формі умислу. Крім того, обов'язковою умовою є наявність спеціальної мети вчинення злочину, зазначеної в диспозиції статті.

Суб'єктом злочину визнається загальний суб'єкт – тобто фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Цілком обґрунтованим вважаємо зниження віку кримінальної відповідальності за вчинення злочину, передбаченого ст. 127 КК, до 14 років, зважаючи на суспільну небезпечність злочину, а також насильницький характер його вчинення. Зміни необхідні, зокрема, в ст. 22 Загальної частини КК, яку слід розширити за рахунок цього злочину.

Кваліфікуючі ознаки передбачені ч. 2 ст 127 КК – це, зокрема, повторність та вчинення злочину попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

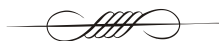
Вважаємо за необхідне *доповнити перелік кваліфікуючих ознак ознакою* «вчинення злочину службовою особою з використанням свого службового становища». Це не створюватиме колізії з нормами ст. 373 КК, адже до таких службових осіб можна віднести працівників медичної сфери, зважаючи на поширеність випадків катування, зокрема в психіатричних лікарнях і тд. Норми конкуруватимуть як загальна і спеціальна в разі вчинення цього злочину працівниками правоохоронних органів.

Вмотивованим було б і посилення відповідальності за катування – *санкцію ч. 1 статті, що передбачає позбавлення волі від 2 до 5 років замінити санкцією від 3 до 7 років позбавлення волі, а ч. 2 від 5 до 10 років замінити санкцією від 7 до 10 років позбавлення волі*.

Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ варто дати тлумачення щодо питань відповідальності за катування. Також доцільно надати тлумачення категорії “**катування**” й Конституційному Суду України, оскільки його вжито в ст. 28 Основного Закону.

Використані джерела:

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання : ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10 груд. 1984 р., ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР № 3484-XI від 26 січ. 1987 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_085
2. Телесніцький Г. Н. Кримінальна відповідальність за катування: міжнародний і національний досвід / Г. Н. Телесніцький // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 6 (79). – С. 238–248.
3. Кримінальний кодекс України// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Александров Ю. Пытки: история вопроса / Ю. Александров // Преступление и наказание: Пенитенциарный журнал. – 2008. – № 10. – С. 57–58.

Мисик Артур,
студент 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ОБ'ЄКТ ПРИ КАТУВАННІ

Сьогодні світова спільнота та міжнародні організації приділяють надзвичайно багато уваги додержанню, забезпеченню та реалізації комплексу прав і свобод людини, невід'ємною складовою якого є запобігання у застосуванні катувань та іншого жорстокого чи нелюдського поводження. Однією з гарантій недоторканності особи, на міжнародному рівні, є Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 10 грудня 1984 р. [1], яку ратифікували близько 150 держав світу. Крім цього, заборону застосування катувань і жорстокого поводження встановлює чимало інших міжнародних нормативно-правових актів (зокрема, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., Європейська конвенція про запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 р.) [2, с. 239–240].

Відповідно до міжнародних вимог, кожна окрема держава має встановити в межах власного національного законодавства відповідальність за жорстоке поводження з людиною і, передусім, за катування. Чинний КК України 2001 р. вперше безпосередньо встановив норму про відповідальність за катування (ст. 127), розмістивши її в розділі II “Злочини проти життя та здоров'я особи” Особливої частини [3].

Досліджуючи кримінально-правову літературу з розглядуваного питання, можна дійти висновку, що низка вітчизняних і зарубіжних науковців у своїх працях наводили характеристику об'єкта злочину при катуванні, а саме: П.П.Андрушко, В.Г.Гончаренко, В.Т. Маляренко, М.М. Мельник, В.В.Сташис, В.Я. Тацій, Є.В. Фесенко, М.М. Хавронюк, С.С. Яценко, Г.Богатирьов, Г.Ю. Гладких, О.М. Ігнатов, В.Я. Ільницький, К.В.Катеринчук, Л.В. Левицька, О.А. Мартиненко, Ю.О. Поліщук, Р.М.Римарчук, А.В.Савченко, Р.С. Чобанян, О.Н. Ярмиш та інші.

Більшість авторів однозначні у визначенні безпосереднього об'єкта катування, ним виступає здоров'я людини, тобто будь-яке тілесне ушкодження незалежно від ступеня його тяжкості, що заподіює певну шкоду здоров'ю людини [4, с.424]. Деякі науковці виділяють додатковим обов'язковим об'єктом у даному складі злочину волю, честь і гідність особи [5, с.307]. Здоров'я прийнято визначати як нормальне функціонування тканин і органів тіла людини. Разом із тим посягання на здоров'я людини заподіює шкоду суспільним відносинам,

які забезпечують недоторканність здоров'я громадянина [6, с.27]. Здоров'я людини може бути об'єктом тілесного ушкодження з моменту початку пологового процесу. Закон однаковою мірою охороняє здоров'я будь-якої людини незалежно від того, яким є це здоров'я фактично (здоров'я бездоганно здорової людини, здоров'я хворого, божевільного, людини, яка перебуває в безнадійному стані внаслідок травм, хвороби, тощо), а також незалежно від її моральних якостей, віку (немовляти, старого), службового становища тощо.

Проаналізувавши кримінально-правову літературу, ми прийшли до висновку, що родовим об'єктом даного складу злочину є суспільні відносини, які забезпечують охорону особи, зокрема її життя і здоров'я, основним безпосереднім – здоров'я особи як певний фізичний і психічний стан на момент, що передує посяганням, а додатковим безпосереднім об'єктом – суспільні відносини, що забезпечують охорону волі, честі та гідності особи.

Використані джерела:

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання : ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10 груд. 1984 р., ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР № 3484-XI від 26 січ. 1987 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_085
2. Телесницький Г. Н. Кримінальна відповідальність за катування: міжнародний і національний досвід / Г. Н. Телесницький // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 6 (79). – С. 238–248.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. — К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. — 1196 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України.- 7-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка.- К.: Юридична думка, 2010.- 1288 с.
6. Катеринчук К. В. Правовий аналіз категорії здоров'я особи //Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, № 4, 2013.- С.26-32

Палій Марія,

студентка 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ПРАВОВА СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В СФЕРІ ПРАЦІ

В Україні становлення соціального діалогу у сфері праці пов'язується з початком 90-х рр. минулого століття. Проте тривалий час нормативна база соціального діалогу не була повністю сформована через відсутність на законодавчому рівні спеціальних норм, які б закріплювали правові основи соціального діалогу у сфері праці. З прийняттям рамкового Закону України «Про соціальний діалог в Україні» від 23 грудня 2010 року ці прогалини було усунуто. Законодавча база включає конвенції МОП, Європейську соціальну хартію, інші міжнародні акти, закони України, укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України.

Україна є єдиною з колишніх радянських республік, де після здобуття незалежності на тристоронній основі запроваджено управління фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, хоча цей процес не завершено щодо управління Пенсійним фондом. Основною і найбільш результативною формою соціального діалогу є укладання колек-

тивних договорів і угод. Зокрема, на національному рівні з 1992 р. укладається Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України і всеукраїнськими профспілками та їх об'єднаннями.

Указом Президента України у 1998 р. утворено Національну службу посередництва і примирення, основними завданнями якої є забезпечення здійснення соціального діалогу, вироблення узгоджених пропозицій щодо розвитку соціально-економічних та трудових відносин в Україні та запобігання виникненню колективних трудових спорів (конфліктів) між профспілками, урядом і роботодавцями [2]. Але соціальний діалог не досяг бажаної мети, якщо оцінювати його за критеріями ефективності щодо забезпечення позитивних результатів у сфері гідної праці та соціально-економічних відносин. Особливо це проявилось в період фінансово-економічної кризи, коли показники зайнятості, реальної заробітної плати, пенсій та купівельної спроможності громадян понизилися.

Сучасний стан соціально-економічних відносин у суспільстві характеризується як такий, що створює загрозу соціальній стабільності, посилює конфліктність у суспільстві, перешкоджає відновленню економіки та її конкурентоспроможності. Оцінюючи сучасний стан соціального діалогу в Україні, варто відзначити, що він розвивається в рамках вузького формату і здійснюється між Кабінетом Міністрів, об'єднаннями роботодавців та професійних спілок. Підвищення дієвості соціального діалогу в Україні, на нашу думку, можливе лише в разі охоплення ним більш широкого спектра питань та поетапної еволюції існуючої моделі до широкого формату соціального діалогу, яка має супроводжуватися розширенням кола суб'єктів - учасників діалогу та сфер діяльності, охоплених діалогом.

Етапи модернізації національної моделі соціального діалогу:

На першому етапі необхідно розширити склад Національної тристоронньої соціально-економічної ради (далі - НТСЕР) та відповідних органів на місцях шляхом включення до їх складу недержавних організацій так званого третього сектору на правах асоційованих членів (споживачі, фермери, самозайняті особи, ветерани праці, екологи тощо).

На другому етапі формування широкого формату має бути здійснено включення до складу учасників соціального діалогу Ради Торговельно-промислової палати, Національного банку України, державних комісій з регулювання фондового ринку та фінансових послуг, Антимонопольного комітету, Міністерства житлово-комунального господарства України, Національної комісії з питань регулювання електроенергетики, Національної комісії з питань регулювання зв'язку України та інших центральних органів виконавчої влади. У зв'язку з цим потребує докорінної перебудови формування Торговельно-промислової палати за зразками подібних інституцій Австрії, Німеччини, Італії та інших, де членство у Торговельній палаті є обов'язковою умовою підприємницької діяльності.

Для забезпечення заходів з модернізації національної моделі соціального діалогу необхідно створити Національний комітет у справах громадянського суспільства при Кабінеті Міністрів України. Завдання удосконалення правового забезпечення соціального діалогу безпосередньо пов'язані з прийняттям нового Трудового кодексу України, Закону України "Про соціальний діалог в Україні". Розширення моделі соціального діалогу потребуватиме також внесення змін та доповнень у Положення про діяльність відповідних центральних органів виконавчої влади. У цілому ж удосконалення правового регулювання соціального діалогу дасть змогу підвищити його якість, сформувати сучасну законодавчу базу в цій сфері, створити передумови для забезпечення гармонізації національних стандартів якості трудового життя громадян з європейськими, вдосконалити системи взаємодії органів державної влади з інститутами громадянського суспільства в країні. Урядом, профспілками і роботодавцями вироблено спільну позицію щодо необхідності надання НТСЕР статусу незалежного органу і розширення її повноважень стосовно внесення пропозицій Верховній Раді, уряду та Президенту України. Ще одним кроком підвищення її статусу стало б визначення в Конституції України Національної соціально-економічної ради як консультативного органу Верховної Ради і уряду України в межах встановлених повноважень. Такий статус мають подібні інституції в Білорусі, Бельгії, Румунії, Франції. У такому випадку було б можливим вивільнити РНБО від розгляду не властивих їй питань і віднести її до компетенції НТСЕР. У

системі ЄС таку роль відіграє Європейський економічний і соціальний комітет як представницький орган громадянського суспільства [3, с.227].

Найважливіша і визначальна роль у формуванні цивілізованої системи соціального діалогу належить державі. В умовах кризи перед державою особливо актуально постає завдання чіткого визначення та формування адекватної позиції її як носія публічної влади і соціального партнера. При цьому держава має здійснювати процедури, що забезпечують обмін інформацією, ефективні консультації, переговори між представниками сторін соціального діалогу з питань, які становлять предмет соціально-економічних відносин. Представництво держави в соціальному діалозі в Україні має бути посилене шляхом залучення, крім уряду, органів державної влади по всій вертикалі системи соціально-трудова відносин (галузевих, адміністративно-територіальних).

Іншою проблемою, яка потребує невідкладного вирішення, є чітке розмежування повноважень суб'єктів у підприємницькому секторі на три групи: перша - це власне організації роботодавців, основним завданням яких є участь у соціальному діалозі й укладанні колективних договорів і угод; друга - це підприємці та їх об'єднання, які діють відповідно до Закону України "Про об'єднання громадян", основною метою яких є лобювання підприємницьких інтересів; третя - це об'єднання підприємств, які виробляють товари і надають послуги, що мають бути об'єднані в торговельно-промислові палати за відповідним напрямом діяльності. Такий розподіл повноважень бізнесу здійснено практично в усіх країнах ЄС.

Проблема розвитку соціального діалогу є актуальною та малодослідженою, але першочергового вивчення на даному етапі потребують механізми підвищення професійних компетентностей у сфері соціального діалогу державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Використані джерела:

- 1. Про соціальний діалог: Закон України від 23 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради. - 2010. - №28.*
- 2. Про утворення Національної служби посередництва і примирення. Президент України; Указ, Положення від 17.11.1998 № 1258/98*
- 3. Петроє О. Сучасний стан та пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку національної моделі соціального діалогу в Україні / О. Петроє, Г. Осовий, В. Варениця // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2010. - № 3. - С. 227.*

*Роговська Олеся,
студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Важливість і необхідність держави правильно дбати про запаси продовольства, виробництво продуктів харчування, доступність їх отримання та споживання за рахунок власного виробництва та імпорту зумовлює необхідність державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Вивчення механізмів такої підтримки в різних країнах дозволяє об'єктивно оцінити ефективність різних напрямків державної політики у цій сфері, що обумовлює актуальність теми моєї доповіді.

Для забезпечення достатнього рівня розвитку агропромислового комплексу важливим завданням держави є підтримка аграрного сектору, фінансове забезпечення економічних реформ, які проводяться у даній сфері.

Країни Європейського Союзу (ЄС), Сполучені Штати Америки, Канада, країни північної Європи нагромадили великий досвід державного регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва в ринковій економіці. Його узагальнення дає змогу виділити такі основні ланки (важелі) такого регулювання:

- регулювання цін на сільськогосподарську продукцію через різні механізми з метою забезпечення сільським товаровиробникам нормальних умов господарювання в роки з несприятливою для них кон'юнктурою ринку;
- обмеження обсягів і регулювання структури сільськогосподарського виробництва з метою недопущення перевиробництва продукції
- податкове регулювання, спрямоване на стимулювання розвитку аграрних підприємств з урахуванням їх особливостей (розміру, спеціалізації тощо)
- широке застосування кредитної форми підтримки шляхом здешевлення процентів і відшкодуванням (відстроченням) платежів основного боргу;
- економічна підтримка аграрних підприємств, що потрапили в несприятливі природно-кліматичні умови;
- регулювання експортно-імпортних операцій на сільськогосподарську сировину і продовольство;
- державне фінансування найважливіших програм розвитку аграрного сектора (боротьба з водною та вітровою ерозією ґрунту тощо) [1, с.90].

Відповідно до Закону США „Щодо продовольства, охорони природних ресурсів та енергетики” від 18.06.2008 р. державна підтримка спрямовується на розвиток товарного виробництва та підвищення рівня доходів фермерів і включає прямі виплати і цільові ціни. Передбачено субсидії при виробництві пшениці, кукурудзи, ячменю, вівсу, риса, бавовни, горошку, чечевиці, нуту. Підтримка виробників молочної продукції здійснюється через ціни підтримки сиру типу „чеддер”, масла вершкового і знежиреного молока. Рівень підтримки аграрних цін становить 50 %, а 21 % доходів фермерів – це прямі субсидії держави [2, с. 210].

У Європейському Союзі державна підтримка сільськогосподарського виробництва здійснюється у межах Спільної аграрної політики (САП (CAP – Common Agricultural Policy)), спрямована насамперед на розвиток села. Так, Регламентом Ради ЄС 1698/2005 від 20.09.2005 р. щодо підтримки розвитку села з боку Європейського сільськогосподарського фонду розвитку села (ЄСФРС) передбачено такі пріоритетні напрями підтримки розвитку сільських територій на 2007–2013 рр. що діє й досі:

- підвищення конкурентоспроможності секторів сільського і лісового господарства;
- поліпшення природного середовища і сільської місцевості;

- підвищення якості життя на сільських територіях і диверсифікація сільської економіки;
- підтримка місцевих стратегій сільського територіального розвитку за ініціативою програми „Лідер” (LEADER)[3,с.3].

Порівнюючи обсяг державної підтримки в Україні з іншими країнами, можна стверджувати про високий показник надання державної підтримки (субсидій) сільському господарству у європейських країнах, що відповідно і формує вищий рівень конкурентоспроможності європейської аграрної продукції, порівняно з вітчизняною. В країнах ЄС діє єдина сільськогосподарська політика, загальний обсяг підтримки аграрного сектора в країнах Європейського Союзу в 2013-2014 роках склав майже 20% від валової продукції сільського господарства. Залежно від країни державна підтримка галузі коливається, зокрема, Туреччині – 23%, РФ – 12%, Канаді – 11%, США – 7% ,в той час як в Україні – 1-1,5% [2,с.211].

Важливо також відмітити механізми державної підтримки в Ізраїлі, оскільки Ізраїль є однією з країн з найбільш розвиненим аграрним сектором.

Майже понад 90 % усіх сільськогосподарських підприємств є державними .

Двома основними формами сільськогосподарських підприємств є кібуци й кооперативи (машавіми). Кібуци — своєрідні осередки комунізму: все є спільною власністю всіх. Кооперативи чимось нагадують колгоспи. Кібуци забезпечують 40% сільськогосподарського виробництва країни. Протягом останніх років вони розгорнули інтенсивну діяльність у сфері промисловості.

Кібуци існували ще до того, як з'явився Ізраїль. Держава надає кібуцам і фермерам масовану і багаторівневу підтримку: надає державні кредити під 10% річних на 20 років, видає квоти і оплачує 2/3 вартості води.

Серьйозну допомогу надає служба інструктажу (Шахам) Міністерства сільського господарства і розвитку сільських районів. Кожен сільгосп виробник має право на 100 годин консультацій фахівців з технології та економіки, причому 70% вартості цих консультацій оплачує держава і 30% - самі фермери. Застосовуються різноманітні методи інструктажу: індивідуальні консультації, одноденні семінари, курси, сезонні зустрічі, телефонні консультації, комп'ютерний аналіз і ін.

Ізраїльською державою розроблена ціла система стимулювання впровадження нових технологій і інновацій. Так, фермер, який побудував сучасну теплицю (її вартість може становити близько \$ 500 000) і склав її в експлуатацію, отримує в подарунок від держави 30% її вартості (йому погашається третину кредиту. Результати такої політики - щорічний приріст сільськогосподарської продукції становить 10%, а за останні 10 років обсяг виріс в 2,5 рази [4,с.29].

В даний час держава надає наступні види регулювання і надання допомоги для розвитку і підтримки сільськогосподарського сектора:

- Контроль за процесом виробництва і якістю продукції.
- Державне регулювання виробництва певних видів сільськогосподарської продукції шляхом зміни умов фінансування і виділення квот на воду.
- Рішення з питання про іноземних робітників, зайнятих в сільському господарстві.
- Точкове субсидування відповідно до потреб ринку.
- Заохочення демобілізованих солдатів, що бажають працювати в сільському господарстві.
- Податкові пільги за амортизацію обладнання і будівель.
- Зміст шкіл і інтернатів з сільськогосподарським ухилом.
- Сприяння в експорті продукції за допомогою субсидій і реклами.
- Активні урядові інвестиції в наукові дослідження і розробки, допомогу і рекомендації з організації сільськогосподарських громад шляхом Міністерства сільського господарства

Виходячи з цього, враховуючи досвід інших країн, головними пріоритетами державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників України можна визначити такі:

- безумовне збільшення рівня державної підтримки яке б виразалось в системі оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, розширеної системи пільг, екологічна спрямованість аграрної політики та раціональне землекористування;

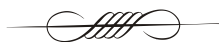
- зменшення податків, прийняття єдиного кодифікованого нормативно правового акта в даній сфері.

- збільшення обсягів фінансування на наукові розробки у сфері енергозбереження, селекції, підвищення професійної кваліфікації сільськогосподарських виробників тощо;

Крім того, досить важливим є гарантування на державному рівні стабільності та передбачуваності аграрної політики з метою формування більш сприятливого підприємницького середовища для агробізнесу країни.

Використані джерела:

1. Гордєєв А. Економічні механізми регулювання Агрпромиислового виробництва. // Економіст, № 6, 2008, с.90-93.
2. А.Т. Коломієць фіксальне методи державної підтримки АПК як запорука продовольчої безпеки:зарубіжний досвід і Україна // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право), - 2014 №64,- 227с.
3. Казьмір Л. П. Перспективи використання механізмів Спільної аграрної політики ЄС для активізації розвитку сільських територій України : експертний коментар і пропозиції / Л. П. Казьмір ; ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України». - Львів, 2015. - 6 с.
4. Аграрне право: підручник для студ.вищ.навч.закл. / В.П.Жушман, В.М.Корнієнко, Г.С.Корнієнко та ін.; за ред.В.П.Жушмана та А.М.Статівки.-Х.:Право, 2010.-296 с.

Сосніцька Оксана,

студентка 4 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

НОВЕ У ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА

Як відомо, до аграрного законодавства України відноситься законодавство про фермерське господарство. Фермерським господарствам з боку держави приділяється значна увага у виробництві сільськогосподарської продукції, які поряд з іншими сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності і господарювання сприятимуть відродженню українського села. Тому важливе місце у відродженні сільського господарства займають питання подальшого розвитку фермерського законодавства нашої країни.

Вважаємо, що є чимало чинників, які слугували основою для прийняття відповідних законів щодо окремого інституту аграрного права – фермерського господарства. Адже теоретичні засади удосконалення аграрного законодавства потребують подальшого доопрацювання. Це важливо зробити до початку напрацювання напрямів адаптації цього законодавства до Європейського Союзу. Тому на сьогодні ця тема є досить актуальною [1, с.266].

У цій статті звертається увага лише на ключові питання в світлі останніх змін до Закону України «Про фермерське господарство» [6].

31 березня 2016 року Верховна Рада України прийняла в другому читанні та в цілому законопроект № 1599 «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» [4].

Цим законом передбачається внесення змін і доповнень до закону «Про фермерське господарство» [6] з метою створення правових, економічних та соціальних передумов трансформації особистих селянських господарств в сімейні фермерські господарства з набуттям

статусу юридичної особи чи фізичної особи-підприємця - виробника сільськогосподарської продукції, забезпечення їм повноцінної участі в аграрному ринку та посилення соціального захисту членів таких господарств, стимулювання створення на їх основі життєздатної системи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та подальшого забезпечення комплексного розвитку малих форм господарювання у сільській місцевості.

Зокрема, частину першу статті 1 Закону України «Про фермерське господарство» викладено в такій редакції:

«Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, **наданих їм у власність та/або користування, у тому числі в оренду**, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства, відповідно до закону» [4].

Отже, проектом закону значно розширено поняття фермерського господарства, на відмінну від його попередньої редакції.

Фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа-підприємець відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [3]. Фермерське господарство, зареєстроване як юридична особа, діє на основі Статуту. Цікавим є той факт, що фермерське господарство може створюватись як із статусом юридичної особи, так і без такого статусу на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства. У зв'язку з чим, розділ II вказаного закону доповнено статтею 8¹, яка регулює особливості створення та діяльності сімейного фермерського господарства без набуття статусу юридичної особи.

Так, новелою у фермерському законодавстві є договір про створення сімейного фермерського господарства, який укладається членами однієї сім'ї в письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню. Умови договору визначають:

- а) найменування, місцезнаходження (адресу) господарства, мету та види його діяльності;
- б) порядок прийняття рішень та координації спільної діяльності членів господарства;
- в) правовий режим спільного майна членів господарства;
- г) порядок покриття витрат та розподілу результатів (прибутку або збитків) діяльності господарства між його членами;
- г) порядок вступу до господарства та виходу з нього;
- д) трудові відносини членів господарства, інші положення, що не суперечать чинному законодавству [4].

Заслуговує на увагу також і те, що відповідно до закону №1599 фермерським господарствам зі статусом сімейних фермерських господарств надається додаткова державна підтримка у порядку, передбаченому Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [4, 2].

Варто погодитись з О. Павленко, що прийнятий Верховною Радою Закон № 1599 надасть нового імпульсу для розвитку приватної ініціативи на селі. Закон стосується умов забезпечення спрощеного порядку трансформації особистих селянських господарств в сімейні фермерські господарства[5]. Це, безсумнівно, спростить умови започаткування власного аграрного бізнесу та надасть нового імпульсу для розвитку приватної ініціативи на селі.

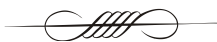
Реалізація закону дозволить легалізувати та вивести в правове поле діяльність особистих селянських господарств та залучити їх до організованого аграрного ринку. Це, в свою чергу, впливатиме і на цінову політику та надасть нових можливостей для отримання підтримки, у тому числі з боку іноземних інвесторів.

Крім того, внесеними змінами до Закону України «Про фермерське господарство» надається потужний поштовх для розвитку кооперативного руху на селі, як ключового фактору формування гідного рівня життя на селі. Сімейні ферми можуть зайняти достойну позицію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [5].

Отже, сьогодні зроблено черговий крок для підвищення конкурентоспроможності селянських господарств, їх зміцнення та подальшого розвитку. Законодавство про фермерські господарства має тенденцію до подальшого вдосконалення.

Використані джерела:

1. Домбровський С.Ф. Особливості подальшого удосконалення законодавства про фермерські господарства / С.Ф. Домбровський // *Університетські наукові записки*. – 2007. – № 2 (22). – С. 266-272.
2. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2004. – № 49. – Ст. 527.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 (зі зм. і доп.) // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 31. – Ст. 263.
4. Проект Закону № 1599 «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53102.
5. Павленко О.: Нове законодавство спростить реєстрацію сімейних фермерських господарств / О. Павленко // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/20973>.
6. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

Ястрєбов Євгеній,
студент 3 курсу юридичного факультету
Хмельницького університету управління та права

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ ПРИ ПЕРЕВИЩЕННІ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ

Стаття 3 Конституції України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Одним із засобів забезпечення охорони цих цінностей є встановлення державою інституту необхідної оборони [1]. Так, відповідно до ст.36 Кримінального кодексу України (далі за текстом – КК України) необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони [2].

Однак, в чинному законодавстві України наявне обмеження щодо застосування положень про необхідну оборону. Так, відповідно до ч.3 ст.35 КК України перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 КК України [3].

Умисне вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони повинно характеризуватись певними ознаками, а саме [4, с.610]:

1. Діяння характеризується вбивством того, хто посягає;

2. Діяння здійснюється за умови захисту від суспільно-небезпечного посягання;
3. Захист від суспільно-небезпечного посягання характеризується перевищенням меж необхідної оборони, тобто за явної невідповідності зазначеної шкоди небезпечності посягання або обстановці захисту.

В той же час, умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони характеризується такими ознаками [4, с.610]:

1. Діяння характеризується заподіянням шкоди у вигляді тяжких тілесних ушкоджень тому, хто посягає;
2. Шкода у вигляді тяжких тілесних ушкоджень завдається при захисті від суспільно-небезпечного посягання;
3. Шкода у вигляді тяжких тілесних ушкоджень завдається при явної невідповідності зазначеної шкоди небезпечності посягання або обстановці захисту.

Також, варто зазначити, що однією із основних умов вчинення суспільно-небезпечного діяння при перевищенні меж необхідної оборони є те, що особа, яка захищається від посягання повинна усвідомлювати відповідність заподіюваної нею шкоди небезпечності посягання. Так, відповідно до п.3 Постанови Пленуму Верховного суду України №1 від 26.04.2002 року «Про судову практику у справах про необхідну оборону, суспільно-небезпечне посягання на законні права, інтереси, життя і здоров'я людини, суспільні інтереси чи інтереси держави може викликати в особи, яка захищається, сильне душевне хвилювання». Якщо в такому стані, вона не може об'єктивно оцінювати відповідність заподіюваної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту, то її дії слід розцінювати як необхідну оборону [7].

Більш того, варто сказати про межі вчинення дії (бездіяльності) в часі, що заподіює шкоду. Оскільки такі межі мають початок і кінець, то заподіяння шкоди до чи після цих часових меж можливо розглядати як заподіяння шкоди поза встановленими межами. Тому вихід поза ці межі свідчить лише про те, що шкода заподіяна за відсутності відповідної на те підстави. Прикладом такого виходу за межі необхідної оборони може слугувати так звана «передчасна» або «запізніла» необхідна оборона. При передчасній обороні шкода заподіюється, коли ще не виникло її підстав, а при запізній – після того, як підстава вже перестала існувати і в заподіянні шкоди явно не існує потреби. І в одному, і в іншому випадках відповідальність за заподіяну шкоду повинна визначатись на загальних підставах [6, с.240].

Не є перевищення меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно кому, хто посягає [2].

Також, варто зазначити, що ми, вважаємо, при вирішенні питання про необхідну оборону та про наявність перевищення меж необхідної оборони, суди повинні оцінювати оборонні дії особи, які мають бути необхідними і достатніми для негайного відвернення чи припинення посягання, а не завдання шкоди, яке повинно розглядатись лише як наслідок таких дій, який може як виникнути, так і не виникнути. Так, наприклад, якщо суд визнає правомірним, що особа при груповому нападі на неї мала право відмахнутися ножом від нападаючих, то наслідки такого удару не повинні впливати на кваліфікацію правомірності необхідної оборони, навіть якщо один із нападаючих в момент удару, випадково нахилившись вперед, отримав удар у шию замість тулуба і від цього удару ножом помер [5, с.107].

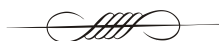
На практиці, досить важко визначити співрозмірність завданої шкоди, тому що подеколи шкода, яка повинна була б бути завдана, майже ідентична шкоді, яка була завдана внаслідок перевищення меж необхідної оборони. Тому, питання про співрозмірність завданої шкоди вирішує суд на своє суб'єктивне переконання, але підкріплюючи його відповідними доказами по справі. Більш того, проаналізувавши судову практику щодо вирішення справ про перевищення меж необхідної оборони, ми прийшли до висновку, що здебільшого суди

застосовують норми КК України про перевищення меж необхідної оборони у тих випадках, коли винна особа щиро розкаюється у вчиненому, та повістю визнає свою вину.

Таким чином, перевищення меж необхідної оборони можливе у двох визначених чинних законодавством випадках: у разі заподіяння умисного вбивства, при перевищенні меж необхідної оборони; а також у разі умисного заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, вчинених у разі перевищення меж необхідної оборони. У перевищенні меж необхідної оборони є свої можливі часові межі, вихід за які унеможливує застосування положень про перевищення меж необхідної оборони. В той же час, як показує судова практика розгляду кримінальних проваджень про перевищення меж необхідної оборони, судді здебільшого керуються власним суб'єктивним сприйняттям при вирішенні питання про застосування до винної особи положень перевищення меж необхідної оборони. Тому, на нашу думку, законодавець повинен більш чітко визначити умови, а також критерії, за наявності яких судді повинні були б застосовувати норми про перевищення меж необхідної оборони.

Використані джерела:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 (з зм. і доп.) // ВВРУ. - 2001. - № 25-26, ст.131.
3. Мельник М.І., Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України – Вид. – 7-е., виправл. та доповн. – К.:Юридична думка, 2010. – 1288 с.
4. Орловський Б.М. Проблеми кримінально-правового регулювання перевищення меж необхідної оборони // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. - № 2(21). – С. 112.
5. Плисюк Н.М. Основні ознаки перевищення меж необхідної оборони // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2006. - № 2 (18). – С. 240-246.
6. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. // . – 2002. - №1. – ст. 12.

УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА

*Верховна Діана,
студентка I курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права*

ЕТИКА БІЗНЕСУ: СПІВВІДНОШЕННЯ ДОБРА І КОРИСНОСТІ, МЕТИ ТА ЗАСОБІВ

Як позначення особливої області знання термін етика вперше вжив Аристотель і назвав її філософською наукою про людські чесноти. Сьогодні, на думку Малахова В. А., поняттям «етос» позначають узгоджені правила і зразки життєвої поведінки, уклад, стиль життя будь-якого співтовариства людей. [4, с.15].

Безпосередній зв'язок етики з життєвою практикою добре простежується в сфері, так званої, професійної етики, яка представляє собою систему моральних вимог до професійної діяльності людини. Одним з видів професійної етики є етика ділових відносин. У свою чергу, основне місце в етиці ділових відносин займає етика бізнесу (підприємництва). Вона включає в себе етику менеджменту, управлінську етику, етику ділового спілкування та ін.

Як вважають іноземні науковці Герет Томас, Клоноскі Річард, **етика бізнесу** – це ділова етика, що базується на чесності, відкритості, вірності даному слову, здатності ефективно функціонувати на ринку відповідно до чинного законодавства, встановлених правил і традицій. Етика бізнесу розглядає насамперед взаємозв'язок цілей і засобів бізнесу та специфічних людських цілей. Вона вивчає вплив окремих дій на становище індивіда, фірми, економічної структури і суспільства в цілому [2, с. 12]. Етика бізнесу як галузь знань сформувалася із-за необхідності підвищення «етичної свідомості» та виникнення потреби «соціальної відповідальності корпорацій перед суспільством».

Для формування ефективних відносин усередині корпорації необхідно, щоб її керівники, менеджери і працівники мали такі характеристики:

- розвинене почуття соціальної відповідальності, зокрема й потреби у турботі за інших;
- здатність до активної участі в житті корпорації, до співпраці з іншими співробітниками;
- уміння раціонально використовувати свої знання, психологічні здатності та можливості для розв'язання різних проблем в організації [1, с.79].

Метою етики бізнесу є забезпечення і підтримання соціально схвалюваних змісту і суті діяльності в сфері бізнесу. А завданням є нормативна регламентація відносин поведінки і дій підприємців, менеджерів, організацій і формування відповідної етичної свідомості в сфері бізнесу. Основними категоріями етики бізнесу є: етична свідомість, професійні моральні відносини, етичні дії і моральний обов'язок підприємців і менеджерів. А основні етичні відносини в бізнесі полягають в досягненні суспільного і особистого блага в системі людина - середовище.

На різних етапах суспільного розвитку уявлення про добро включали у себе ідею корисності, цінності, у тому числі, і матеріальних благ, майна тощо. З розвитком духовної культури й моралі як її складової під добром розуміється все те, що забезпечує розвиток у суспільстві і людині: гуманності, свободи, рівності, єднання людей в душі братерства, духовної злагоди. Це доброзичливість і взаємодопомога, взаєморозуміння і співпраця, милосердя і повага, співчуття і співпереживання. Як зазначено, добро є однією з провідних категорій етики, у якій виражається позитивне моральне значення явищ суспільного і морального життя у їх співвідношенні з суспільством і моральним ідеалом [3, с.86]

Як вважає Уткін Євгеній, основна проблема етики бізнесу - взаємини між партнерами. Надійність партнерів, дотримання зобов'язань та умов договорів, чесність і довіра, коректне ставлення до конкурентів - найбільш типові норми ділової етики. Довіра між партнерами і

надійність - найважливіші передумови успішного бізнесу, а репутація фірми або менеджера - цінуються більше ніж гроші. Більш того, вони самі здатні залучати гроші і не малі в надійний і відповідальний бізнес [7, с.15].

Що ж стосується конкуренції, то в цій сфері конфлікту інтересів, жорсткої боротьби, яка є, на жаль, характерна для сучасного українського бізнесу і яка ведеться не завжди виключно економічними засобами, націленої на жорстке придушення і витіснення, розорення суперника. Водночас конкуренція може бути чесною або нечесною, що ведеться в рамках діючих законів або кримінальними методами. І вибір способів конкурентної боротьби з неминучістю позначається на репутації фірми і її керівників, менеджерів і працівників.

Особливу роль в діловій етиці грають відносини виробників товарів і послуг з їх споживачами (клієнтами). Права останніх в Україні в певній мірі захищає законодавство. Однак і тут є моральне поле. Виражається це, з одного боку, в можливостях «чесного обману», коли виробник або продавець користується недостатньою компетентністю споживача. З іншого боку, стійкий бізнес завжди прагне до підтримки і зміцнення своєї репутації.

Нарешті, в сферу ділової етики входять відносини роботодавців з працівниками, керівництва фірми з її працівниками. Мова йде не тільки про безпосередньо трудових і посадових відносинах, але і відносинах міжособистісних [5, 145].

Ділова етика, таким чином, являє собою цілісний комплекс цілей, засобів, методів, мотивації і т. д.

Будь-який бізнес починається з вибору мети. Мета, яку ставить перед собою підприємець, менеджер приступаючи до дії в загальному вигляді, може бути виражено формулою: «сприяти вирішенню проблем клієнта і поліпшенню умов спільної діяльності персоналу в організації». При всій прагматичності цілей бізнесу, цілепокладання в ньому має етичні обмеження. Наприклад, не можна ставити людиноненависницькі цілі, майбутнє не повинно приносити в жертву миттєвому, а егоїстичні мотиви повинні врівноважуватися значущими соціально. Однак, у наш час, більшість бізнесменів взагалі не згадують про процес гармонійного розвитку людини як особистості, а частіше акцентують увагу на інших, прагматичніших аспектах її розвитку [1, с.103]. Невідповідність мети і засобу становить не тільки небезпеку руйнування того, що використовується як засіб. Не менш важливими і небезпечними можуть бути наслідки. Чи має право будь-який діяч заради майбутнього очікуваного ним добра вдаватися до жорстокості, неправди, нехтувати правами людини у будь-якій справі – економічній, підприємницькій, політичній, побутовій? Це питання задає Віктор Малахов і ми з ним повністю погоджуємося. Ні, не має ніхто такого права [4, с.284].

Більш того, успішним підприємцям, на нашу думку, необхідно звернути особливу увагу на ведення добродійної діяльності. Взірцем для наслідування сучасних бізнесменів можна вважати родину Терещенків – родом із чернігівських козаків, піонерів цукроваріння на теренах України, одних із найбагатших людей в колишній царській імперії. Не в останню чергу в коло занять членів родини входила благодійна діяльність. Так, на виробництво витрачалося ними лише 20% зароблених чесною працею коштів, а на добрі справи – 80%. Саме коштом Терещенків будувалися та діяли лікарні, школи, притулки, гімназії, училища. Багато зробили Терещенки й для розвитку культури. Зокрема, Микола Терещенко на добродійні та просвітні установи пожертвував аж 5 мільйонів карбованців. На кошти його старшого сина Івана утримувалася приватна художня школа [6, с.23].

Узагальнюючи, хочу наголосити, що важливість вивчення етики бізнесу при підготовці майбутніх управлінців та економістів важко переоцінити. Вона допомагає не тільки сформулювати потрібні етичні цінності для кожної людини, але й дає можливість вільніше орієнтуватися в складних проблемах, що виникають при веденні справи, подальшому розвитку ринкової економіки і ринкових відносин.

Використані джерела:

1. Бебело А. С. Соціалізація і гуманізація економічних відносин: Навч. посіб. / Заг. ред. канд. екон. наук, доц. А.С. Бебело. – К.: КНЕУ, 2007. – 240с.
2. Герет Томас М., Клоноскі Річард Дж. Етика Бізнесу / Перекл. з англ. О.Ватаманюк // Томас М. Герет, Річард Дж. Клоноскі. К.: Основи, 1999.-214с.
3. Етика: Навч. посіб. / За ред. В.О.Лозового.-Київ: Юрінком Інтер, 2007. – 224с.
4. Малахов В.А. Етика: курс лекцій: навч.посіб. / В.А. Малахов. – К.: Либідь, 2001.- 375с.
5. Рудакевич М.І Професійна етика державних службовців: теорія і практика формування в умовах демократизації державного управління: Монограф. / М.І. Рудакевич. – Тернопіль: Астон, 2007. – 398с.
6. Терещенко Мішень. Перший олігарх Михайло Іванович Терещенко 1886-1956. / Мішель Терещенко. – Київ: Ніка Центр, 2012. – 256 с.
7. Уткин Е.А. Етика бізнесу: учеб. пособ. / Е.А.Уткин. – М.: Зерцало, 1998.– 256с.

Дика Марія, Шевчук Діана,
студентки 3 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ ПЕРСОНАЛУ ПРАЦЮВАТИ НА РЕЗУЛЬТАТ

Персонал є найважливішою складовою діяльності будь-якого підприємства. Саме персонал підприємства, будучи невичерпним резервом підвищення ефективності діяльності його підприємства, є основою стратегічного потенціалу, впливає на його конкурентоспроможність, визначає напрями подальшого розвитку.

На сьогодні досить гостро постала проблема мотивації праці управлінського персоналу на підприємстві. Кожна людина бажає реалізувати себе як особистість, тому прагне зменшити контроль над собою і отримати у відповідь психологічну, кар'єрну та матеріальну винагороду за свою працю.

В умовах спаду економіки будь-яка компанія зацікавлена в підвищенні ефективності роботи персоналу – адже саме від продуктивності праці співробітників часто залежать прибутковість бізнесу [4, с.398]. За допомогою яких методів сформуванню вмінь персоналу працювати ефективно?

ГРАМОТИ. Сьогодні роботодавці зацікавлені в тому, щоб отримати від працівників максимальну віддачу, але балувати їх грошима ніхто не поспішає. Підприємці сподіваються на нематеріальну мотивацію, пам'ятаючи колишню залученість персоналу і плануючи заощадити кошти на підвищення зарплати. Тому сьогодні роботодавці використовують навчання і ділові ігри, дипломи та грамоти, змагання з недорогими призами і просто похвалу: всі засоби хороші в боротьбі за утримання працівника в компанії

ЗАОХОЧЕННЯ. Втім, далеко не всіх фахівців влаштовує мотивація нематеріального характеру: чим якісніше результати роботи співробітника і ширший його досвід, тим вище вимоги до умов праці та винагороди. Тут роботодавцям доводиться інакше зацікавлювати ключових співробітників. Але щоб не витратити гроші даремно, власники бізнесу винаходять різні системи мотивації, що дозволяють побачити практичний внесок кожного співробітника, і стимулювати його в постійній ефективній роботі.

ГНУЧКІСТЬ. Зараз в систему винагороди модно вводити так звані змінні характеристики, що впливають на розмір преміювання. У хід йдуть грейди ("табелі про ранги"), КРІ (ключові показники ефективності) та інші системи, що дозволяють оцифрувати діяльність кожного співробітника і оцінити його ефективність. Тут може оцінюватися загальний обсяг робіт, оперативність виконання і негатив – кількість помилок і скарг від партнерів-клієнтів.

Тоді навіть у співробітників бухгалтерії та адміністративно-господарського відділу з'являються параметри, які активно впливають на розмір зарплати і, можливо, навіть на кар'єру.

СПРАВЕДЛИВІСТЬ. В системі преміювання персоналу важливо, щоб правильно були розставлені пріоритети в бізнес-процесах, інакше мотивація може перерости в демотивацію. Наприклад, прорахунком начальника можна вважати крок, коли в умови невиконання бонусу ставляться скарги клієнтів. Клієнти можуть скаржитися на що завгодно: якість роботи компанії, погіршення стандартів продукції або послуг. І якщо при таких розкладах роботодавець позбавляє бонусів підрозділ, якого скарги клієнтів не стосуються – це помилка.

«Жорсткий менеджмент» Дена Кеннеді є одним з найкращих посібників з практичними порадами досягнення ефективної роботи працівників. Головна думка книги: «Примусьте людей працювати на результат!» [2, с. 4]

Основні поради Дена Кеннеді:

- Кожен найманий працівник думає, що він розумніший за свого боса. Вони вважають, що переробляють, а їм недоплачують, що вони вкладають в бізнес набагато більше керівників і цілком можуть ігнорувати або обходити вказівки, стандарти і алгоритми.
- Працівники не можуть займатися власними справами у робочий час.
- Керівник повинен створити робоче місце тільки корисної дії, де нічого не буде відволікати працівника .
- Робоче місце повинно бути таким, де виконується тільки корисна дія.
- За домовлену денну плату керівник повинен отримувати якісну працю протягом усього робочого дня. Від кожного.
- Роботодавець повинен швидко і безжально виявляти, усувати і замінювати працівників, які відмовляються протягом робочого дня правильно виконувати свої обов'язки.
- Керівнику слід підтримувати працівників, які протягом робочого дня якісно виконують завдання, не змушуючи їх працювати ще й за тих, хто цю умову не виконує [2, с. 5-380].

Кожен, хто буде воювати установками знаменитого бізнес-гуру Дена Кеннеді та послідовно застосує в бізнесі і в житті описані на цих сторінках методи і техніки, дуже скоро побачить зміни на краще.

Висновки: Досягнення цілей будь-якої організації неможливе без кваліфікованого та мотивованого персоналу. Економічна ефективність діяльності підприємства залежить від того, на скільки успішно підприємство управляє своїм інтелектуальним капіталом. Для досягнення більших результатів необхідно створити сприятливий клімат у колективі, визначивши які заохочення вони оцінять найбільше. Також потрібно здійснювати особисту похвалу працівників за добру роботу, обов'язково підтримувати своїх працівників у їх стимулі покращити свою продуктивність.

Важливо намагатись створити відкриту та веселу робочу атмосферу у колективі. Робити все можливе, щоб працівники могли навчатися на особистих помилках. Обов'язково потрібно святкувати успіхи підприємства, відділу чи конкретного працівника. Насамперед потрібно бути творчим, повним свіжих ідей і нестандартних рішень, щоб досягти успіху.

Використані джерела:

1. *Управління персоналом: підручник* / [В.М. Данюк, А.М. Колот, Г.С. Суков та ін.]; за заг. та наук. ред. к.е.н., проф. В.М. Данюка. — К.: КНЕУ; Краматорськ: НКМЗ, 2013. — 666с.
2. Кеннеді Д. *Жесткий менеджмент. Заставьте людей работать на результат.* – М., 2014. – 587.
3. Грیشнова О.А., Наумова О.О. *Оцінювання персоналу: сучасні підходи до забезпечення ефективності // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. - Т 2. Управління персоналом в організаціях. - К.: КНЕУ, 2014. – 435с.*
4. *Економіка підприємства.: Підручник/За заг.ред. С.Ф.Покропивного. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2015. – 528 с.*

Манжос Юлія,
*студентка 4 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права*

СТИЛЬ КЕРІВНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ДІЯЛЬНОСТІ ФІРМИ

Постановка проблеми. Ефективність функціонування організацій залежить від ефективної управлінської діяльності, тому значення керівництва на підприємствах є актуальним питанням сьогодення. Вміння керівника створити сприятливий соціально-психологічний клімат в колективі, зацікавити роботою працівників, застосувати певні мотиваційні та управлінські методи, виявити свої лідерські здібності, вміння спілкуватися та вирішувати конфліктні ситуації - все це залежить від обраного стилю керівництва і впливає на результативність організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом усієї історії розвитку менеджменту, економіки ведуться суперечки навколо визначення суті і природи керівництва та лідерства. У своїх працях Р.Блейк, К.Кобьелла, В.Гладунський, А.Гончаров, О.Донченко, О. Кузьмін, К.Левін, Д.Макгрегора, В.Терещенко, розкривають сутність поняття «стиль керівництва», види стилів керівництва, підходи щодо їх вибору.

Мета статті. Визначити місце стилів керівництві в системі управління організацією та обґрунтувати вплив і роль стилів керівництва на ефективність функціонування підприємств, організацій.

Виклад основного матеріалу. Керівник який турбується про ефективність своєї роботи, повинен прагнути стати лідером. Поняття "лідер" у порівнянні з поняттям "керівник" є більш містким, оскільки охоплює риси особистості як керівника, так і лідера, тобто, що керівник, який володіє якостями лідера, може здійснювати вплив на працівників з метою впровадження змін в організації, виходу на вищий, якісно новий і модернізований рівень.

Лідерство - це здатність завдяки особистим якостям здійснювати вплив на поведінку окремих осіб та груп працівників з метою зосередження їхніх зусиль на досягнення цілей організації; деякий неловимий феномен групової динаміки, що віддзеркалює бажання колективу під керівництвом лідера ефективно, реалізуючи творчі сили кожного, об'єднати зусилля для досягнення загальних для всієї групи цілей і завдань [1].

Стиль керівництва - це стиль поведінки керівника щодо своїх підлеглих, який змінюється залежно від ситуації, охоплює суб'єктивно-психологічні характеристики керівника і є спрямованим на досягнення поставлених завдань [9].

Найчастіше визначення стилю керівництва зводяться до сукупності характерних для менеджера прийомів і способів вирішення завдань управління, тобто стиль - це система постійно вживаних методів керівництва. Кожному із методів менеджменту відповідає певний стиль керівництва. Це означає, що кожен метод для своєї реалізації погребує особистості з конкретними вибірковими якостями.

Стиль керівника може змінюватися в залежності від сформованих особливостей і потреб колективу, а стиль роботи підлеглих від інтелекту і культури керівника.

Як ми вже знаємо традиційно виділяють такі типи стилів керівництва:

- 1) автократичний;
- 2) демократичний;
- 3) ліберальний [4].

Авторитарний стиль управління: для нього характерне тверде одноосібне прийняття керівником всіх рішень, жорсткий тотальний контроль за виконанням рішень із погрозою покарання, відсутність інтересу до працівника як до особистості.

Демократичний стиль управління: управлінські рішення приймаються на основі обговорення проблеми, врахування думок і ініціатив співробітників, виконання ухваленого

рішення контролюється і керівником, і самими співробітниками, керівник проявляє інтерес і доброзичливу увагу до особистості співробітників, до їхніх інтересів, потреб, особливостей

Ліберальний стиль управління: характеризується, з одного боку, можливістю кожного висловлювати свої позиції, але реального врахування і узгодження цих позицій не прагнуть досягти, а з іншого боку, навіть ухвалені рішення не виконуються, немає контролю за їхньою реалізацією, все спущено на "самоплив", внаслідок чого результати роботи зазвичай низькі, люди не задоволені своєю роботою, керівником, психологічний клімат у колективі несприятливий, немає ніякого співробітництва, немає стимулу сумлінно трудитися, частини роботи складаються з окремих інтересів менеджерів підгруп, можливі приховані і явні конфлікти, іде розшарування на конфліктуючі підгрупи.

На нашу думку, оптимальним сам по собі не може бути жоден з основних або навіть проміжних стилів керівництва. Оптимальним може бути лише динамічний стиль, що міняється зі зміною ситуації і об'єктів управління. Зокрема, правильна думка "... уміння керувати - це вміння міняти стиль керівництва". Справді, жоден зі стилів управління не повинен намертво "приклеюватися" до керівника. Стиль повинен бути динамічним.

З огляду на те, що обставини, у яких перебуває керівник, і люди, які йому підпорядковуються, динамічні та мінливі, хороший керівник повинен володіти різними стилями управління і знати, за яких обставин і у відношенні яких саме підлеглих той або інший стиль найбільш прийнятний.

Клауса Кобьелла, вважає, що секрет успіху полягає в тому, що менеджер та керівник повинні обмежити власне втручання в роботу всіх підрозділів їх компанії. Це означає не що інше, як те, що все функціонує саме по собі. А також те, що підприємець особисто не приймає в цьому жодної участі, керівники, є найменш важливими людьми в команді.

Щоб сформувати самостійно функціонуючий колектив можна тільки тоді, коли ви дбаєте про повну ясність у всіх областях і довіряєте своїм співробітникам. Співробітник, який не має всієї необхідної інформації, не може взяти на себе відповідальність, а співробітників, котрий володіє всією необхідною інформацією, не залишається нічого іншого, як нести повну відповідальність.

Також на думку, автора книги «Мотивація в стилі екшн» Клауса Кобьелла, світова першість ґрунтується тільки на сильних якостях. Тобто якщо керівник буде обмежуватися в своїй роботі тільки тим, що приносить йому задоволення, то єдиний рецепт буде складатися виключно в наступному: скласти команду таким чином, щоб сильні сторони цієї команди виявлялися там, де керівник дуже слабкий.

У своєму бізнесі Клаус Кобьелла зламав ієрархічну піраміду, яка з самого початку склалася на підприємстві, за його словами коли він починав, на чолі стояв вождь, а під ним - індіанці; іншими словами, нагорі був осел, і ті, хто внизу, не могли нормально дихати. Він вирішив внести корективи і перевернув піраміду з ніг на голову. Результат такий - у нього на підприємстві немає більше тих, хто нижче, тобто тих, хто виконує накази, є тільки колеги-підприємці в усіх областях, які самі можуть приймати рішення [5].

Це позитивно відбилося на діяльності фірми, оскільки люди відчували себе більш вільнішими в діях і проявили самостійність та ініціативність до своєї роботи.

Справжній підприємець повинен вміти усвідомлювати себе каталізатором - він щось на зразок матеріалу, якого потрібно мало, але який запускає велике дію і при цьому сам себе не витрачає. «Люди - як камені, і ми не повинні ні в якому разі їх обтісувати. Наша організація - це будівельний розчин, який прагне пов'язати камені, а не навпаки»[8]!

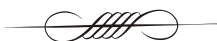
У житті складно визначити стиль керівництва, оскільки це залежить від особи керівника та визначається його індивідуальними особливостями, що складає суб'єктивний елемент стилю: особисті якості і характеристики, рівень професійної підготовки, особливості характеру і темпераменту, моральні цінності, комунікативні здібності, поведінкові аспекти.

Отже, стиль керівництва — сукупність засобів впливу керівника на підлеглих, яка обумовлена специфікою завдань, поставлених перед підприємством, взаємовідносинами

керівника з підлеглими, обсягом його посадових повноважень, особовими якостями всіх членів колективу.

Використані джерела:

1. Абрамов В. Формальний лідер / В. Абрамов // *Економіка України*. - 2010. - №11. - с. 18-25.
2. Виговська В.В. Основні елементи управління організації / В.В.Виговська // *Актуальні проблеми економіки*. - 2010. - №1 - с.59-64.
3. Докучаєв О.А. Шляхи підвищення ефективності використання потенціалу управлінського персоналу підприємства/ О.А. Докучаєв // *Економіка та держава*. - 2009. - №2. - С.43-45.
4. Кузьмін О.Є., Мала Н.Т., Мельник Н.Г., Процик І.С. Керівництво організацією: [навч.пос.] / О.Є. Кузьмін, Н.Т. Мала, Н.Г. Мельник, І.С. Процик.- Львів: Львівська Політехніка, 2008.- 244с.
5. Кобьелла К. Мотивація в стилі екшн: підручник / К. Кобьелла. - М.: Альпина Паблішер, 2011. - 190 с.
6. Максименко І.А. Діяльність керівника у організаційних структурах сучасності / І.А.Максименко // *Економіка і держава*. - 2010. - №7. - с.18-20.
7. Пивоваров М.Г., Смірнов Ю.В. Керівник у сучасному підприємстві / М.Г. Пивоваров, Ю.В. Смірнов // *Держава та регіони*. - 2010. №3. - с.181-185.
8. Покатаєва О.В. Переваги й недоліки в роботі керівника / О.В. Покатаєва // *Держава та регіони*. - 2010. №6. - с.243-248.
9. Спіріна Л.Б. Репутація керівництва у контексті формування репутації підприємства / Л.Б. Спіріна // *Формування ринкових відносин в Україні*. - 2010. - №10. - С.149-152.
10. Тан Р.Б., Яременко В.А. Оптимізація інформаційного навантаження на працівників апарату управління / Р.Б. Тан, В.А. Яременко // *Економіка і регіони*. - 2008. - №4. - С. 66-71.

Мороз Вікторія,

студентка 3 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми актуальність дослідження.

В умовах ринкової економіки та неминучої конкуренції питання формування цін і позиціонування товарів на ринку з тими чи іншими вихідними цінами набувають все більшого значення. Правильно проведена цінова політика може дозволити фірмі-виробнику збільшити обсяг продажів, максимізувати прибуток, досягти ефективності всієї виробничо-збутової діяльності. Помилки у визначенні рівнів цін і їх змін призводять до негативних наслідків, які навряд чи піддаються виправленню. Ціна і ціноутворення - центральні елементи ринкової економіки - є найважливішими поняттями, що характеризують кількісні відношення при здійсненні угоди купівлі-продажу.

Актуальність теми наукової роботи полягає в тому, що ціни є основою всіх економічних вимірів, роблять значний вплив на витрати і результати діяльності всіх господарюючих суб'єктів: і підприємницьких структур, і домашніх господарств, і народного господарства в цілому. Ціни визначають ефективність зовнішньоекономічної діяльності.

Особливо актуальною ця проблема стає в умовах ринкової економіки, це передбачає об'єктивну і всебічну участь у регулюванні відтворювального процесу всіх вартісних економічних категорій, в першу чергу, ціни. Ні для кого не секрет, що в умовах ринкової

економіки комерційний успіх будь-якого підприємства багато в чому залежить від правильно обраної стратегії і тактики ціноутворення на товари і послуги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми.

Проблемами формування та розвитку цінової політики та управління цінами займаються багато вчених та фахівців як в Україні, так і за кордоном. Розкриття актуальності цієї теми можна простежити у роботах таких відомих авторів, як І. В. Багрова, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман, Ю. Н. Грачев, А. О. Длігач, О. А. Кириченко, Л. Ш. Лозовський, В. А. Новиков, Ю. А. Райзберг, Н. І. Редіна, Є. Б. Стародубцева, Е. А. Уткін. Дослідженням питання формування ефективного комплексу міжнародного маркетингу присвячені роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Б.А. Анікін, М.В. Афанасьєв, В.І. Богачов, М.В. Брагінець, С.С. Гаркавенко, О.Л. Каніщенко, В.І. Коршунов, С.І. Косенков, Д.В. Мінаєв, Є.В. Попов, М. Портер, І.В. Семеняк, В.Г. Ткаченко, А. Томпсон Проте, теоретичні розробки стосовно проблеми формування оптимальної ціни як елементу комплексу маркетингу при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності на товарних ринках, не дозволяють вирішувати наявні проблеми в реально існуючих економічних умовах України.

Аналіз публікацій даних вчених дає змогу встановити, що особлива увага приділяється загальним та особливим проблемам ціноутворення та в них розглядаються окремі частини цінової політики. Постійне вдосконалення існуючої схеми розвитку цінової політики на підприємстві є необхідною умовою активного зростання останнього та втримання існуючих та одержання нових позицій на ринку. Саме тому актуальність обраної теми зумовлена також необхідністю більш детально дослідити науково-методологічні аспекти формування та розвитку цінової політики, які б враховували світові тенденції у встановленні та керуванні ціною.

Формулювання мети статті (постановка завдання)

Метою дослідження є визначення основних чинників ціноутворення в зовнішньоекономічній діяльності. Визначення цінових стратегій, які використовують при формуванні ціни у зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу

При аналізі процесів, пов'язаних з ціноутворенням на світових товарних ринках, необхідно уважно вивчення всіх чинників, що впливають на формування цін, як загального порядку, так і чисто прикладних. Від цін залежить, які витрати виробників будуть відшкодовані після продажу товару, які ні, який рівень доходів, прибутку і куди будуть, і чи будуть надалі спрямовані ресурси, чи виникнуть стимули для подальшого розширення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) [2, с.305].

На процес прийняття цінових рішень при здійсненні ЗЕД впливає значна кількість факторів, які можна поділити на групи.

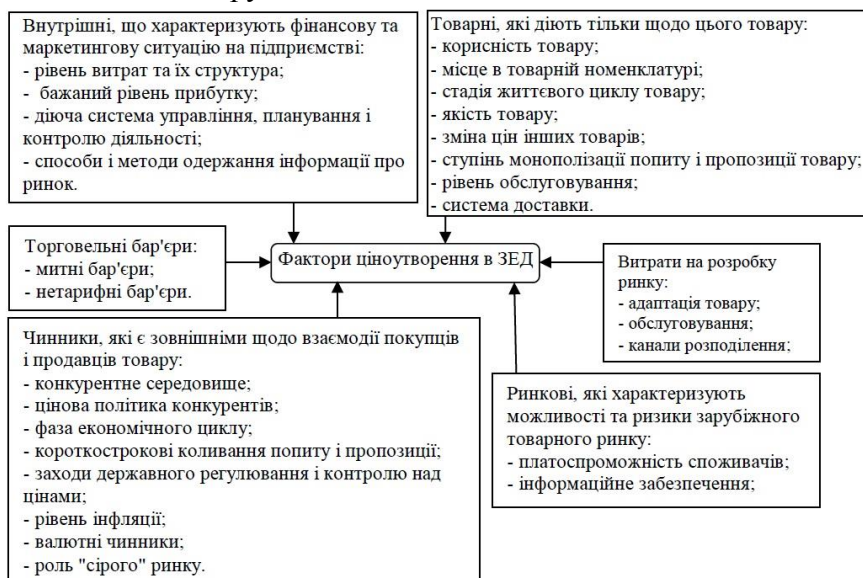

Рис.1 Фактори ціноутворення в ЗЕД [6, с.305]

В умовах ринкової економіки встановлення ціни у зовнішній торгівлі, як і на внутрішньому ринку, відбувається під впливом конкретної ринкової ситуації. Власне кажучи, самі поняття ціни схожі як для внутрішнього ринку, так і для світового. Збіг зазначених вимог залежить від багатьох умов, які загалом називають ціноутворюючими чинниками. За характером, рівнем і сферою дані чинники можуть бути розподілені на декілька груп: загальноекономічні, конкретно економічні, специфічні та спеціальні та неекономічні (рис. 2).

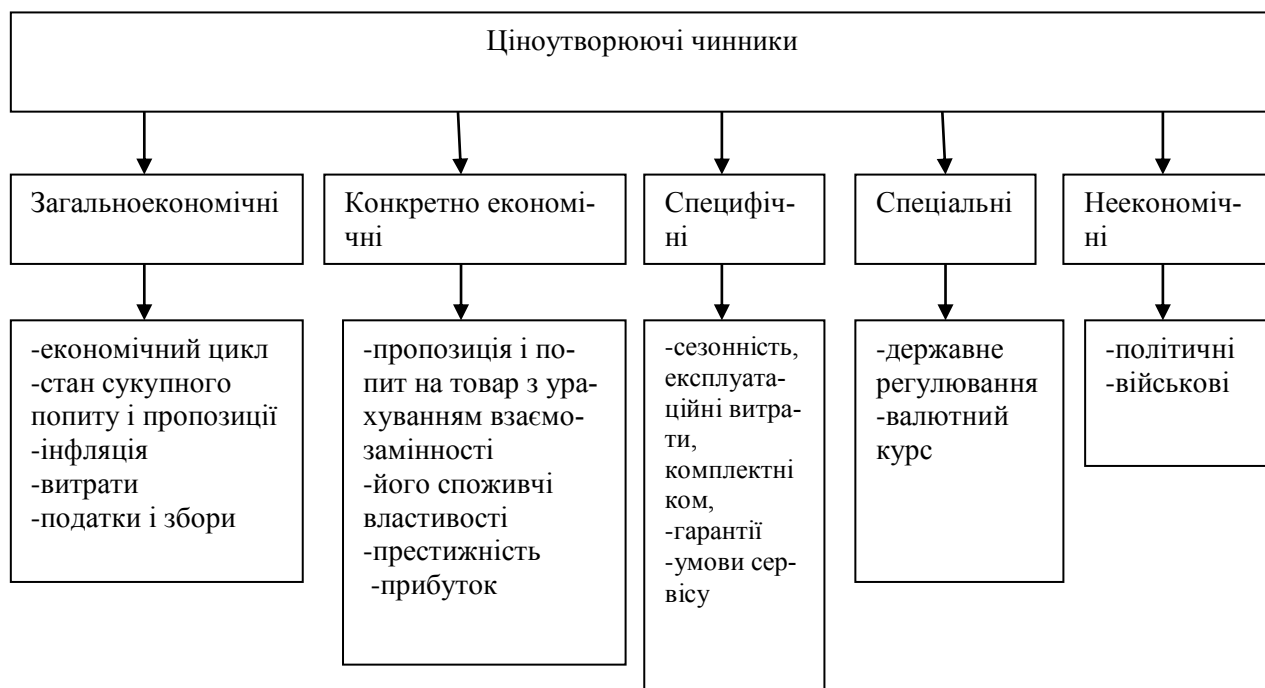

Рис. 2. Схема чинників ціноутворення при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності

Примітки: Складено автором за джерелом [4,с.83].

При формуванні ціни підприємства переважно орієнтуються на певну цінову стратегію.

Вибір стратегії ціноутворення сприяє досягненню певних **цілей** підприємства, які можна поділити на такі групи:

- *фінансові*, що ґрунтуються на прибутку;
- *збутові*, що ґрунтуються на цілях інтенсифікації чи екстенсифікації збуту (зростання реалізації, максимізація частки ринку, ефективна реалізація нового товару тощо);
- *ситуаційні*, що ґрунтуються на цілях збереження чи створення для підприємства більш прийнятних умов діяльності.

Розглянемо цінові стратегії, які використовують при формуванні ціни у зовнішньоекономічній діяльності підприємства [6,с.321]

Таблиця 1

Характеристика товарів	Вид цінових стратегій	Зміст цінових стратегій
Нові товари	Збирання вершків	Встановлення спочатку високих цін, що значно перевищують витрати, а потім поступове їх зниження
	Встановлення престижної ціни	Формування високих цін, орієнтованих на сегменти ринку, що приділяють особливу увагу якості товару, товарній марці, а також чутливо реагують на фактор престижності

	Орієнтація на ціну лідера на ринку	Співвідношення рівня цін на конкретний товар із змінами і характером цін лідера на ринку
	Проникнення на ринок	Встановлення цін на рівні, нижчому від звичайного
	Відшкодування витрат	Встановлення цін з урахуванням фактичних витрат і середньої норми прибутку
Модернізовані товари	Змінної спадної ціни	Встановлення ціни залежно від попиту і пропозиції, поступове її зниження в міру насичення ринку
	Стратегія ціни окремого сегменту	Формування різних цін на однорідні види товарів, призначених для різноманітних груп споживачів
	Збереження рівня ціни при підвищенні споживчих властивостей товару	Незмінні ціни при підвищенні споживчої цінності чи якості товару
	Зв'язаного ціноутворення	Формування відносно низьких цін на основні товари при одночасно високих цінах на супутні товари
Товари, що відпускаються як традиційні	Гнучких цін	Встановлення рівня цін залежно від кон'юнктури ринку, сформованої в певний момент часу
	Престижних цін	Формування високих цін, орієнтованих на сегменти ринку, що приділяють особливу увагу якості товару, товарній марці, а також чутливо реагують на фактор престижності
	Стратегія зниження цін на взаємодоповнюючі товари	Використовується при реалізації взаємодоповнюючих товарів: на одні товари встановлюються звичайні ціни, на інші, що йдуть у наборі з ними - знижені ціни
	Стратегія договірних цін	Надання виробником покупцю різноманітних знижок

Примітки: Складено автором за джерелом [1,с.2]

Стратегії ціноутворення використовуються в процесі встановлення контрактної (експортної) ціни, який передбачає виконання таких *етапів*:

- визначення та аналіз цільового ринку;
- аналіз елементів маркетингового комплексу;
- вибір цінової політики;
- визначення цілей ціноутворення;
- формулювання цінової стратегії;
- вибір методу розрахунку ціни;
- розрахунок експортної ціни;
- реалізація цінової стратегії [5,с.213].

Висновки з проведеного дослідження

В процесі ціноутворення провідну роль відіграє підприємство (фірма) - саме воно є домінуючою ланкою економіки, де формуються витрати виробництва, визначається ціна, з якою господарюючий суб'єкт виходить на ринок.

Підприємство має здійснювати постійний моніторинг за ефективністю ціни, тобто проводити систематичний порівняльний аналіз (зі ставлення фактичного стану фірми з прогнозованим із урахуванням впливу на цей стан рівня ринкових цін).

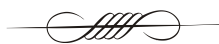
Проте і держава не може стояти осторонь процесу ціноутворення, вона повинна розробляти заходи, спрямовані на регулювання цього процесу, особливо коли йдеться про ціноутворення в умовах соціально орієнтованої ринкової системи, тому що, ціна, як відомо виконує і соціальну функцію. Основними напрямками такого впливу держави є формування і реалізація науково обґрунтованої та виваженої податкової політики, інвестиційної політики, політики у фінансово-кредитній сфері, заходів щодо підтримання середнього і особливо малого підприємництва.

В умовах ринкової економіки провідну роль мають відігравати вільні (ринкові) ціни, які формуються під впливом взаємодії попиту і пропозиції; в процес формування таких цін держава безпосередньо не втручається.

Слід зазначити, що знання процесу ціноутворення, факторів, які впливають на нього, а також видів цін, їх структури, має велике значення для формування практичних навичок працівників органів внутрішніх справ, особливо тих, хто відповідно до службових обов'язків, здійснює боротьбу зі злочинністю у сфері економіки, тому що, саме в процесі ціноутворення мають місце різні зловживання, нерідко створюються передумови для розкрадання коштів, що негативно відображається на рівні економічного розвитку країни.

Використані джерела:

1. Белкін І.В. Вибір оптимальної маркетингової стратегії./ Белкін І.В., Вознюк М.А.// *Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Науковий потенціал 2012". Інститут наукового прогнозування Київ 2012.* - С.1-3.
2. Бублиєнко О.М. Механізм забезпечення ефективного розвитку експорторієнтованої моделі розвитку аграрних підприємств / О.М. Бублиєнко // *Економіка: проблеми теорії і практики. [зб. наук. праць]. Т. 2. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – Вип. 242. – с.382.*
3. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства/Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006.- С. 204-210
4. Длігач А. О. Формування маркетингової цінової стратегії // *Актуальні проблеми економіки.* - 2011. - № 12. - С. 80 - 93.
5. Оптимізація маркетингової цінової політики промислових підприємств / С. А. Жуков, В. П. Федурця, Я. А. Громова // *Актуальні проблеми економіки : Науковий економічний журнал.* - 2014. - № 6. - С. 213-219
6. Ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства // Тюріна, Н. М. *Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацька. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – С. 305-325.*

Москальчук Віталій,
студент магістратури факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мале підприємництво є найбільш динамічною складовою ринкової економіки, яка сприяє розвитку інноваційних процесів, зміцненню економіки, збільшенню кількості робочих місць, зростанню конкуренції, наповненню ринку товарами і послугами, які мають значний попит у споживачів. Результативність функціонування малих підприємств значною мірою залежить від ефективності функціонування організаційного механізму стимулювання їх розвитку як на загальнодержавному так і регіональному рівнях, що знайшло своє відобра-

ження у працях А. І. Бутенко, О. А. Деренько, Х. Ю. Кондратко, А. Б. Немченко, Ю. О. Ольвінської та інших публікаціях.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення сутності організаційного механізму стимулювання розвитку малого підприємництва та розробка практичних рекомендацій з його удосконалення.

Таке поняття, як організаційний механізм, найчастіше вживається при вивченні загальнодержавних процесів. На основі підходів до характеристики сутності поняття визначено, що організаційний механізм стимулювання розвитку малого підприємництва, охоплює сукупність інструментів і важелів, які взаємопов'язані та взаємодіють між собою на державному та комерційному рівнях і спрямовані на реалізацію економіко-інвестиційних та соціальних функцій малого підприємництва за відповідної нормативно-правової, інформаційної, інституційної й інфраструктурної систем забезпечення. Основу організаційного механізму становлять інструменти та важелі, що входять до його складу. Під інструментами розуміємо конкретні способи реалізації стимулюючого організаційного впливу, що спричиняє розвиток малого підприємництва [1, с.133]; а важелі – це засоби, використання яких дає можливість поживити, підсилити діяльність та сприяти розвитку малого підприємництва [1, с.134]. Так, виділяємо два рівні функціонування організаційного механізму: 1) державний (застосуванню інструментів та важелів державою та її інститутами забезпечується розвиток малого підприємництва); 2) ринковий рівень (взаємодія суб'єкта малого підприємництва й інших суб'єктів господарювання). Інструменти та важелі організаційного механізму стимулювання розвитку малого підприємництва забезпечують реалізацію ним можливості здійснювати фінансування, кредитування, страхування та інвестиційне забезпечення потреб суб'єктів малого підприємництва.

Організація ефективної підтримки малого підприємництва обов'язково потребує формування системи елементів інфраструктури, що є невід'ємним компонентом організаційного механізму стимулювання розвитку малого підприємництва. Головною метою організаційного механізму є створення передумов розвитку малого підприємництва для забезпечення сталого економічного зростання, вирішення низки політичних, соціальних та економічних проблем. Сам механізм складається з організаційно-технічного, фінансово-кредитного, інформаційно-аналітичного, нормативно правового та інституційного забезпечення.

В Україні така інфраструктура ринку ще й досі не розвинута в повній мірі, що суттєво гальмує розвиток підприємницької діяльності. Інфраструктура являє собою середовище в якому функціонує сукупність державних, приватних та громадських інститутів (організацій, установ та об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, забезпечують їхню господарську діяльність та сприяють підвищенню її ефективності.

Сучасний стан розвитку організаційного механізму стимулювання розвитку малого підприємництва характеризується браком коштів необхідних для розвитку об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва, у тому числі тих, що надають фінансово-кредитне забезпечення, що є негативним фактором і потребує пошуку резервів фінансування та альтернативних шляхів фінансово-кредитної підтримки.

Для того щоб вирішити ці проблеми необхідно оптимізувати будову інфраструктури фінансово-ресурсного та інвестиційного забезпечення в контексті заміщення малоефективних інституцій їх більш прогресивними аналогами, забезпечити наявність державної підтримки та фінансування регіональних програм розвитку підприємництва і покращити роботу з надання інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктів малого підприємництва.

Для цього пропонуємо створювати бізнес інкубатори на основі існуючих елементів інфраструктури підтримки підприємництва, таких як: центри підтримки підприємства (які мають змогу надавати приміщення, оргтехніку, інформаційно-методичне забезпечення), людей, які мають досвід провадження підприємницької діяльності, регіональні фонди підтримки підприємства, як елемент майбутніх інкубаторів, який би надавав фінансово-кредитну підтримку та наукові центри для надання навчально-консультаційної підтримки, проведення тренінгів, навчальних програм та організацію публічних заходів та конференцій.

В свою чергу, щоб подолати проблему браку фінансово-кредитної підтримки суб'єктів малого підприємництва та підвищити ефективність роботи організаційного механізму необхідно знайти кошти для фінансування їх діяльності. Це пропонуємо здійснити на основі краудфандингової моделі фінансування проектів.

Модель краудфандингу дозволяє залучати через Інтернет фінансові ресурси великої кількості людей (окремих спільнот, різних груп, територіальних громад) для реалізації різноманітних ідей та проектів. Функціональні можливості таких порталів забезпечать створення максимально повного опису проекту та їх потреби у фінансуванні. Таким чином, суб'єкти малого підприємництва або ж ті, хто шукає можливостей створити власну справу отримають в користування потужний інструмент, за допомогою якого вони зможуть залучити необхідні їм фінансові ресурси на умовах краудфандингу, а краудінвестори, які надаватимуть кошти для фінансування проектів зможуть підтримати розвиток тих проектів, що в найбільшій мірі буде корисним для розвитку саме їхнього регіону.

На нашу думку, такі заходи дозволять здійснити прогрес у процесі вирішення проблем залучення фінансових ресурсів для стимулювання суб'єктів малого підприємництва, що дозволить істотно підвищити ефективність організаційного механізму розвитку малого підприємництва.

Впровадження та використання розроблених рекомендацій дозволить посилити ефективність складові організаційного механізму та усунути існуючі проблеми, а отже забезпечити ефективне використання потенціальних можливостей сектору малого підприємництва.

Використані джерела:

1. Бутенко А. І. Посилення кредитно-фінансової підтримки розвитку малого підприємництва в умовах нестабільності української економіки / А. І. Бутенко, І. М. Сараєва // *Економіка України*. – 2015. - №1. – С. 70-81
2. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва / О. А. Деренько // *Бізнес Інформ*. - 2012. - № 5. - С. 95-97.
3. Кондратко Х. Ю. Малий бізнес в Україні: основні проблеми та перспективи розвитку / Х. Ю. Кондратко, О. В. Бондаренко // *Вісник ЖДТУ*. – №3(53). 2016. – С.21-23
4. Немченко А. Б. Бізнес-інкубатори в сфері сучасної державної підтримки розвитку регіональної інноваційної інфраструктури / А. Б. Немченко // *Наукові праці КНТУ: Економічні науки*. – 2010. №17. - С.36-41.
5. Ольвінська Ю. О. Напрями удосконалення механізму сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва / Ю. О. Ольвінська // *Формування ринкових відносин в Україні*. - 2015. – Вип. 3. – С. 117–123.
6. Петрушенко Ю. М. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів соціально-економічного розвитку / Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. - 2014. - № 1. - С. 172-182.

Нестерук Тетяна,
*студентка 3 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права*

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

У 2014 р. Україна зазнала прямої агресії з боку Російської Федерації. Спочатку було анексовано Автономну Республіку Крим, згодом через пряме втручання Росії та підтримку сепаратистських рухів виникла загроза втрати ще двох територіальних одиниць України – Донецької та Луганської областей. Водночас ще задовго до загострення ситуації, що перетворилася у збройне протистояння, проти України розпочалась інформаційна війна (ІВ). Форми, методи, технології та засоби її ведення, з одного боку, вважаються простими, навіть примітивними, з другого – ця війна була давно спланована, розроблена й досить успішно реалізована. Принаймні, українській владі, суспільству, громадському сектору та журналістам довелося докласти неймовірних зусиль, щоб протистояти пропагандистському тиску російських ЗМІ.

Розкриттям суті інформаційної війни, її передумов та причин виникнення, а також можливих методів боротьби в умовах сьогодення займалися такі вчені як: А. Кокотюха, В. Сюмар, В. Костицький, М. Гончар та інші.

Доконаним фактом є порушення інформаційного суверенітету України, тобто здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації, які ідуть з-поза меж держави. Однією із причин такого явища стало відверте ігнорування центральними та місцевими органами державної влади, представниками інформаційного бізнесу та створеними ними лобістськими громадськими об'єднаннями неодноразових заяв та звернень Національної комісії щодо зростання негативного впливу інформаційної продукції на стан моральності українського суспільства та, у зв'язку з цим, – реальної загрози національній безпеці. У кінцевому результаті згадані причини виявилися одним із найважливіших чинників моральної кризи в нашому суспільстві, за якою насувалася політична, економічна та конституційна криза.

Понад десять років з боку Російської Федерації проводилася антиукраїнська інформаційна війна. В основі цієї війни – поширення недостовірної, неповної, упередженої інформації про Україну, маніпулювання суспільною свідомістю як громадян України, так і інших країн, пропаганда війни, національної та релігійної ворожнечі, зміни шляхом насильства конституційного ладу нашої держави [3].

Інформаційна війна (англ. Information War) — використання і управління інформацією з метою набуття конкурентоздатної переваги над супротивником.

Нині ця інформаційна війна перейшла із латентно-замаскованої у відкриту. Впродовж останніх років своєї діяльності Національна комісія відслідковувала в інформаційному просторі України загальні тенденції, які свідчили про швидке розгортання антиукраїнської інформаційної війни, яка охоплює кілька періодів.

1 Уже в першій половині дев'яностих років на український ринок хлинули зарубіжні інформаційні продукти сумнівного походження, для продукування яких використовувалися мінімальні кошти та найчастіше одна-дві кімнати, що сприяло розгорнутій кампанії дискредитації європейського і американського кіномистецтва, інших надбань культури та остаточно закінчилося усуненням із національного ринку західноєвропейської та американської інформаційної продукції.

Крипто-війна – прихована форма поступового, систематичного і довготривалого нанесення шкоди супротивникові з метою максимального виснаження його потенціалу до часу, коли буде прийнято рішення про агресію класичного або гібридного типу У випадку України базовим елементом крипто-війни став енергетичний, а точніше газовий. Крипто-війна є важливою підготовчою фазою для подальшого розгортання агресії. Вона може тривати досить

довго – роками, виснажуючи економіку противника. Кripto-війна стала передумовою, або й супутницею інформаційної війни [4].

2 На другому етапі спостерігаємо зміну акцентів у веденні інформаційної війни, які заставляють змінити її сприйняття та оцінки у зв'язку із розгортанням пропаганди, спрямованої на руйнування міжрелігійної та міжнаціональної злагоди і толерантності в Україні.

3 Третій етап інформаційної війни (листопад 2013 року – липень 2014 року) знайшов свій прояв у масштабному розповсюдженні інформаційної продукції, яка оправдовує та пропагує посягання на територіальну цілісність і конституційний лад України, заперечує право українського багатонаціонального народу на державність, ставить під сумнів можливість існування України як держави, що стало реальною загрозою національній безпеці України. Кількість інформаційних матеріалів, у яких експертиза виявляє порушення законодавства про захист суспільної моралі, у кінці 2013 року подвоюється.

4 Наразі в Україні спостерігається четвертий етап інформаційної війни, специфікою якого є психологічна агресія, побудована на обмані та маніпуляції громадською думкою; заперечення та зневага до української державності; синхронізація інформаційної агресії та бойових дій проти України [1].

Тільки з початку 2014 року Національною комісією вже проаналізовано більше 31 тис. одиниць інформаційної продукції.

В сьогоднішні у російських ЗМІ відпрацьовуються різноманітні інформаційні технології. Популярністю користується технологія «інформаційних викидів», коли в український інформаційний простір «вкидується» потрібна інформація» ця технологія також досить розповсюджена у соцмережах де за різними даними працюють цілі центри спецслужб з тисячним штатом, які щоденно ведуть роботу по дезінформації з метою створення та використання паничних настроїв соціальних мереж Фейсбук, Вконтакте, Однокласники, останні з яких контролюються росіянами. І не дивними є випадки блокування акантів проукраїнських налаштованих громадян, які пробують донести до росіян правду щодо подій в Україні [2].

Очевидним негативним результатом інформаційної війни Росії проти України став нещодавній референдум в Нідерландах. 61% «Проти» і лише трохи більше 32 % «За» ратифікацію угоди про асоціацію. Навіть звучить смішно - лише третина третини, тобто дев'ята частина населення каже Україні «Так», а за новинами Росії 8/9 жителів Нідерландів кажуть Україні «Ні».

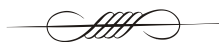
Отже, роблячи висновки слід очікувати і подальше нав'язування кремлем своїх образів інформаційному полі України, створення серед громадян недовіри до українського уряду, нагнітання протестних настроїв, а також формування нової суспільно-політичної платформи проросійського спрямування для взяття України під власний контроль.

Що ж у цьому випадку повинна робити Україна? Здається відповідь проста — здійснювати повноцінну інформаційну діяльність, підтримувати журналістів і морально і матеріально, а не пригадувати про них тільки напередодні чергових виборів, також, чітко пам'ятати аксіому інформаційної війни: якщо аудиторія не отримала інформацію з державного джерела, вона буде її шукати у джерела опонента. Мається на увазі максимальне доведення інформації про події в Україні не тільки на фронтах бойових зіткнень, а в усіх сферах життя. Головним напрямком протидії російській пропаганді має стати якісне і масштабне інформування української аудиторії про прийняті рішення та політики держави.

Використані джерела:

1. Андрій Кокотюха. *Цензура чи інформаційна війна: як Україні побороти російську пропаганду* Електронний ресурс [Режим доступу]: http://glavred.info/avtorskie_kolonki/poblema-viboru-telecenzura-chi-informaciynna-viyna-276062.html
2. Вікторія Сьюмар. *Журналістика як зброя масового знищення: про інформаційну війну Росії проти України зсередини* Електронний ресурс [Режим доступу]: <http://tyzhden.ua/Tag/інформаційна%20війна>

3. Костицький В. В. Інформаційна війна, до якої Україна не готова Електронний ресурс [Режим доступу]: http://siver.com.ua/news/vijna_do_jakoji_mi_buli_ne_gotovi/2014-11-13-15687
4. Михайло Гончар Енергетичний компонент в війнах нового покоління. На прикладі агресії РФ проти України. Електронний ресурс [Режим доступу]: <http://geostrategy.org.ua/ua/rss/item/1024-energetichniy-komponent-v-viynah-novogo-pokolinnya-na-prikladi-agresiyi-rf-proti-ukrayini>

Новосад Єгор,
учень 11 класу НВК №10 м. Хмельницького

КРАУДСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сьогодні світова та українська економіка спрямовані на інноваційний розвиток. Пошук свіжих ідей для вирішення різних завдань відіграє важливу роль як у бізнесі, так і в суспільстві в цілому. Одним із способів генерації цих ідей є краудсорсинг – метод, який дозволяє залучати широкі верстви населення з різними особистісними та професійними знаннями для формування банку ідей, що дозволяють виконати окремі завдання.

Краудсорсинг походить від англійського «crowdsourcing»: crowd — «натовп» та sourcing — «пошук, залучення ресурсів». Термін «краудсорсинг» був вперше введений в 2006 р., науковцем Джеффом Хау у статті «The Rise of Crowdsourcing» для журналу «Wired».

Проаналізувавши відомі наукові дослідження та теоретичні засади краудсорсингу [1,87], [2,206], сформулюємо його визначення: краудсорсинг – це інноваційна технологія соціальної взаємодії за допомогою Інтернету, що передбачає залучення великої чисельності людей без територіальних, професійних, культурних, корпоративних та інших обмежень до вирішення певного кола завдань, та створює умови для підвищення продуктивності праці з мінімізацією трудових та науково-дослідницьких витрат.

Краудсорсинг - перспективна технологія, що дозволяє при незначних витратах забезпечити процес генерації рішень новими та перспективними ідеями. Його дуже вигідно використовувати, коли компанії необхідний творчий та інноваційний підхід до вирішення бізнес-завдань. Краудсорсинг сприяє не тільки створенню нових ідей, а й глобальному пошуку фахівців, активних і талановитих лідерів та інноваторів.[3,422] Основні принципи краудсорсингу - колективна творчість, формування віртуальних спільнот однодумців, глобалізація, руйнування традиційних економічних зв'язків.[4]

Приклади використання краудсорсингу можна виявити в досить давні історичні часи. Уряд Великобританії ще у 1714 р. призначив винагороду за знаходження точного методу визначення довготи на морі, набагато випередивши свій час. Замість того, щоб сплатити встановлену суму одному вченому, було запропоновано взяти участь у вирішенні завдання всім, хто був на це здатний. Отже, ідея краудсорсингу не така вже й нова. Це поняття об'єднує такі види діяльності, як «мозковий штурм», волонтерство, благодійність тощо. Але саме Інтернет «зробив цей спосіб дешевим і загальнодоступним у десятках областей людської діяльності, а розвиток технологій забезпечив доступ до інформації величезному числу користувачів». [5, 276]

Краудсорсинг має дві важливі особливості – добровільність та структурованість. [6,86] Краудсорсинг поділяється на два види: за сферою діяльності та за типом вирішення задач.

Краудсорсинг в бізнесі використовується для вирішення різних завдань, кінцевою метою яких є отримання грошового доходу. Соціальний краудсорсинг передбачає вирішення будь-якого спектру завдань, пов'язаних з громадською діяльністю, взаєминами між людьми,

доброчинністю. До цієї категорії відносяться такі проекти як складання карти смітників, пошук зниклих людей, збір коштів на будівництво соціальних об'єктів, інтернет-проект «Вікіпедія». Політичний краудсорсинг включає проекти обговорення різних законів та державних ініціатив. Вони можуть здійснюватися як в режимі голосування, так і в режимі збору конкретних думок і пошуку рішень. [7, 80]

Кожен з типів краудсорсингу має свої унікальні плюси, які залежать від суті розв'язуваної задачі. Основними перевагами краудсорсингу є: великий спектр охоплення; залучення користувачів; величезна кількість варіантів та різноманітність вибору; єдино можливий варіант; фіксовані терміни; економія фінансових ресурсів - найчастіше краудсорсинг дозволяє досягати результатів з меншими витратами. Це зумовлено тим, що фінансову винагороду отримує тільки один або кілька переможців з усієї кількості залучених людей. [9] В той же час краудсорсинг може мати і ряд недоліків.

Задовго до знаменитих пророцтв Джеффа Хау краудсорсинг вже працював у Україні. «Книга скарг і пропозицій» - зошит, спеціально створений не тільки для контролю за роботою торгових точок, але і для того, щоб збирати думки відвідувачів, помічати щось цінне і втілювати в життя.

В сучасних умовах в Україні попри загальноприйнятту думку про недовіру українців, є приклади успішно реалізованих за допомогою краудсорсингу. Першими активно використовувати методи краудсорсингу в Україні почали програмісти, організатори благодійних акцій, в тому числі з очищення навколишнього середовища від сміття.

В Україні діє низка краудсорсинг-проектів. Це «Українська біржа благодійності», запущена Фондом Віктора Пінчука, «X-Ideas» від «Nescafe».

Особливої актуальності краудсорсинг набув на тлі зростання активності волонтерського руху та різноманітних акцій зі збору гуманітарної допомоги в Україні в зв'язку зі збройним конфліктом на сході країни. Саме інтернет та соціальні мережі стали основним інструментом пошуку ресурсів та допомоги армії, біженцям, постраждалим у бойових діях.

Нажаль, в Україні на сьогодні відсутні краудсорсингові оборонні онлайн-платформи, але їх запровадження є доцільним, оскільки вони є перспективною і дешевою технологією.

Отже, за 10 років після введення в обіг терміну «краудсорсинг» на «колективний розум» було покладено безліч завдань. Сотні проектів по всьому світу, які раніше здавалися фантазією, зараз працюють завдяки краудсорсингу. Нами запропоновано перспективні напрями розвитку краудсорсингу в Україні.

Краудсорсинг - інноваційна технологія реалізації проектів в сучасній економіці за допомогою Інтернет-технологій, що відрізняється простотою і масовою доступністю для звичайних людей. Процес втілення краудсорсинг-проектів є багатоаспектним і може поширюватися на всі види діяльності та послуги та дає можливість реалізувати практично будь-яку ідею. Це величезна сила для пошуку рішень щодо реалізації глобальних проектів. Краудсорсинг є перспективним методом пошуку ідей і вирішення завдань, що стоять перед конкретною компанією, державою і суспільства в цілому. Для держави - це спосіб подивитися на світ під іншим кутом і змінити його на краще. Для організацій - засіб ефективного створення якого-небудь продукту або розробки послуги. Для користувачів - можливість розкриття свого потенціалу, засіб самовираження, і можливість отримання додаткового заробітку.

За результатами проведеного дослідження можна констатувати, що краудсорсинг як інноваційна технологія реалізації проектів знайшов свою нішу і своє місце у новій інформаційно-інноваційній, креативній економіці та продовжує набирати оберти. В Україні з'явилися лише перші паростки такого виду послуг, але їх розвиток буде залежати в майбутньому від багатьох суб'єктивних та об'єктивних чинників.

Використані джерела:

1. Дэн Бэйкер. Инновация модели бизнеса через краудсорсинг с использованием социальных сетевых платформ [Текст]: Дэн Бэйкер // Проблемы управления в социальных системах, Т. 4. –2012. -№ 6. –С. 87 –99
2. Ігнатович Н.І. Краудсорсинг у сучасному підприємстві: фінансові можливості [Текст]: Н.І. Ігнатович, В.Л. Гура // Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України: зб. матер. X Міжн. наук.-практ. конференції, 24-25 жовтня 2013 р. / Київський національний університет імені Тараса Шевченка –Київ, 2013. -С. 205 –208.
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Текст]: М. Кастельс : пер. с англ. ; под ред. О. И. Шкаратана. — М. : ГУ ВШЭ, 2000.— 608 с.
4. Краудсорсинг в бизнесе: коллективный разум спешит на помощь/ [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://kontur.ru/articles/415>
5. Марченко О.С. Краудсорсингові технології управління знаннями інноваційної фірми [Текст]: О.С.Марченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». -2013. -№ 2 (13). -С. 276 — 278.
6. Мінець О.Ю. Краудсорсинг, як метод вирішення завдань у глобалізованій економіці та особливості його використання в Україні [Текст]: О.Ю. Мінець // Вісник Приазовського Державного технічного університету. – 2013.- Вип.26.- С.85-90.
7. Усманов Б.Ф. Краудсорсинг: инновационные технологии для местной инициативы [Текст]: Б.Ф. Усманов // Знание. Понимание. Умение. –2013. -№ 3. –С. 80 –85
8. Хау, Дж. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса [Текст]: Джефф Хау ; пер. с англ. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 288 с.
9. Что такое краудсорсинг? Типы и виды, способы заработка и поиска новых идей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pro-spo.ru/freelance/328-что-такое-craudsorsing>

Приян Анна,

студентка 5 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗМІНИ ТРАДИЦІЙНИХ РИНКІВ ЗБУТУ

Актуальність теми. Велике значення для ефективного розвитку економіки країни має стан та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності, адже зовнішньоекономічна діяльність є важливим аспектом економічної динаміки. Від спроможності виробників розширювати свою діяльність в умовах зміни традиційних ринків збуту залежать перспективи поживлення економічної активності в країні, поліпшення бюджетної, валютної та соціальної ситуації, економічного зростання та створення конкурентного ринкового середовища.

Ступінь дослідження. Багато наукових досліджень і публікацій присвячено вивченню зовнішньоекономічної діяльності підприємств, а саме роботи таких учених як Багрова В.І., Вакульчик О. М., Вічевич А. М., Гузенко Г. М., Дудукало Г. О., Козак Ю. Г., Шкварчук Л. О. та інші, проте з урахуванням економічних процесів, які постійно відбуваються в Україні, недостатньо вивчене питання розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах зміни традиційних ринків збуту. Саме тому дослідження є актуальним.

Мета дослідження. Визначення стану експорту товарів в умовах зміни традиційних ринків збуту, виявлення основних проблем та пошук шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. В умовах воєнного конфлікту на сході України, значного руйнування та пошкодження промислових об'єктів та інфраструктури, варто говорити про зміну вітчизняними підприємствами ринків традиційних ринків збуту. Найбільших втрат економіка України зазнала в галузях, які експортували традиційну для України енергоємну, сировинну та низькотехнологічну продукцію.

Оскільки мова йде про збут продукції, то варто розглядати саме експортну діяльність, а не зовнішньоекономічну в цілому. Адже основною метою, з якою виробничі підприємства виходять на зовнішні ринки, є максимізація прибутку за рахунок здійснення експортної діяльності.

Розглянемо рис. 1, на якому зазначені кількість країн-партнерів, у які українські виробничі підприємства експортують вироблені ними товари.

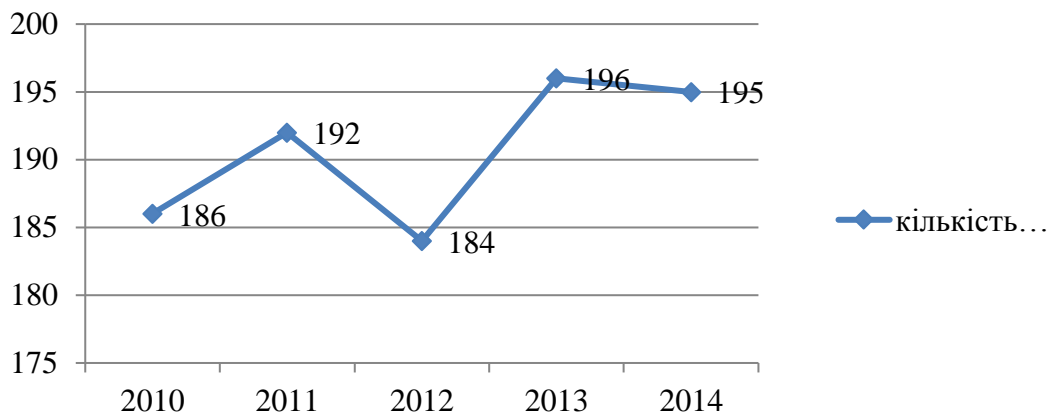

Рис. 1. Країни-партнери, які імпортують товари українського товаровиробника.

Примітка. Складено автором за даними [4].

В загальному, зовнішньоторговельні операції з товарами у 2014 р. Україна здійснювала з партнерами із 217 країн світу, з яких експортували товари до 195 країн світу. Протягом чотирьох років Україна почала співпрацювати ще з 9 країнами, що є позитивним явищем. Але говорити про кількість замало, варто розглянути як змінився обсяг експорту товарів в Україні за 2010-2014 рр. на рис. 2.

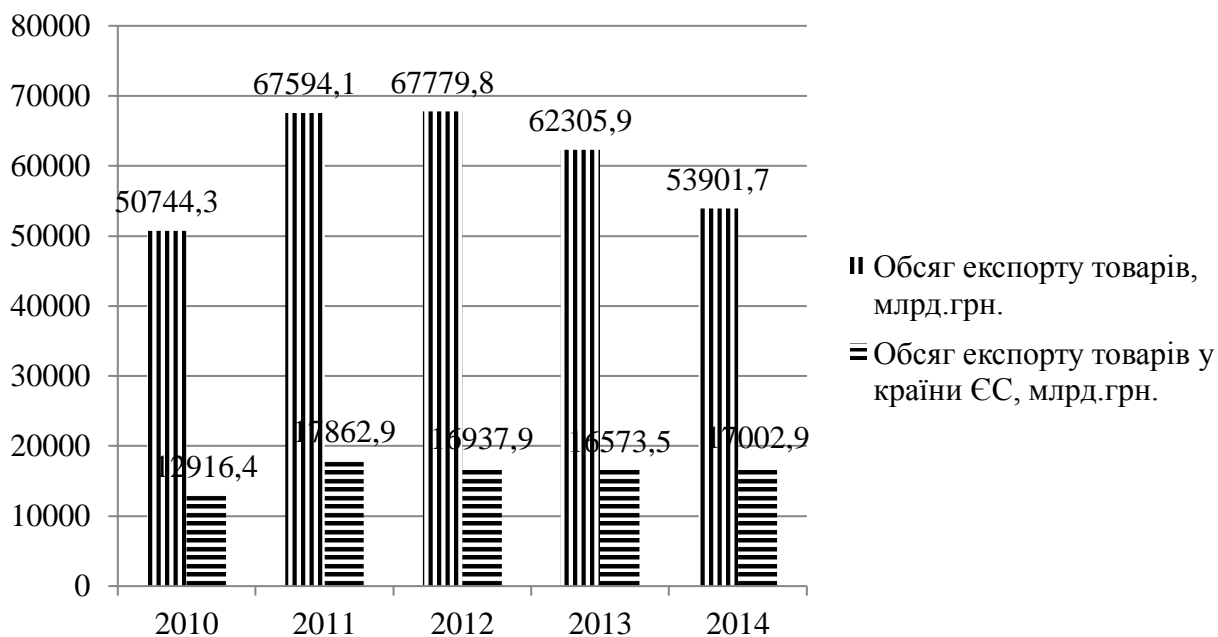

Рис. 2. Обсяг експорту товарів виробничими підприємствами України за 2010-2014 рр.

Примітка. Складено автором за даними [4].

Експорт товарів у 2014 р. становив 53,9 млрд. дол. США, та зменшився на 13,5% проти обсягу 2013 р. та збільшився на 6,2% проти обсягу 2010 р.

Частка країн ЄС у порівнянні з 2013 р. збільшилась і становила в експорті 31,5%, у 2010 р. – 25,5%.

Щоб детальніше розглянути на які країни-партнери орієнтується Україна, варто розглянути рис. 3.

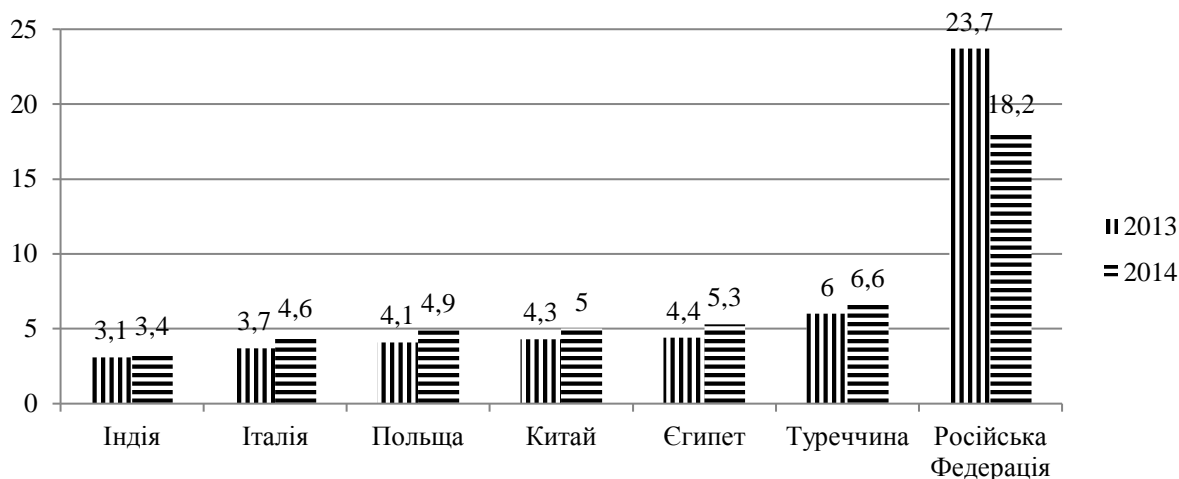

Рис. 3. Основні країни-партнери в експорті товарів у 2013-2014 рр.

Джерело: [1, с. 37].

Найсуттєвіші експортні поставки серед країн ЄС здійснювались до Польщі 4,9% від загального обсягу експорту, Італії – 4,6%, Російської Федерації – 18,2%, Туреччини – 6,6%, Єгипту – 5,3%, Китаю – 5,0%, Індії – 3,4%.

З рисунку видно, що у 2014 році обсяг експорту товарів у Російську Федерацію значно знизився (на 5,5%). Але цього не можна сказати про інші країни, куди тепер вітчизняні товаровиробники спрямовують свій курс. Саме тому варто говорити про зміну вітчизняними виробничими підприємствами традиційних ринків збуту.

Основними проблемами в розгляді цього питання є такі:

1. Наявність необґрунтовано ускладнених вимог щодо отримання умов при здійсненні експортних операцій та надмірних витрат часу та коштів на проходження митних процедур. Ключовою проблемою залишається затримки з митним оформленням, які підвищують витрати підприємств на здійснення зовнішньоторговельних угод. Відповідно до Індексу легкості ведення бізнесу українські підприємства несуть значно більші витрати часу і коштів на проходження митного контролю та оформлення документів при експорті товарів. Зокрема, час на оформлення документів для українського експортера становить 96 год., тоді як компанії в країнах ЄС витрачають на відповідні процедури 1-3 год., у Туреччині – 2 год., Білорусі – 4 год., Китаї – 21 год., Індії – 41 год., Росії – 43 год., Молдові – 48 год. Відповідно у більшості цих країн нижчими є також витрати на оформлення документів [2, с. 6].

2. Низька результативність вітчизняної системи сприяння щодо налагодження контактів з потенційними зарубіжними партнерами. Підприємствам, які вперше здійснюють експортні операції, бракує знань щодо використання тих чи інших способів виходу на міжнародні ринки. Додатковим стримуючим чинником стають труднощі отримання доступу до відповідної інформації [2, с. 9].

3. Недостатній кваліфікаційний рівень менеджменту компаній щодо управління зовнішньоекономічною діяльністю. Труднощі, що виникають у зв'язку з обмеженими знаннями щодо управління зовнішньоекономічною діяльністю, у поєднанні з сприйняттями ними ризиків такої діяльності стають вагомими стримуючими чинниками для участі вітчизняних підприємств в міжнародній торгівлі, передусім у випадку оцінки можливостей для започаткування експортних операцій [2, с. 11].

4. Низькі можливості залучати кваліфікований персонал для здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Для багатьох підприємств обмежене знання іноземних ринків діє як значний бар'єр для збільшення їх експорту. Менеджмент підприємств має недостатній досвід щодо вирішення технічних, юридичних, маркетингових питань у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Часто підприємства не можуть дозволити собі тримати штат фахівців або залучати зовнішніх експертів для започаткування і управління своїми зовнішньоекономічними операціями. У більшості випадків їх невеликий розмір і ресурси не дозволяють наймати персонал, необхідний для виявлення експортних можливостей, встановлення відносин з іноземними покупцями, постійного моніторингу і аналізу вимог щодо ввезення товарів до країн-імпортерів тощо [2, с. 12].

5. Низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному ринку. Недостатня конкурентоспроможність значної частини українських товаровиробників суттєвою перешкодою для виходу на зовнішні ринки. Причинами цього є глибока нестача інвестицій для цілей технологічної модернізації виробництва і дефіцит мотивації до впровадження інновацій. Зокрема, за даними Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації, у 2013 р. лише 16,6 % підприємств в Україні мали міжнародно-визнані сертифікати якості. Цей же показник для Польщі склав 46 %, Словаччині –55,3 %, Чехії –61,7 %, Туреччини –42,6 % [2, с. 17].

6. Наявність мовних та культурних бар'єрів. Мовний бар'єр ускладнює пошук необхідної інформації, а також практичні ділові контакти. Такі бар'єри можуть ускладнити, особливо для малих підприємств, пошук іноземних клієнтів і ринків збуту для своєї продукції [2, с. 18].

Висновки та пропозиції. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні з кожним роком здійснюється все більшою кількістю підприємств. Але в умовах зміни традиційних ринків збуту виникає безліч проблем при експорті продукції. Відповідно до розглянутих проблем варто запропонувати шляхи їх вирішення.

Відповідні заходи мають передбачати ряд таких дій:

1) необхідно спростити комплекс процедур, які необхідно здійснювати кожному підприємству для виходу на зовнішні ринки. В рамках цього заходу варто:

- запровадити досвід європейських країн стосовно здійснення процедур митного оформлення при експорті товарів та послуг;

- зменшити кількість обов'язкових документів, які необхідні для здійснення адміністративних процедур щодо митного оформлення під час експорту;

- розробити механізм прискорення митних процедур для тих експортерів, які відмінно себе зарекомендували при митному оформленні під час експорту;

- скоротити перелік санкцій, що застосовуються до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

2) варто націлити зусилля для того, щоб підтримати експортерів. Для цього необхідно:

- регулярно опрацювати статистичну інформацію щодо зовнішньоторговельної діяльності підприємств;

- створити систему оперативного інформування вітчизняного бізнесу про актуальні проблеми зовнішньої торгівлі та зміни торговельної політики України у спосіб проведення навчальних та інформаційних семінарів та тренінгів для представників бізнесу;

- надавати інформаційні, консультаційні та маркетингові послуги для вітчизняних виробників.

3) фінансово підтримувати підприємства, які здійснюють експортну діяльність. В рамках цього заходу варто:

- надати можливість отримати довгострокові кредити підприємствам для здійснення експортної діяльності;

- підтримувати підприємства для отримання міжнародних сертифікатів, участі у зарубіжних виставках і ярмарках, освоєння нових експортних ринків;

- інформувати щодо державних і недержавних програм, які націлені на розвиток експорту.

Використані джерела:

1. *Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2014 році: статистичний збірник.* — К.: ДП "Інформаційно-видавничий центр Держстату України", 2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. *Покришка Д. С. Розвиток експортного потенціалу малих та середніх підприємств як чинник компенсації втрати традиційних зовнішніх ринків збуту / Д. С. Покришка.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/eksportniy_potensial-69e44.pdf
3. *Проект національної стратегії розвитку експорту України.* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrexport.gov.ua/ukr/zed/strategy/ukr/4589.html>
4. *Офіційний сайт Державної служби статистики України.* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Проскурівська Валентина,

*студентка 2 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права*

АНАЛІЗ ПРИЧИН ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. За останнє століття світові економічні кризи спричинили багато проблем як високорозвиненим країнам, так і країнам, що розвиваються. Не стала винятком і Україна, яка єдина серед європейських країн застрягла в міжкризовому просторі. Після глобальної кризи 2008-2009рр. більшості країн вдалося відновити позитивну економічну динаміку, Україна ж сьогодні знову потерпає від кризових проявів. Нинішня вкрай слабка економічна динаміка – в умовах триваючої військової агресії, поглиблення і розширення негативних тенденцій в економіці, низького рівня довіри до системи державного управління, слабкої фінансової дисципліни, незадовільної інвестиційної привабливості та надмірного боргового навантаження – вказує на збереження “переддефолтних” ризиків і втрату країною гідного місця у світовій економіці. Тому обрана тема дослідження є досить актуальною в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблеми виникнення економічних криз в економіці вивчали багато вчених, таких, як: Г. Мінські, М. Фрідмен, М. Бордо, Р. Дорнбуш, Дж. Мід, К. Кларк, Й. Шумпетер, Р. Вернон, Ж.-Б. Сей, Кондратьєв Н. Д., Р. Солоу, Дж. М. Кейнс та ін. Питання економічної кризи на даний момент досліджують Т. Богдан, С. Буковинський, В. Литвицький, О. Пасхавер, В. Парнюк, А. Чухно та ін. У своїх працях ці вчені виклали теоретичні положення розвитку кризових процесів, розкрили методiku проведення діагностики кризових явищ.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка сучасної економічної кризи в Україні, аналіз причин виникнення економічної кризи, її впливу на державну економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нинішня динаміка української економіки дедалі більше відстає від світових тенденцій і того прискорення, яке демонструють успішні висхідні економіки. Криза 2008 - 2009рр. відкинула українську економіку на декілька років назад. Слід визнати, що в посткризовий період 2010-2013 рр., коли світовій економіці вдалося відновити відносно стійке зростання, а висхідні економіки навіть прискорили темпи економічного відновлення, українська економіка занурилась у довгострокову рецесію [4, с. 165].

Особливо відчутним було погіршення економічної динаміки України серед висхідних країн (Аргентина, Бразилія, Болгарія, Венесуела, Індія, Китай, Польща). Так, якщо в докризовий період частка України в загальному ВВП висхідних країн складала близько 0,9%, то в посткризовий період вона скоротилася приблизно на третину, а у 2014р. – знизилась до рівня практично вдвічі меншого, порівняно з кращими докризовими показниками [5, с. 9].

Після кризи 2008-2009 рр. ВВП України поступово почав збільшуватись і у 2013 році становив 1 465 198 млн.грн. Та, враховуючи події 2014 року, Україна втрачає частку ВВП АР Крим і на кінець 2014 року ВВП України становив 1 454 931 млн.грн, тобто зменшився в порівнянні з 2013 роком на 0,7%.

Хоча впродовж 2010-2011рр. спостерігалася позитивна динаміка реального ВВП, проте динаміку тих років не можна класифікувати як “стійке зростання”, оскільки фактично відбувалася лише часткова “компенсація” втрат (падіння) кризового 2009р. У 2012-2013 рр. спостерігається фактично нульове зростання ВВП [6, с. 32]. Це означало, що в країні не створюється базис стійкого економічного зростання.

Крім того, в останні роки в Україні сформувалися ризикове боргове середовище. Звернемо увагу, що з початку кризи 2008-2009рр. майже втричі зросли боргові зобов'язання Уряду і НБУ. Відтак, вже у 2011р. сукупний зовнішній борг Уряду та НБУ вперше за останнє десятиліття перевищив рівень валових валютних резервів країни [3, с. 70]. Тому у кризову хвилю 2013-2014рр. Україна ввійшла з надмірним зовнішньоборговим тиском (рис. 1). У 2013 році державний борг України перевищив обсяги ВВП на 55,6 %, у 2014 році – на 29,7%.

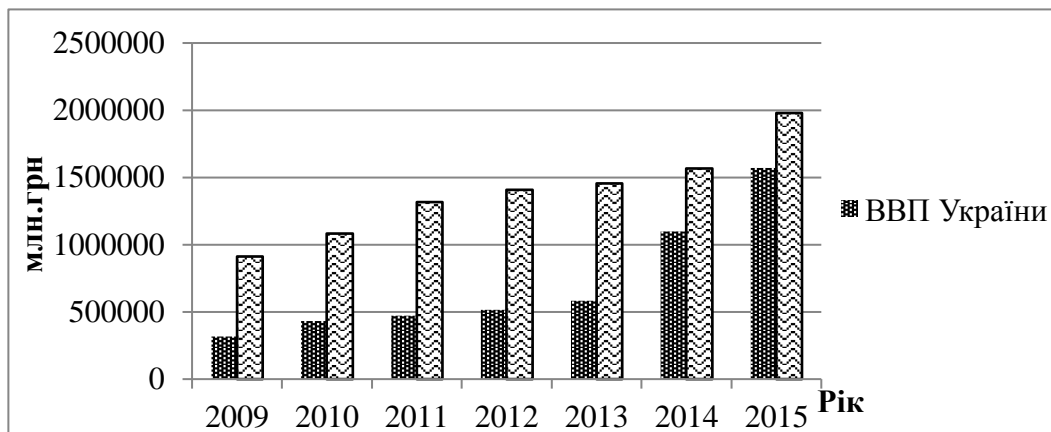
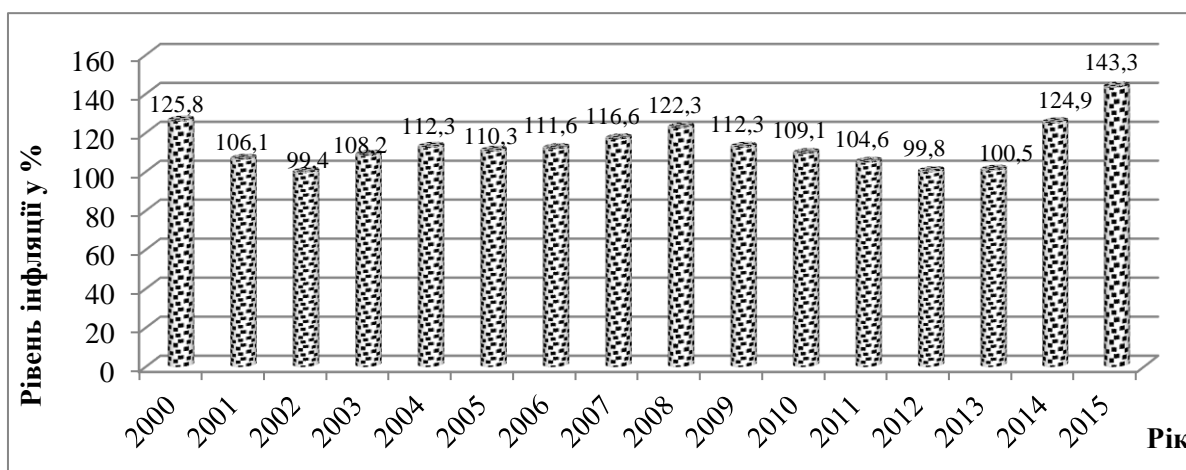

Рис.1. Динаміка сукупного державного боргу та України за 2009-2015 рр. Примітка. Складено автором за даними [2].

Варто також звернути увагу на рівень безробіття, який за останні 2 роки мав тенденцію до зростання. У 2014 році спостерігався найбільший рівень безробіття за останні 10 років, а саме 9,7 % [1]. Такий відсоток перевищує природний рівень безробіття майже у два рази.

Рис.2.Рівень інфляції в Україні протягом 2000-2015 рр., у %.
Примітка. Складено автором за даними [1].

Ознакою кризових процесів в Україні виступає також висока інфляція (рис.2). Спостережаємо, що після кризи 2008-2009 рр. інфляція зменшилась з 122,3 % до 99,8 % у 2012 році. Але з 2014 році вона стрімко зростає і становила вже 124,9 % за рік, а на кінець 2015 року рівень інфляції становив 143,3 % [1].

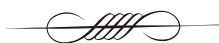
Таким чином, в Україні донині не створено базис стійкого економічного відновлення, а відтак – відбувається консервація як виробничого сектору, так і рівня добробуту населення, що, своєю чергою, обмежуюче впливає на сукупний попит, пригнічує підприємницьке середовище [6, с. 45]. Тому черговий економічний обвал 2014р. не став чимось надзвичайно несподіваним і навіть, навпаки, був значною мірою прогнозований, особливо в умовах посилення зовнішніх негативних впливів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. За 2014-2015рр. вітчизняна економіка зазнала значних втрат. Однак, вони є наслідком не тільки зовнішньої агресії, а насамперед – накопичених упродовж тривалого часу системних деформацій, відсутності базових умов сталого економічного розвитку.

Аналізуючи економічну ситуацію в Україні варто сказати, що в країні потрібно формувати дієвий механізм антикризового регулювання, метою якого має стати пом'якшення сучасних кризових процесів і використання кризи як стартової точки для нового витка розвитку економічної системи.

Використані джерела:

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
3. Попов В. О. Українська економіка в параметрах інфляції та безробіття / В. О. Попов // Економіка України. – 2013. – №11. – С. 69–71.
4. Ткач І. Причини виникнення та наслідки циклічних коливань або криз для національних економік / І. Ткач, О. Дубровіна // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 164-176.
5. Шмігельська З. К. Криза в Україні: характеристика, наслідки, пропозиції / З. К. Шмігельська // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). - 2013. - №3(12). – С. 7-11.
6. Юрчишин В. Україна від кризи до кризи / В.Юрчишин, К.Маркевич // Україна 2014: соціально економічна криза та пошук шляхів реформування. - 2014. С. 21 - 45.

Сьомаш Антон,
учень 11 класу НВК №10 м. Хмельницького

ГІБРИДНА ВІЙНА В УКРАЇНІ: ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР

Протистояння між Росією й Україною, яке триває вже більше двох років, стало найбільшим за роки незалежності викликом для нашої держави. Нині Україна переживає момент істини, їй доведеться відповісти собі та всьому світові, чи спроможна вона вижити в критичних умовах.

Різні аспекти розвитку українсько-російських відносин досліджуються в працях В.Будкіна, М.Бурмістрова, Ю.Василенко, Б.Губського, В.Іванова, А.Мазаракі, О.Острія, С.Пирожкова, А.Сухорукова, Г.Шестопалова, В.Юхименка та інших.

Кризові явища, що спостерігаються в українській економіці у 2014-2016 рр. мають дві головні причини - прогнозована системна криза, та наслідки російсько-української війни, в

якій Кремль використовує методи гібридної війни, спрямовані на руйнацію економічних, суспільно-політичних та державних механізмів України.

Гібридна війна — це «прагнення однієї держави нав'язати іншій... свою політичну волю шляхом комплексу заходів політичного, економічного, інформаційного характеру і без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права.» [1, 168] Саме тому в умовах гібридної війни бойові дії є другорядними. Головна причина виникнення гібридних війн — поява нових потужних видів зброї, що робить класичні війни вкрай небезпечними як для самого агресора, так і для всього світу.

Гібридна війна - нова форма бойових дій XXI століття, насправді явище зовсім не нове. Недружні дії Росії стосовно України були зафіксовані ще восени 2003 р. біля острова Коса Тузла в Азовському морі. Найчіткіше характер нового типу війни продемонстрували спочатку анексія навесні 2014 р. території Автономної Республіки Крим, а потім — підтримка місцевих радикальних елементів та повномасштабне вторгнення російських підрозділів до східних областей України.[2]

В Україні під загрозою виявились практично усі сфери суспільного життя – економіка, політика, культура пам'яті та інформаційного споживання, навіть ідентичність. Росія гібридною війною проти України намагається вирішити одразу низку актуальних для себе геополітичних завдань, головне з яких позбутися конкурента у впливі на пострадянському просторі, зірвати її європейський курс, повернувши Україну під свій контроль, послабити економіку України та зруйнувати її окремі галузі. У ході неоголошеної війни Україна втратила щонайменше 20 % економічного потенціалу [3]. Для реального сектору, як і для економіки у цілому, 2014-2016 рр. стали періодами значних випробувань: перевіряються на міцність усі його складові. Саме реальний сектор відчув нищівного удару в ході збройного протистояння – розташовані у східних регіонах виробництва вугільної, металургійної, машинобудівної, хімічної промисловості, що забезпечували значну частину внутрішнього промислового виробництва та експорту, зазнали величезних втрат, знищено низку транспортно-логістичних об'єктів.[4]

Однією з ключових ланок нинішнього економічного протистояння України з Росією стала газова сфера. Припинення поставок російського газу виокремило ряд напрямів скорочення очікуваного дефіциту газу в Україні. Одним з них є реверсні поставки газу в Україну з країн ЄС. Поточного року такі поставки вже здійснювались із території Польщі, Угорщини та Словаччини.[5]

Через російсько-український конфлікт у газовій сфері особливого значення набуває стан вітчизняної вугільної промисловості. Однак ескалація бойових дій на Донбасі завдала значної шкоди цій галузі української економіки. На початку вересня в нормальному режимі на Донбасі працювали лише 24 з 95 державних шахт, 57 шахт перебувають у режимі життєзабезпечення, 13 шахт повністю зруйновано. Криза у вітчизняній вугільній промисловості негативно позначається на виробництві електроенергії. Українська сторона продовжує пошук альтернативних джерел вугілля, зокрема в ПАР, Китаї, В'єтнамі, країнах Південної Америки та Азії. До можливих поставок своєї продукції в Україну готуються вуглевидобувні компанії Польщі.[7]

Аналогічна ситуація у вітчизняній чорній металургії. Через ескалацію військових дій на Донбасі припинили або скоротили роботу деякі металургійні підприємства. У результаті Україна у серпні 2015 р. скоротила виробництво сталі на 37 %. [7]

Через російсько-українське військове протистояння на Донбасі найбільших втрат зазнають галузі вітчизняної економіки, багато об'єктів яких розміщені саме в цьому регіоні – вугільна промисловість, електроенергетика, чорна металургія та сільське господарство. Перспективи подолання негативних наслідків українсько-російського протистояння для різних галузей вітчизняної економіки різній залежатимуть від адекватності обраної для цього державної економічної політики та обсягів фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, які будуть мобілізовані для таких цілей як державою, так і приватними власниками.[8]

Значних пошкоджень та руйнувань від бойових дій на сході країни зазнала транспортна інфраструктура. У зоні проведення АТО пошкоджено понад 1610 об'єктів залізничної ін-

фраструктури, на відновлення яких необхідно витратити близько 860 млн.грн. Зазнали руйнувань 962 км автодоріг загального користування, зруйновано 33 мости і шляхопроводи загальною довжиною понад 2800 п.м. Орієнтовна сума збитків, завданих дорожньому господарству, оцінюється у 4696,4 млн. грн. Україна втратила 5 морських торговельних портів через окупацію РФ Криму. На Донбасі повністю знищено аеропорти «Донецьк» та «Луганськ». Пошкоджень або руйнувань зазнали 28 об'єктів керування повітряним рухом. [9]

Отже, цілеспрямоване знищення терористами низки об'єктів реального сектору економіки на Донбасі суттєво погіршує соціально-економічне становище східних регіонів країни та завдає удару всій економіці України, обумовлюючи критичне зростання рівня загроз економічній безпеці України.

Події, що відбувалися в Україні впродовж 2014-2016 рр. підірвали довіру до Росії як стратегічного партнера. Однак, рано чи пізно нам доведеться розпочинати будувати двосторонні економічні відносини на зовсім інших засадах, керуючись не давньою дружбою та спільним минулим, а перш за все економічною доцільністю та вигодою. Не відомо, скільки часу пройде до початку цього процесу, але росіянам доведеться подивитися нам у вічі і першим подати руку примирення.[9]

Довгострокові економічні відносини України та Росії мають будуватися на рівноправних засадах, з урахуванням національних економічних інтересів обох держав на засадах рівноправного партнерства і взаємовигідної інтеграції ринково-орієнтованих економічних систем України та Росії. Цьому можуть допомогти лише спільні дії двох держав.

Україна навряд чи зможе перемогти, якщо виявиться нездатною змінюватися. Сьогодні Україна переживає момент істини, шукає. Саме тому нашій країні потрібні реальні економічні реформи, посилення позицій середнього класу й формування національної ідеї, здатної об'єднати навколо себе мільйони громадян України. Вона проста — створення сильної та квітучої держави, здатної стати повноправним членом європейської сім'ї народів.

Використані джерела:

1. Магда Є.В. Гібридна війна: вижити і перемогти[Текст]: Є.В. Магда -Х.: Віват, 2015.-304
2. Про поняття «гібридна війна».Журнал «Віче»- [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.viche.info/journal/4615/>
3. Гібридна війна: уроки російсько-українського конфлікту. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1256
4. Через російську військову агресію Україна втратила 20 % економіки – А. Яценюк [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247809790&cat_id=244276429
5. Чорна книга Кремля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/mediafiles/files/misc/2015-02-20/Kremlin_Black_Book_February_2015.pdf
6. Порошенко П. Майже третина промислового потенціалу Донбасу вивезена в Росію – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/news/tret-promyshlennogo-potentsiala-donbassa-1428687445.html>
7. Які підприємства Донбасу ризикують опинитися в Росії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/business/1377967-yaki-pidpriemstva-donbasu-rizikuyut-opinitisya-v-rosii>
8. Статистика.Державний комітет статистики України.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Статистика. Офіційний сайт Центрального банку Російської Федерації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cbr.ru/statistics>
10. Гребеник Е. Небоевые потери: во что обходится АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/magazine/forbes/1387462-neboevye-poteri-vo-cto-obhoditsya-ato>

11. Оцінка економічного стану України. Національний банк України.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

Тишковська Аліна,
студентка 3 курсу факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права

ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПАТЕНТНИЙ «ТРОЛІНГ»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інтелектуальна власність все частіше стає об'єктом протиправних посягань, порушення правил патентування, патентних війн, а іноді і відвертих зловживань в цій сфері. Останнім часом стало більше випадків так званого патентного «тролінгу», коли об'єкт права інтелектуальної власності патентується переважно для отримання виключних прав забороняти іншим особам його використання. Такими об'єктами можуть бути як винаходи (корисні моделі), так і промислові зразки. Патентні «тролі», користуючись прогалинами законодавства, здійснюють недобросовісне патентування, а потім висувають претензії до добросовісних виробників чи постачальників продукції, чим спричиняють збитки останнім і порушують їх право на вільне ведення господарської діяльності. Основною проблемою, яка стосується патентного «тролінгу», є необізнаність фахівців із шляхами запобігання патентному «тролінгу» як на етапі патентування свого об'єкта, так і на етапі використання об'єкта незалежно від того, чи є він (цей об'єкт) новим, чи вже відомим на ринку протягом тривалого часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблема патентного «тролінгу» присвячені роботи багатьох вчених і практиків. Серед відомих зарубіжних дослідників загальні проблеми діяльності патентних «тролів» висвітлені в роботах таких вчених, як Джеймс Бессен (James Bessen), Джофф Уайлд (Joff Wild), Патрік Андерсон (Patrick Anderson), Томас Фішер (Thomas Fisher) і ін. В останні роки питання визначення ролі патентного «тролінгу» в сучасних умовах стали предметом досліджень і публікацій також і вітчизняних вчених, серед яких Г. Андрощук, М. Ортинська, А. Полікарпов, А. Березін та інші. У публікаціях наведених українських авторів розкривається роль патентних «тролів» в сучасних умовах.

На цей час відомі публікації російського патентознавця Л.М. Лінника [6], в яких наведені різні види спеціалізованих патентів та можливість їх застосування під час ведення «патентних війн». Г.О. Андрощук здійснив економіко-правовий аналіз явища патентного «тролінгу» [1] із застосуванням прикладів «тролінгу», описав тенденції та загрози. Аспекти патентного «тролінгу» розглянуті в інтерв'ю А.Г. Жарінової [4], де також описаний і законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки». Судовий експерт Ю. Охромеев [9] запропонував створити механізм настання реальної відповідальності за вчинення дій, що мають ознаки недобросовісної конкуренції, зокрема щодо патентного «тролінгу». Патентний повірений України № 385 І. В. Черкашин [14] з правової позиції розглянув явище патентного «тролінгу» та висвітлив способи запобігання подібним діям. Слід зазначити, що у розглянутих роботах переважно пропонують запровадити механізми відповідальності за недобросовісну конкуренцію і менше уваги приділяють створенню «сильних» патентів та діям, які мають здійснювати підприємці для запобігання «патентним війнам».

Формулювання мети статті (постановка завдання). Ознайомитися з історією розвитку патентного «тролінгу», проаналізувати зарубіжний досвід та динаміку позовів до най-

більших високотехнологічних компаній світу, визначити вплив патентного «тролінгу» на інноваційний розвиток. Дослідити особливості патентного «тролінгу» в Україні та обґрунтувати заходи протидії зацікавлених фахівців як заявників, так і виробників/постачальників продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як відомо, право інтелектуальної власності є системою правових норм, що регулюють майнові та особисті немайнові відносини, які існують у зв'язку з виникненням, здійсненням та захистом прав на результати інтелектуальної (творчої) діяльності та засоби індивідуалізації, яким надається правова охорона [14].

Все частіше у практиці трапляються випадки зловживання правами інтелектуальної власності, де права використовують як засіб для шантажу, здирництва, недобросовісної конкуренції та інших дій.

У науковій літературі приділяють велику увагу такому явищу, як патентний «тролінг», що уособлює вищезгадані дії зловживання у сфері патентного права. Досліджені джерела дають можливість узагальнено характеризувати такі дії як діяльність компаній, підприємств або інших осіб, яка полягає виключно в отриманні прибутку від права інтелектуальної власності без "реального" використання свого творчого добутку або засобів індивідуалізації у виробництві (наданні послуг) [14].

Поняття «патентний тролінг» виникло у США. Патентними «тролями» називали фірми, які фактично не займались виробництвом, а лише скуповували патенти й ініціювали судові процеси з вимогою заборони виробництва або сплати роялті, заробляючи в такий спосіб гроші. Фактично патентні «тролі» в Америці не були ані виробниками, ані винахідниками, а володіли лише майновими правами на об'єкт інтелектуальної власності і реалізовували ці права лише шляхом заборони, власне, тому і дістали таку назву [9].

Першим в світі патентним «тролем» вважається Джордж Селден (1846-1922). У 1879 р він зміг подати патентну заявку на бензиновий автомобільний двигун, проте йому вдалося відтягнути момент остаточної видачі патенту на 16 років, очікуючи, поки інші інженери займуться практичними розробками бензинового двигуна. У 1895 році Селден отримав патент і почав активно вимагати сплату в розмірі 1,25 % від валових річних продажів з кожного виробника автомобілів з двигуном внутрішнього згорання, що працював на бензині. Американський винахідник та виробник Генрі Форд відмовився платити ліцензійні платежі і розпочалася судова тяганина. Другий окружний суд США в 1911 році підтримав Селдена, вказавши, що він "лише скористався затримками, які допускав закон". Через деякий час юристи Ford Motor Company подали апеляцію в Верховний суд США. Форд виграв, звільнившись від диктату Селдена, і цим звільнив всю американську автоіндустрію [3].

Термін патентний «тролінг» запропонував американський юрист Пітер Деткін (Peter Detkin), який працював у компанії Intel. Він описав цим терміном дії компанії Tech Search та її адвоката Раймонда Ніро (англ. Raymond Niro) щодо переслідування Intel. Раніше Деткін використовував термін патентний вимагач (англ. - patent extortionis) [1]. У цьому є своя іронія, тому що зараз Деткін відомий як власник приблизно 20% компанії Intellectual Ventures Management, яку багато хто вважає саме одним з патентних «тролів» [8].

В міжнародній практиці передбачається, що патентний «троль» володіє портфелем патентів, але не виробляє ніяких товарів, не надає жодних послуг і не веде досліджень (за можливим винятком суто умоглядних), пов'язаних зі своїми патентами. Але при цьому активно захищає свій патент, подаючи позови на фірми, які використовують належні йому винаходи. Статистика судочинства між компаніями показує, що більше половини позовів у сфері інтелектуальної власності подаються саме патентними «тролями». Прикладами патентних «тролів» можна назвати американські компанії NTP Inc. і Intellectual Ventures [15].

Сьогодні закордонні «тролі» обирають об'єктами своїх «винаходів» перспективні технології та продукти, а жертвами, здебільшого, високотехнологічні компанії. Так, за даними групи Patent Freedom, яка простежила динаміку кількості патентних претензій до найбільших технологічних компаній світу за п'ять років, на першому місці за популярністю у «тролей»

опинилася компанія Apple, кількість патентних претензій до якої збільшується з року в рік і за п'ять років склала 191 патентний позов. На другому місці опинилася Samsung з 152 позовами, на третьому — Hewlett-Packard зі 150 [7]. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка патентних позовів до найбільших високотехнологічних компаній світу, 2009-2013 рр.

Назва компанії	Роки					Разом за 5 років
	2009	2010	2011	2012	2013	
Apple	27	35	43	44	42	191
Samsung	12	22	42	38	38	152
Hewlett Packard	27	37	33	20	33	150
AT&T	16	22	34	24	51	147
Dell	28	24	35	21	32	140

Примітка: джерело [3, с. 83].

Багато дослідників патентного «тролінгу», серед яких Джеймс Бессен (James Bessen), Майкл Дж. Морер (Michael J. Meurer), А. Березін акцентують увагу на прямих фінансових втратах від діяльності патентного «тролінгу». Однак потерпілі компанії також зазнають значних непрямих збитків від діяльності патентних «тролів», а саме:

- порушення інноваційного мікроклімату організації;
- скорочення частки ринку, що обумовлено відходом деяких бізнес-клієнтів;
- скорочення і спотворення організації інноваційного процесу;
- значне збільшення внутрішніх і змішаних інноваційних ризиків;
- численні затримки і тимчасове припинення бізнес-процесів;
- зміна продукції і загального напрямку бізнесу, а в деяких випадках і ліквідація підприємства.

Збиток від таких дій не тільки вкрай складно оцінити в грошовому еквіваленті, а й скрутним стає визначення безпосереднього впливу патентних «тролів» на ефективність господарських процесів компанії [3].

Звичайно, така ситуація не подобається ані урядам розвинених країн, ані великим компаніям – виробникам. Найбільших успіхів в площині боротьби з патентними «тролями» досягнуто в США, уряд яких слушно вирішив, що патентні війни не повинні бути способом збагачення через недосконалість законодавства [5].

Так, 16 березня 2013 року набрали чинності положення так званого The Leahy – Smith America Invents Act, які спрямовані, в першу чергу, на ускладнення процедури патентування, адже чим важче патентним «тролям» отримати патент, тим складніше їм вступити в судові суперечки з реальними виробниками. Однією з перспективних новацій є право третіх осіб впливати на експертизу заявок, в тому випадку, наприклад, якщо компанії стало відомо подання патентним «тролем» заявки на патентування винаходу чи корисної моделі, який на думку компанії не відповідає критеріям патентоспроможності, то вона може подати своє дослідження рівня техніки (prior art) і коментарі до нього. Раніше таке дослідження рівня техніки можна було подати тільки в обмежених випадках, і, до того ж, без своїх коментарів. Зміна підходу означає, що тепер компанії можуть впливати на експертизу патентного відомства, і, відповідно, на процес відмови у видачі патентів патентним «тролям».

Другим цікавим нововведенням є введення вищезгаданим актом обмежень на подання позовів проти групи відповідачів, а саме заборонено подання позовів до групи відповідачів тільки на тій підставі, що кожен з них окремо порушує патент. Це повинно припинити практику патентних «тролів» подавати позови не проти одного відповідача, а цілої групи відповідачів, тобто всіх учасників ринку. Таким чином, шляхом подання групових позовів патентні «тролі» могли блокувати роботу і розвиток цілих індустрій. Одним з прикладів таких зловживань є дії патентного «троля» Xpoint Technologies, штат якого складається виключно з юристів, який подав позов одночасно проти 30 компаній, серед яких Apple, AMD, Google, Hewlett – Packard, Microsoft [5].

Отже, беручи до уваги досвід Сполучених Штатів Америки можна впевнено стверджувати, що патентні війни наносять збитки насамперед національним економікам, оскільки сповільнюється темп науково-технічного розвитку, зменшуються обсяги випуску товарів через внесення судових заборон тощо. З одного боку, є потреба у захисті об'єктів права інтелектуальної власності. З іншого – патенти і судова тяганина стали механізмом ринкової боротьби товаровиробників, одним із шляхів монополізації ринку.

На окрему увагу заслуговує проблема патентного «тролінгу» в Україні. Аналіз досліджень показав особливості, які притаманні патентним «тролям»:

1. Патентування якихось незначних вузлів, агрегатів, деталей, запасних частин до техніки, з метою виставлення претензій реальним компаніям-виробникам, які виготовляють чи ввозять на територію України товари чи вироби.

2. Реєстрація на території України знаків для товарів, робіт і послуг, що належать відомим компаніям-виробникам, з метою подальшого виставлення претензій реальним компаніям-виробникам, які ввозять на територію України товари чи вироби [5].

Українські «тролі» працюють у сфері товарів широкого вжитку та патентують вироби, які досить давно відомі на ринку. Український «троль» економний і невигадливий, не витрачає купу грошей на патентування винаходів та корисних моделей, а зосереджується, здебільшого, на найдешевшому та «швидкому» патенті — патенті на промисловий зразок [7].

Чинне законодавство України передбачає отримання двох видів патентів під відповідальність заявника. Це патент на корисну модель і патент на промисловий зразок. Не є таємницею, що умовою отримання такого патенту є лише правильно складена заявка на отримання патенту та сплата всіх зборів, передбачених законодавством. Як відомо, умови та порядок реєстрації об'єкта промислової власності регулюються Законом України «Про охорону прав на промислові зразки», яким встановлена процедура видачі патентів без проведення кваліфікаційної експертизи [10]. Під час експертизи заявки перевірка відповідності промислового зразка умові патентоспроможності «новизна» не проводиться. Патент видається під відповідальність його власника за відповідність промислового зразка цій умові, без гарантії чинності і може бути визнаний недійсним в судовому порядку, якщо зацікавленою особою буде доведено, що запатентований промисловий зразок не є новим. Така система видачі патентів існує в переважній більшості розвинених країн світу, зокрема тих, що є учасниками Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків, учасницею якої є також і Україна, а також на теренах Європейського Союзу при реєстрації промислового зразка ЄС в Офісі з гармонізації на внутрішньому ринку (ОНІМ) [9].

Варто зазначити, що патентний «тролінг» завдає значних збитків при імпорті товару. Адже після отримання патентів на промислові зразки ці особи створюють перешкоди для доступу на ринок України відповідної продукції, блокуючи її на митному кордоні (вносять їх до Митного реєстру) або з метою шантажу подають судові позови про припинення порушення їх прав [4].

При цьому, не можна сказати, що чинне законодавство України в частині захисту інтелектуальної власності відстале чи недолуге. Це законодавство досить сучасне. Але рівень корупції в державних органах взагалі, і в сфері інтелектуальної власності такий, що за невелику суму можна зареєструвати, наприклад, лопатку для розмішування їжі, чи одноразову запальничку, чи зубочистку, чи одноразовий металевий вішак для одягу. Так, це все реальні ситуації, де реальні виробники отримували позови і на тривалий час зупиняли своє виробництво. А в ситуації з одноразовими металевими вішаками для одягу заручниками став будь-який бізнес, який ввозив на територію України одяг, бо весь одяг комплектувався заводами-виробниками за кордоном саме одноразовими металевими вішаками. Чинне законодавство України передбачає, що при імпорті товару, якщо щодо нього заявлені претензії в частині інтелектуальної власності, такий товар арештовується до винесення остаточного рішення суду у справі з патентним «тролем». Такі суди можуть йти тривалий час, товар може псуватись, виходити з моди, тощо, а тому зазвичай, після арешту товару по заяві патентних «тролів», вони самі пропонують виплатити «відступні» за швидке урегулювання патентного спору чи

спору щодо торгової марки. І хоча українські патентні «тролі» є дуже ліберальними в питанні ціноутворення і суми в сотні мільйонів доларів на одній справі їм можуть тільки наснитися, їх дії серйозно турбують легальний бізнес і приводять до відчутних фінансових втрат [5].

Не тільки дрібний та середній бізнес стає жертвою патентних «тролів». Так один з найвідоміших випадків патентного «тролінгу» в Україні – це реєстрація торгівельної марки “Гоу Огле”, яка дозволила «тролю» зареєструвати домен UA (google.ua). Історія закінчилася тим, що компанія Google домоглася визнання мети реєстрації цієї торгової марки недобросовісної і реєстрацію скасували в судовому порядку. Однак домен google.ua так і залишився за «тролем», а компанія Google використовує локальну сторінку google.com.ua.

Але протидіяти патентним «тролям» в Україні можливо, адже згідно з українським законодавством патенти, які були видані на ненові об’єкти можуть бути визнані недійсними в судовому порядку, а свідоцтва на реєстрацію торгової марки можуть бути анульовані за позовом. У першу чергу, має бути подано позов про визнання недійсним патенту «троля» чи анулювання свідоцтва про реєстрацію торгівельної марки. Зацікавлена сторона має надати суду докази відсутності новизни корисної моделі або промислового зразка або довести факт більш раннього користування торговою маркою. Або довести суду, що зацікавлена особа самотійно і, головне, до подачі «тролем» заявки на патент, корисну модель чи торгову марку, почав використовувати виріб, який пізніше запатентували як промисловий зразок, чи метод виготовлення, чи торгову марку і т.д. Мова йде про право попереднього користування, яке встановлюється судом або в рамках зустрічного позову або в якості оцінки доказів відповідача. Право попереднього користування дає його суб’єкту можливість продовжувати виготовлення виробу без отримання дозволу у власника патенту/свідоцтва та без виплати винагороди [5].

Теоретично патентний «троль» може продовжити атаку та зареєструвати новий патент, змінивши незначну деталь, і все почнеться заново, але, як вже зазначалось вище, обсяг ринку патентного «тролінгу» в Україні не такий значний і патентні «тролі» на зацікавлені в тривалих суперечках, а хочуть отримати, хай невеликі гроші, але швидко. Тому, у випадку, коли патентний «троль» бачить підприємство, яке системно захищається, він швидше знайде менш сильну жертву. В даній ситуації навіть невеликі витрати на юридичний супровід справ у сфері інтелектуальної власності, моніторинг виданих патентів з метою виявлення “чужих” патентів на об’єкти, які виробляє або продає підприємство, моніторинг митного реєстру об’єктів інтелектуальної власності, та своєчасне звернення до судів у випадках наявності загроз допоможуть забезпечити стабільну та прогнозовану роботу бізнесу та упередять виникнення значних витрат [5].

Як бачимо, українські «тролі» вміло користуються тими благами, які законодавець надав власникам об’єктів інтелектуальної власності. Митний кодекс України, що набув чинності у 2012 році, розширив перелік об’єктів права інтелектуальної власності, які можуть бути внесені до митного реєстру (у тому числі промислові зразки) та, наближаючись до європейського законодавства, скасував грошову заставу як вид гарантування оплати витрат, пов’язаних із зберіганням товарів під час призупинення їхнього митного оформлення за підозрою в порушенні прав інтелектуальної власності, а також збитків власнику товару, спричинених таким призупиненням. Саме з того часу кількість внесених у митний реєстр об’єктів стрімко збільшилася, це сталося за рахунок саме записів щодо промислових зразків. Мета цих численних записів цілком підтверджується діями власників патентів — блокування імпорту, створення перешкод нормальній господарській діяльності імпортерів та здирицтво. На жаль, новий Митний кодекс надав патентним «тролям» змогу використовувати цей інструмент на власну користь [7].

Для того, щоб мати можливість оцінити рівень патентного «тролінгу» в Україні, необхідно звернутися до інформації, яку надає Державна фіскальна служба України. У 2015 році ДФС зафіксовано 3 368 випадки призупинення митного оформлення за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності. У зазначений період митницями порушено 22 справи про порушення митних правил за фактом ввезення на митну територію України товарів з пору-

шенням прав інтелектуальної власності. Загальна вартість ввезених з порушеннями товарів складає понад 2 млн. грн. [11]. Загалом, станом на 31 грудня 2015 року до митного реєстру за заявами правовласників внесено 2 916 об'єкти. З них – 485 об'єктів внесено у звітному році [11].

Протягом січня 2016 року ДФС зафіксовано 312 випадків призупинення митного оформлення за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності [12].

Сьогодні бізнес, який справді несе збитки від діяльності патентних «тролів» не поспішає добиватися реальної відповідальності. Безкарність, у свою чергу, стимулює патентних «тролів» працювати не покладаючи рук та в геометричній прогресії плодити охоронні документи, обертаючи їх проти реально та сумлінно працюючого бізнесу. Така ситуація аж ніяк не додає інвестиційної привабливості країні та працює проти репутації України — згадаймо нашу непохитну позицію в ганебному «списку 301» [7]. У цих звітах повідомляється про торгові бар'єри для американських компаній і продуктів у зв'язку з законами про інтелектуальну власність, що стосуються авторського права, патентів і товарних знаків в інших країнах. У травні 2013 року Торговельне представництво США (USTR) у щорічному «Списку 301» поставило Україну на перше місце за порушення прав інтелектуальної власності як повідомляє інформаційне агентство UNIAN [11].

Погоджуюся з тим, що проблема патентного «тролінгу» має бути вирішена на законодавчому рівні [2]. Однак, імпортери можуть попередити та зменшити потенційні ризики, пов'язані з патентним «тролінгом» в Україні шляхом вжиття окремих чи всіх перерахованих нижче заходів:

- регулярний моніторинг реєстрацій в Державному реєстрі патентів України на промислові зразки та Митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону;
- аргументування свого права на імпорт попереднім задокументованим імпортом, що мав місце до дати подання заявки на недобросовісну реєстрацію;
- реєстрація зовнішнього вигляду товару у відповідному реєстрі прав інтелектуальної власності та Митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону виробником чи офіційним імпортером такого товару;
- оскарження дій та проколів митного органу, що є результатом недобросовісної реєстрації;
- оскарження недобросовісної реєстрації до суду імпортерами, права яких були порушені такою реєстрацією [2].

Проблема патентного «тролінгу» неймовірно складна за своєю природою, так як є формально правомочною і не може бути законодавчо забороненою, незважаючи на те, що діяльність патентних «тролів» перешкоджає розвитку наукових досліджень і впровадження сучасних технологій, які не тільки не комерціалізують новації, а й проводять агресивну тактику захоплення чужих ідей з метою вимагання фінансових ресурсів, шляхом шантажу фізичних і юридичних осіб позовами про порушення патентного законодавства з розрахунку на те, що останнім буде простіше відкупитися, ніж витратити величезні фінансові ресурси на судову тяганину.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Недосконалість законодавства з інтелектуальної власності, легкість у реєстрації позначень та отриманні патентів на промисловий зразок, а також неоднозначність судової практики створюють сприятливі умови для діяльності «тролів» та інших порушників прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Стрімкий розвиток інноваційних технологій ставить нові завдання, основною з яких є система захисту цінної інтелектуальної власності, без якої компанії можуть не тільки втратити прибуток, але і свій основний інтелектуальний ресурс. У свою чергу, перед державами ставиться завдання привести у відповідність внутрішнє законодавство з міжнародними угодами, не даючи шансів патентним «тролям», які пригнічують розвиток нових інноваційних підприємств, здатність комерціалізувати результати інтелектуальної власності.

Використані джерела:

1. Андрощук Г. О. Патентний тролінг проти інновацій: стан, тенденції, загрози [Електронний ресурс] / Г. О. Андрощук. // *Право та інноваційне суспільство*. - 2013. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_3.
2. Бражник Ж. Патентний тролінг: як попередити та зменшити потенційні ризики [Електронний ресурс] / Ж. Бражник. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/ua/uk/publications/2015/patent-trolling.html>.
3. Викулова А. Патентные «паразиты» инновационного развития [Текст] / А Викулова // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2014. - №161.- С. 82-86.
4. Жарінова А. Г. Адекватної відповідальності за патентний тролінг в Україні немає [Електронний ресурс] / А. Г. Жарінова. – Режим доступу : <http://ua.racurs.ua/787-patentnyu-trolling>.
5. Кидалов І. Патентні війни і патентний тролінг в Україні: юридичні аспекти [Електронний ресурс] / І. Кидалов. - Режим доступу : <http://kydalov-partners.com/uk/patentni-viyni-i-patentniy-trolling-v-u/>.
6. Линник Л. Н. Зонтичные патенты. Особенности создания «зонтичных» патентов на изобретения [Электронный ресурс] / Л. Н. Линник. – Режим доступа : <http://www.linnik-patent.com/article0008.html>.
7. Мещерякова Н. Проблема: Жорсткий тролінг [Електронний ресурс] / Н. Мещерякова. - Режим доступу : <http://jurist.ua/?article/665>.
8. Нодар Лахути. Краткий гид по патентному троллингу [Электронный ресурс] / Н. Лахути. - Режим доступа : <http://pravo.ru/interpravo/practice/view/89645/>.
9. Охромеев Ю. Патентний тролінг – ахіллесова п'ята системи охорони інтелектуальної власності в Україні [Електронний ресурс] / Ю. Охромеев. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/patentniy-trolling--ahillesova-pyata-sistemi-ohoroni-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini.html>.
10. Про охорону прав на промислові зразки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
11. Сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/234167.html>.
12. Сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/237075.html>.
13. США назвали Україну «пиратом номером один» в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/society/784416-ssha-nazvali-ukrainu-piratom-nomerom-odin-v-mire.html>.
14. Черкашин І. В. Зловживання правом інтелектуальної власності (патентний тролінг) [Електронний ресурс] / І. В. Черкашин. – Режим доступу : <http://ukrainepravo.com/scientific-thought/pravova-pozytsiya/zlovzhivannya-pravom-ntelektualno-vlasnost-patentniy-trol-ng-/>.
15. Beatty J. *Business Law and Legal Environment* / J. Beatty, S. Samuelson. – Texas : Mason, 2012. – P. 1064.

ЗМІСТ

ПРАВОЗНАВСТВО

Андрушко Юлія Відмінні ознаки договору підряду та трудового договору	3
Бажан Ольга Переривання вагітності як ознака умисного тяжкого тілесного ушкодження ...	5
Белова Вікторія Проблеми працевлаштування молодих спеціалістів	6
Ващук Юлія Кримінально-правові аспекти невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат	8
Гнатенко Анастасія Об'єктивна сторона провокації підкупу	10
Єсепчук Анастасія Основні завдання аграрної політики України з урахуванням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом	11
Ковальчук Юлія Особливості правового регулювання діяльності фермерських господарств в Україні та США	14
Кравець Анастасія Значення фіктивного підприємства для відмивання доходів, одержаних незаконним шляхом	17
Лоза Тетяна Фактичні перевірки Державної фіскальної служби України: проблеми та їх розв'язання	19
Миросліп Наталія Кримінально-правова характеристика катування (ст. 127 ККУ України) ...	21
Мисик Артур Об'єкт при катуванні	23
Палій Марія Правова сутність соціального діалогу в сфері праці	24
Роговська Олеся Основні напрями державної політики сільськогосподарських товаровиробників у різних країнах світу	27
Сосніцька Оксана Нове у законодавстві про фермерські господарства	29
Ястребов Євгеній Відповідальність за злочини, вчинені при перевищенні меж необхідної оборони	31

УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА

Верховна Діана Етика бізнесу: співвідношення добра і корисності, мету та засобів	34
Дика Марія, Шевчук Діана Формування вміння персоналу працювати на результат	36
Манжос Юлія Стиль керівництва як запорука успіху діяльності фірми	38
Мороз Вікторія Основні чинники ціноутворення в зовнішньоекономічній діяльності	40
Москальчук Віталій Організаційний механізм стимулювання розвитку малого підприємництва	44
Нестерук Тетяна Інформаційна війна	47
Новосад Єгор Краудсорсинг як інноваційна технологія реалізації проектів у сучасній економіці	49
Приян Анна Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах зміни традиційних ринків збуту	51
Проскурівська Валентина Аналіз причин економічної кризи в Україні	55
Сьомаш Антон Гібридна війна в Україні: економічний вимір	57
Тишковська Аліна Зарубіжний та вітчизняний досвід захисту прав інтелектуальної власності: патентний «тролінг»	60

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МОЛОДЬ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ НАУЦІ

*Збірник тез
щорічної наукової конференції студентів
Хмельницького університету управління та права
(м.Хмельницький, 23 квітня 2016 року)*

Відповідальний редактор – *Місінкевич Л. Л.*

Верстка – *Красюк А. В.*

Підписано до друку 20.04.2016р. Формат 60x84^{1/16}
Ум.друк.арк. 3,9. Наклад 100 прим. Зам. № 201.

Віддруковано у Хмельницькому університеті управління та права.
29013, м.Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38
Тел.: (382)71-75-91
www.univer.km.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстр у видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2105 від 21.02.2005р.